

ARGIA

**JESUS
INSAUSTI
«UZTURRE»**

Abertzaletasunaren
sustrai tinkoa

GIZARTEA

Zuentzat,
zuzenean... kaleko
artistak!

**JOSEBA
JAKA**

«Herri honetako
kulturgintzak
galtzaileen
sindromea du»

ANTZERKIA

Gotañe-Iribarren
«Euskaldunak
Iraultzan»
pastorala

ZENTRO LIBREAK BABESIK GABE

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Egunkaria

EUSKALDUNOKI
KONTATU GAITURAK
09-27001100 / 1021

100000 / m. aurkora
1994ko, 100000
100000 / m. aurkora
1994ko, 100000

Azkenizte da
burutako gaitur
karrak

Medellinskoei jener
nogeitasei buruz

Egunkaria

Herrietako jaiak, ikuskizun tristea

EZIN da ukatu herrietako jaiak sekulako arrakasta dutela jendearen artean. Baina, galdetzen ote dio inork bere buruari zer motatako ikuskizunak diren guzti horiek?

Garbi dago aspaldidanik jai gehienak ez direla oso parte hartzekoak, ikustekoak baizik. Baina hori ez da okerreña. Izan ere, ikuskizun eta ospakizun gehienak oso atzerakoia dira, iraganari begira eginak eta jarrera nostalgikoa bultzatzen dutenak.

Ez naiz ni demagogo horietako bat, harria bota eta eskua gordetzen duen horietakoa, eta aukera hau erabili nahi dut gure gazteek besterik gabe onartzen dituzten ekintzen aurrean dudaren bat sortzeko.

Zein da arrazoiak desfileak, euskal jaiak (ia barre ematen diguten jazki zaharrekin), azoka erakusketak, oilasko biltzaileak, bertsolariak, dantzak, trikitilariak, berbenetan 20ko hamarkadako pieza malenkoniatsuak eta abar nabarmentzeko?

IRAKUR- LEAK MINTZO

Ez ote dugu ezertxo ere sortu behar?

Ezin zaio errua bota antolatzaileei, berriak herriaren agindua jasotzen saiatzen baitira.

Beraz, onartu behar da gure erosotasunean murgildurik gaudela, ez dugula sormenerako gaitasunik eta gero eta zentzu gutxiago duten ohitura zaharrak berrindartzen ahalegintzen garela.

Ez esan ordea gure gazteria kezka berterik dagoenik, dagoenetik bakarrik jaten ari baita.

Miren Sanz
(Tolosa)

Uda, tranparako garaia

BADIRUDI gure politikariek jendearen gustokoa ez den neurriren bat hartu behar denean, uda giroa erabiltzen dutela, oportetara joan aurretik gauza guztiak loturik uzteko eta jendearen aldetik oposiziorik ez izateko.

Badirudi orain ere euskararen irakaskuntzan berriro ere murrizketak datozkiola, es-tradizio gehiago burutuko direla, ekainean IPCK gora egin zuela, langabezia ere gorantz egiten ari zela... Intsumisoak ere ez dira libre eraso honetatik.

Madrilen ere osatu berria den gobernuak oraintxe hasi behar du lanean, zein berri emango digute? Nik ez dut esperantza handirik politikagintza ihesle moduan egiten duten politikariek, eta garbi dakusat herriaren baiezkoa behar izaten dela.

Mikel Goitia
(Gernika)

H I R U G A R R E N B E G I A

Oi haragiaren lohia

ARRANOPOLA! Umetan (hitz egiteko modu bat besterik ez da) dendaren batean ostu eta koadrilako denei pasatu aurretik koltxoi azpian gordetzen genituen *pleiboi* edo *lif* horien moduan. Erakutsi gabe azalduz, iradokizuna amarrari hartuta, haurtzarora itzuli gara makina bat. Hartu ere postakutxatik azala lurrera begira hartu dugu, lotsaren lotsaz, oraindik ere aldizkari *liki-tsekin* ibiltzen ote garen pentsa ez dezaten.

Nola bizi dugu sexualitatea? Hurrengo lerroen haria jada espero duzue askok, idatzitakoa asmatzen zabilatzatzen *Xerlok* begi-zorrotz horiek. Oraingoan ez, bada, ez gara bizi ere bizi ote dugun publikoki aztertzen (=ne-

gar egiten) hasiko. Gure hirugarrenak metodo ederra sumatu du aldizkariak dakarren galderari ihardesteko: jendeak aldizkaria jaso eta zer egin duen, nolakoa duen portaera, halakoa euskal herritarren sexualitatea. Hots, zenbat izan diren lotsatu eta berehala galtzerdien artean gorde dutenak; zenbatek, zeru eta lurra madarikatu ondoren, astekari biraoti eta litzuna ireki ere ez duten egin; azala ikusi eta zein abiatu den kumunera ziztu bizian barruan ea horrelako argazki gehiago zegoen begiratzeke... Fauna *argiazalearen* erantzuna alegia.

Izan ere, imajina deza-kezuenez, era guztietako erantzunak izan dira gure

Euskal Herri fededun/progre honetan. Hori sanoa da, inoiz ez dute denek negar batera egiten, ezta barre ere.

Hirugarrenen irudi-pena da, ordea, azala bera agian mahaingurua baino haratago zihoala; hots, argazkia berritzailea izanik inondik ere, mahainguruan esandakoak ez direla hain berritzaileak (argazkiaren alderdi 'berri' hori kazetaritza ikuspuntutik, noski). Ukatu ezin duguna, mahainguruko argazkiei erreparatuta bederen, partaideen bizipoza. Hori alaitasuna, elkarri kontu kontari!

Askok *gogoetagai* ia bakar dugun honekin lotuta, elkarriketa polit eta interesgarrian topatutako bitxikeria *teknika*. **Jean**

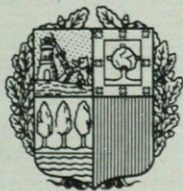
Baptiste Etxeberrirekin izandako solasean ez zaigu hirugarrenen argazki batek dakarrena ihesi. Apaiz zaharrari altxor gordeenak edo atera nahian nonbait, hor ageri zaigu kazetaria grabagailu eta guzti. Konturatu gara ordea, hortxe amua, gona motza pixkat jaso eta izter mardula eskaintzen diola *Etxeberriri* ikusmenaren gozagarri. Horixe amarru maltzurra. Besteak, hala ere, duintasun handiz iragan bide du ataka, aurrera begira ezer gertatuko ez balitz bezala, nahiz eta itxura batez ezkerreko begiak kirika egiten duen izterraldera. Nolanahi ere, izterren politagatik besterik ez bada, barkagarri.

MIKEL ELORZA

N O N - Z E R

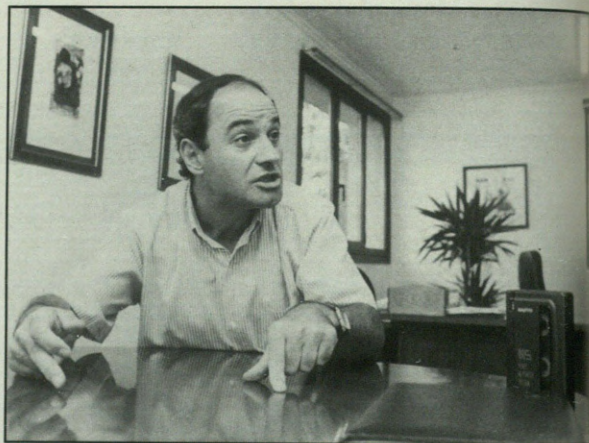
7. Politika kronika. AITZIBER YARZA.
  8. Jesus Insausti «Uzturre» uztailaren 12an hil zen 81 urte zituela. Abertzaletasunaren sustrai tinkoa. AITZIBER YARZA.
  12. Politika ttantaka.
  14. Nazioarte kronika. LUKAS MARTINEZ.
  16. Anton Santamarina, Instituto da Lingua Galegako zuzendaria. «PPren eraginez, Galizieraren Legea ez da % 100 garatzen». MYRIAM GARTZIA.
  18. Nazioarte ttantaka.
  20. ISEBek 12.000 milioiko subentzioak bideratuko ditu enpresa txikietan. Inbertsio publikoen goi-mailako bideratzailea. MYRIAM GARTZIA.
  22. Zentro libreen kateak. ALBERTO IRAZU.
  26. Nortasunari tinta dario. OLATZ IRIZAR, LEIRE L. DE ABERASTURI.
  30. Zuekin... kaleko artistak. AMAGOIA IBAN.
  34. Joseba Jaka: «Herri honetako kulturgintza galtzaileen sindromearekin dago». RITXI LIZARTZA.
  40. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
  42. Ikusentzunezko enpresen sekretua agerian. JOXI GOIKOETXEA.
  46. Jean Louis Davanten «Euskaldunak Iraultzan» obra Gotañe-Iribarne emango du. Pastoralaren aurtengo iraultza: Euskal Herria osoaren batasuna. J.J. PETRIKORENA.
  50. «Mila Urteetako Kontzertua» burutu zen A Coruña-ko Riazorren.
- Woodstock galiziar erara. MYRIAM GARTZIA.
52. Kultura Agenda.
  54. Argitalpenak.
  56. Kultura ttantaka.
  58. Aukeran.
  64. Denborapasa.
  66. Zornotzako erronka. MARCIAL HERRERO ZABALETA.

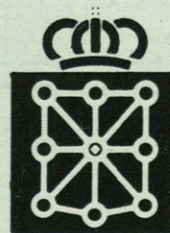
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

UZTURRE: Gaztetatik izan zuen Jesus Insausti «Uzturre» abertzaletasunarekin harremana. Geroztik, bere bizitza eskaini zuen Espetxean eta erbestean denbora ugari egondako gizon hau EBB lehendakaria izatera iritsi zen. EAJ eta ELari bere bizitzako denborarik gehiena eskaini zion gizon honek besteekin elkar ulertzen egin zuen lanaren ispilu izan da bere hileta. Jende oso ezberdina bildu baitzen bertan./8

JOSEBA JAKA: Elkar argiletxearen zuzendaria, Zabaltza banaketa sarearen arduradun nagusia ere bai. Azken bi hamarkadetan euskal kulturgintzan aritu da liburuak eta diskoak ekoiztuz eta banatuz. Horren ondorioz lortutako sarea monopolio bihurtzearen salaketa ere jaso izan du. Berdin zaio. Elkarrek duen lanaren ondorioz lortua izan dela dio. Enpresaren eraldaketa bat ere iragarri digu bere Donostiako bulegoan./34

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

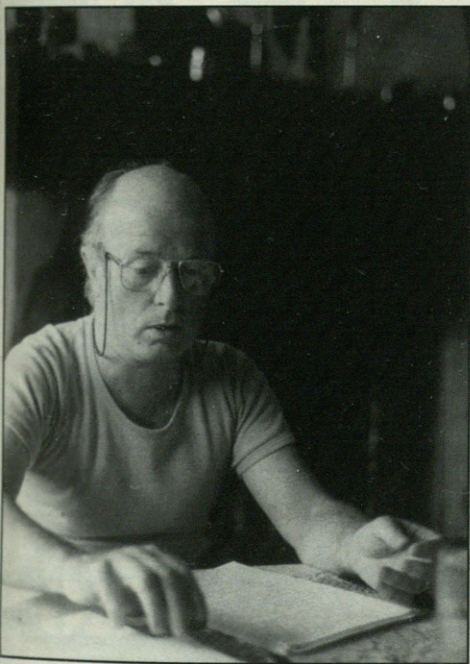

KO EUSKAL HERRIKO ATATZE ALFABETATZE TZE EUSKAL D...

ZENTRO LIBREAK: Iragan uztailaren 9an, Martin Etxeberria HABE erakundearen zuzendariak, EAEko euskaltegi libre guztiak dirulaguntzarik gabe geratzekoak direla iragarri zien AEK-ko ordezkariak. Neurria gauzatuko balitz, 8.169 ikasle eta 87 euskaltegi geratuko lirateke dirulaguntzarik ezean; Murritzeta hauek Eusko Jaurlaritzak eratu duen Enplegua Sortzeko Fondoak eskatuta egiten direla adierazi du HABEk./22

KALEKO ARTISTAK: Ez dira txikitatik artista izan nahi zutela garbi zuten horietakoak. Gehienek beste ogibideren bat izan dute kalea euren lantoki bihurtu baino lehen. Malabarak, pailazoarena, marrazkiak, argazkiak, poemak, musika... guzti hauek egiteak dakartzkien bidaiatzeko eta jende anitz ezagutzeko aukerak amu erakargarriak dira beraientzat gustatzen zaiena egiten ez jarraitzeko./30

PASTORALA: Jean Louis Davantek, idazle eta euskaltzainak, bigarren pastoral obra du honakoa, «Euskaldunak Iraultzan» deitzen dena. Iraultzaren bigarren mendeurrena bete zelarik, horretaz zerbait idatz zezan jaso zituen deiei erantzunez, euskaldunon borrokak eta eskaerak biltzera jo du, beti ere, epikotasunez eta molde klasikoetan oinarriturik. Bertso eta musikari gatz eta piperra jarriko dietenak, berriz, Gotañe-Iribarneko herritarrek izan dira./46

• kutxa fundazioa
 • fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion, Ixiar Rozas, Iñigo Herce, Ander Usabiaga.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estixu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Xipri Arbelbide, Karlos Argibano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elosegi, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Xabier Mendiguren, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Iñaki Zarata, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo, Leire Arzuaga.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, Zabalburu enparantza 2-1ezk. 48 003 Bilbo

Iratxeko Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 410 34 34, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

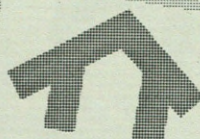

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERRA
Agerrexe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUZ

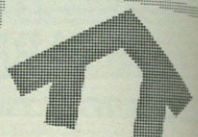
SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

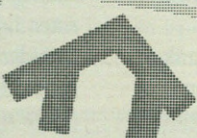
EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Gaitzaraborda Elorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jaletxearen alzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

Gasteiza joateko Erromarako bidea hartuta

LAUDIO. Tafalla, Gernika eta Donostian milaka pertsona bildu ziren euskal preso politikoei jasaten dituzten jipoi eta tratatu txarrak salatzen asmoz. Kaleratutako datuen arabera jipoiak ugaritu egin dira azken hilabeteetan espetxeetan. Egoera hau ikusirik, HBk manifestaldiak antolatu zituen eta jendeak bere protesta azaldu ahal izan zuen.

Protestaldia Gasteizko Legebiltzarrera ere iritsi zen. HBk deituriko bileran Giza Eskubideen Batzordeak jipoi eta tratatu txarrak salatu zituen,

baldin eta existitzen badira, gehituz. Legebiltzarrak jipoiak salatzea lortu zen, baina lorpen txikiegia dirudi honek, jipoiak eragozteko ezer egiten ez bada. Eta are murriztagoa dirudi salaketak jipoiak gaitzesteko erabiltzen dituen hitzak ikusirik. Behin eta berriro aipatzen da txostenean tratatu txar hauek benetan egon ote diren ikus-teke dagoela oraindik, urte eta erdin jaso dituen salaketa eta lekukotzak ahantziz. Baina ikerketak bideratzeko pausoak eman beharrean Madrili eskatzen zaio hauek iker ditzan.

Baina Giza Eskubideen Batzordearen testua irakurrita benetan beraien kezka presoen egoera ote denaren salantza pizten da. Testuan jipoi hauek instituzioen irudia kalte-tzen dutela aipatzen da, presoen egoera baino instituzioek duten irudia garrantzitsuagoa bailitzan. Eta nolabaiteko salantzak ezabatzeko, jipoiak zenbait taldek beraien intere-serako manipulatu ditzazketela gehitzen da.

Parlamentariak egunero etxetik Gasteiza joateko bide zuzena hartuko dutelakoan nago, baina oraingoan Gasteiza joateko Erromarako bidea hartu dutela dirudi. Batzordeak presoen egoera baino beste gauza batzuk aztertu baititu azkenean.

JULIO Iglesias Zamora enpresariaren bahiketa ere salatu zuen Batzordeak, aurreko kasuan bezala HBren aurkako botoa jasoaz. Julio Iglesiasen familiak oraindik ere bahituaren berririk ez duela azaldu du, lerro hauek idazteko momentura arte behintzat. Bahiketaren inguruan aritu da Juan Mari Atutxa Barne Kontseilaria etengabe aste osoan. *«HBko abokatuak bi aldiz pantsatuko dutela bahiketan bitartekari papera egin baino lehen»* esanez, gero HBkoak ziniko eta daltonismo politikoa izateaz salatuz. Azkenik, poliziarik Iglesias non dagoen azal diezaioten eskatuz. Azken eskaera hau ikusirik daltonikoa nor den salantzan jartzen hasiak gara.

Txuma Olaberri maiatzean gomazko pilota batez poliziak zauritu zuen Atarrabiako gaztearen egoera hobetzen doa. Beste ospitale batera eraman dute hitz egiteko eta mugitzeko ahalmena berreskura dezan. Oraindik ere hitz egitea kostatzen bazaio ere, lehenengo hitzak esaten hasia da. (Argazkia: Oskar Montero).

Aitziber Yarza

Jesus Insausti «Uzturre» uztailaren 12an hil zen 81 urte zituela

Abertzaletasunaren sustrai tinkoa

Zeinu eta ideologia ezberdinetako jende ugari bildu zen Jesus Insausti «Uzturre»-ri azken agurra emateko. Arrasto nabarmena utzi du Uzturrek abertzale guztien artean, sei hamarkadatan zehar ereindakoaren ondorio. Oso gazterik izan zuen abertzaletasunarekin lehen harremana, eta geroztik bere bizitza ardatz honi loturik azaldu zen. EBBko lehendakari izatera iritsi zen gizon honek ELA eta EAJri eskaini zion denborarik gehiena.

UZTURREREN bizitza abertzaletasuna eta sindikalismoari loturik azaltzen zaigu erabat. Izate osoaren gainetik jarri izan du abertzaletasuna, eta bizitza pertsonala itzalean utzi. Hala ere, aipatu beharrekoa da Prudencia Ibar-guren bere emazteak eus-

karri izugarria bihurtu zela beretzat, eta bizi izan zuen momenturik latzenetakotzat aipatzen zuen Prudencia-ren heriotza.

Min handia eragin zion beste gertaera bat EAJren zatiketa izan zen. Garai hartan bera EBBko lehendakari zen eta oso hurbiletik bizi

izan zuen. Min latza sortu zion banaketa hark, baina aldi berean, sekula ez zuen galdu alderdia berriro batuko zen esperantza, ezberdintasunik ez zegoela esanez. 1986an jada honela mintzatzen zen. «*Nik ez dut sumatzen diferentzia ideologikorik dagoenik. Agian*

talante ezberdinak izan dira. Esaterako, herriak nolakoa izan behar duen zentralizatua edo federatua antzekoa, baina ez du ideologia problemak.

Baina alderdiaren batzuek gain, abertzaleen batzuek beharra ere argi ikusten zuen. Egindako azken ekarriketan, abertzaleen batuko ziren itxaropenak adierazi zuen. «*Deia*» egunkarian apirilaren 11n Abertzale Eguna zela eta argitaratu zuen elkarrizketan honela mintzatu zen: «*ETA desagertzen den egunean Abertzale Eguna bateratu bat iritsi dela espero dut.*»

Lan anitz, denboraz urri

HILABETE honen bukaeran argitaratu-ko da Uzturreren euskarazko zein erdarazko artikuluen bilduma diren bi liburu. Euskal kazetaritzaren sei hamarkada biltzen dituzten liburu hauek kalean ikus- teko ilusio handia zuen Uzturrek, baina liburuaren argitalpenak eskatu duen lan ugariaren ondorioz, azkenean, ez ditu ikusi ahal izango. Aste pare baten kontua besterik ez da izan.

Baina ez da hau izan esku artean zuen lan bakarra. Urtarrilaren 27an Artea herriari euskal abertzaletasunaren artxi- boaren lehen atala zabaldu zen. Uzturrek, Sabino Arana Fundazioa sortu zenetik eta

bertako arduradun gisa, artxiboa sortzea izan du helburu. Bera izan zen, hain zuzen ere, fundazioari bere dokumentu- rik preziazuenak eman zizkion lehenengoetakoa. Artxibategi honek lan handia eskatu du, dokumentuak bildu, antolatu eta batzuetan konpontzen ere.

Bere helburua artxiboa 1995erako amaitua izatea zen, EAJren mendeurrena- rekin batera ospatu ahal izateko. Artxiba- tegia ziurrenik urte horretarako prest egongo da, eta Insausti bertan izango ez bada ere, berak zioen bezala: «*Gu joaten garenean, Artea geratuko gara, paper zahar baten artean.*»

Bere ideietan tinko

Baina Uzturrerengan bere- tan aipagarria dena, bere ideien tinkotasuna da. Uzturrek gai ugariaren inguruan bere ideiak tinko mantentzen zituen EAJ bere alderdiak ikuspegi ezberdina mantentzen bazuen ere.

Independentziaren inguruan adibidez, oso jarrera finkoa mantendu izan du urteetan. Abertzaletasunaren independentziaren ideiarekin heldu zela aipatzen zuen, eta bere ideiarekin

jarraitzen zuela baieztatu. Duela urte batzuk independentzia lortzeko zegoen presa jada ez egotea akats bat zela zioen.

Eusko Jaurlaritzan dagoen gobernu koalizioaren aurka ez zuen ahotsik altxatu, EAJren jarrera onartzen bazuen. Hala ere, ez zen gustukoen zuen gobernu, eta argi uzten zuen batzuk euskal abertzaleak zirela eta besteak abertzale espainolak, eta ondorioz adostasuna zaila zela. Bere aurkako jarrera gaur egun azaltzen ez bazuen ere, 1986an ARGIari eskainitako elkarriz-

■ Urteetan Uzturrek bere ideiak ez zituen aldatu, bere alderdian aldaketak eman baziren ere ●

keta batean «berri bonek ez ditu sozialistak Jaurlari-tzara eramango. Eta joatekotan ez lukete erraza izango», azaldu zuen.

ETArekiko bere jarrera ere tinko mantendu zuen urteetan zehar. Bruselan igaro zituen urteetan ere makina bat ETAkideri laguntza eman zien. «Nire Bruselako bulegoan ETako jende asko ezagutu nuen. Hura prozesio bat zen paperak eta konpontzeko. Eta nik esan obi nien: *ba al zatozte burges txiki boni laguntza eskatzera?*». Hala ere, argi uzten zuen beti bere jarrera indarkeriaren aurkakoa zela. «Kazetari atzerriar askok, indarkeriaren aurkako nire jarrera ezagututa, larrialdian zegoen ETAkide bati atea irekiko ote nion galdegiten zidaten.

Beti fidel mantendu zen EAJ bere betiko alderdiarekiko, baita ELA sindikatuarekiko ere. Bi hauen artean banatu zuen abertzaletasunaren aldeko bere borroka. (Argazkia: Peru Ajuria)

Nik baietz erantzuten nien, eta haiek ez zuten ulertzen. Agian hori ulertzeko behingoa izan beharra dago».

Urte honetako urtarrean «Egunkaria»-n eginiko elkarrietzeta batean bere jarrera berretsi zuen. «Beti pentsatu izan dut arazo hau dialogorik gabe ez dagoela bukatzerik. Arazo hau bere

sortzean arazo politikoa izan zen, orain ere arazoa politikoa da, eta gerraren bidez eta poliziaren egina- ren bidez bakarrik ez da bukatuko. Gainera, tristea nire iritziz, hau gogorke- riaren bidez bukatuko ba- litz».

Bruselan bizi izandako hogeitau urteak aipatu ditugu. Parisen hamar urte igaro on-

doren, Jose Antonio Agir- reren heriotzaren eta gero, Bruselara joateko aukera suertatu zitzaion, ELA sindi- katuaren eskutik, Sindikatu Kristauen Nazioarteko Konfederazioan lan egitera. Garai honetan bere bizitza- ko beste ardatz garrantzi- tsua izango zen sindikalis- moan lan handia egin zuen. Mundu osoko langileen

Espetxeak eta erbesteak urratutako bizitza

TOLOSAN jaio zen Uzturre 1912an. Herri honetako eskolapioen ikastetxean bertako irakasle baten bidez izan zuen abertzaletasunarekiko o lehen lotura. Gaztetan hasi zen «El Día» egunkarian lanean. 17 urte besterik ez zituela egin zuen topo lehen aldiz justiziarekin, Tolosan banaturiko eskupaper batzuk zirela eta. Baina aske utzi zuten.

1935ean lau hilabeteko espetxe zigorra jaso zuen Tolosako alkate karlistaren aurka idatzitako artikulua baten ondorioz. Bi hilabete egin zituen Donostiako Ondarretako presondegian.

Espainiako gerra etorri zen gero, eta Loiola, Azpeitia eta Gernikako koarteleetan aritu ondoren, Eusko Jaurlaritzako Bilboko egoitzara deitu zioten bertan lanean aritzeko. Azkenik, Santoñan atxilotu zuten eta El Duesoko espetxean sartu. Puerto de Santamaria eta Sevillako espetxeetan egon ondoren, 1941ean baldintzapeko askatasunean atera zen. Orduan hasi zen klandestinitate garaia. Flavio Ajuriagerraren sarean lanean aritu ondoren, 1943an Madrilera joan zen Eusko Jaurlaritzako informazio zerbitzuentzat lan eginez. Urte batzuk egin zituen horrela, baina 1948an Ro-

berto Conesa inspektoreak atxilotu zuen. 12 urteko espetxe zigorra egotzi zioten garai honetan, baina espetxe ugarian ibili ondoren lan zela batera bidali zuten eta bertatik 1951n ihes egitea lortu zuen.

Ihes egindakoa Iparraldera igarotzen, eta polizi frantsesak Britainiara konfinatu bazuen ere, ez zen sekula joan, Jose Antonio Agirre lehendakariak Uzturre Parisera joatea lortu baitzuen. Han egin zituen hamar urte lagun handia zuen lehendakariarekin harremanetan. Agirre hil zenean Bruselara joan zen eta han garatu zen sindikalgintzarekiko lotura.

Iñigo Camino Sabino Arana
Fundazioko zuzendariak
zera kontatzen zuen azken
hilabeteak gogoratuz:
«Basurtuko zainketa
bereziatako gelan zigarro
bat eskatu zion erizainari.
Honen ezezkoaren
aurrean, kalabozoan erre
ahal izan zuela eta ea
nolatan ezin zuen han erre
erantzun zion».
(Argazkia: Sima)

egoera txarra eta giza eskubideen bortxaketen inguruko salaketa ugari aurkeztu zituen NBE eta OI-Tren (Lanaren Nazioarteko Erakundea) aurrean.

Harrezkero zinez finkatu zen ELA sindikatuarekiko atxikimendua, azken uneraino berarekin gorde zuela, EAJ eta ELAren azken aldiko tirabiren gainetik. «ELA beti izan da alderdiaren 'alabatxoa' nolabait, eta batzuetan, 'alabatxoe-gia' ere izan da. Gaur

egungo tirabiren inguruan ni ideia finkoko gizona naiz. Beste garai batekoa naiz eta 'zipi-zape' hauetaz ez hitz egitea nahiago dut. Nire begikotasunak ELA darrai».

Alderdia eta sindikalgintza gain kazetari bezala makina bat lan egin ditu Uzturrek, eta euskal kazetaritzaz ere bere ideiak oso garbi zituen. Baita euskara bultzatu eta suspertzeko egin beharrekoen inguruan. Euskararen alde ere borro-

katu baitzen. Horrela 1989an ARGIA egindako elkarriketa batean oso zehatz azaldu zen. «Euskadunok benetan euskarazko egunkaria nahi badugu, atera dezagun erakunde laguntzaren zain egon gaube. Hori gure adorez alen behar dugu. Eta euskararen arazoa ere hori da, euskadunok ez dugula gure kabuz aurrera egiten. Arazo politikoa ere bada; behar bezala elebitasuna jarri eta akats izugarria da, horrela euskararen heriotza ekarriko luke».

Gaur egun EAJk dituen zenbait jokamolde politikorekin ez zetozen bat bere hitzak, baina berak oso argi ikusten zuen guztia. Oso argi ikusten zuen lege EAJ zela bere bizitzako alderdia eta hari eskaini zizkion urterik gehienak. Alderdia eta sindikatua ziren bere bizitzaren zati nagusia, abertzaletasuna azken batean. Beretzat oinarritzkoena Jainkoa eta Lege Zaharrak ziren, eta hori alderdi jeltikadearen izpirituan topatzen zuten.

Aitziber Yarra

1993ko ekaina 17. zenbakia

LARRUN

HAN BALKANETAN DAGO HEGOESLAVIA

■ XAN KOSKARAT: «Lortu ditugun gauza guztiak borrokari esker izan dira». PATXI LARRION.
 ■ TXIKIA: kulturgintzatik ETAr, pistolek moztu kantua.
 JOXE AZURMENDI ■ EZKER ABERTZALEA, borrokatik estatuaren logikara. ENRIQUE LOPEZ.

XAN KOSKARAT:

«Lortu ditugun gauza guztiak borrokari esker izan dira»

TXIKIA

Kulturgintzatik ETAr, pistolek moztu kantua

EZKER ABERTZALEA

borrokatik
estatuaren logikara

HEGOESLAVIA

Han Balkanetan
dago Hegoeskavia

Mugarik gabeko pentsamendua

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK .....
 .....
 HELBIDEA ..... Tel.: .....
 .....
 HERRIA .....
 HERRIALDEA ..... K.P. ....
 BANKU EDO AURREZKI KUTXA .....
 SUKURTSALA .....
 SUKURTSALAREN ZENBAKIA .....
 KONTUAREN ZENBKIA .....

(Urtean lau ale. Hego Euskal Herria: 2.800 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera)

E Z P A L A K

■ ARABAKO BATZARRETAN TIRABIRAK TREBIÑO DELA ETA

ARABAKO Batzar Nagusietan EAJ eta PSE-EEK aurkeztutako zuzengarri bat onartu zen. Bertan Trebiñoko biztanleak Arabako errealtate administratibo, kultural eta sozialean integratuta daudela azaltzen zen, eta etorkizunean elkarrizketaren bidez erabateko integrazioa bultzatzea proposatzen. Proposamen hau oso arina zen EAren bozeramailearen ustez, baina hala ere baieztatu botoa eman zuen.

HBk ere zuzengarri bat aurkeztu zuen, trebiñotarrak gainontzeko arbarrek dituzten eskubide juridiko berak izan ditzaten. Zuzengarrion Burgoeko Diputazioari eta Castilla Leon elkarte autonomoko gobernuari «errealitate juridiko, sozial, kultural, geografiko, historiko eta politiko dena ez oztokatzea eskatu» zien. Trebiño Arabako zati bat baita. Zuzengarri honen aurka azaldu ziren PSOE, PP eta EAJ; EA eta UA, berriz, abstentzioaren alde azaldu ziren. Trebiñori dagokiolarik, Arabako alderdiak ere ez dira ados jartzen.

■ GOBERNUKO KIDEEN BIDAIA KONTROLATZEKO NEURRIAK

DUELA bost hilabete ikusi zenez, Gobernuako kideek egiten dituzten bidaiak kontrolatu behar dira, sail ezberdinen artean ez baitzen inolako koordinaziorik ematen eta ondorioz bidaia batzuk alferrikakoak baitziren. Orain, bidaiak kontrolatzeko sistema bat jarriko du martxan Jaurilaritzak. Sistema honen arabera, lanera kanpora joan behar duten Administrazio buruak fitxa bat bete beharko dute.

■ OIP-K FRANTZIAKO ESPETXEETAKO EGOERA SALATU DU

ESPETXEETAKO Nazioarteko Ikuskaritza erakundeak Frantzia presoen eskubideak bortxatzen direla azaldu zuen. Zenbait kasu zehatz ere aipatu zituen, eta hauen artean Francisco Mujika Garmendia eta Filipe Bidartek jasan duten isolamendu luzea aipatzen da. Familiartekoen aurka ere tratatu txarra ematen dela aipatzen da.

«EAn sozialdemokraziaren proiektuaren aurka dauden sektore batzuk badaude».

Xabier Gurrutxaga, EUEren idazkari nagusia.
El Mundo, 93-VII-14

«KASeko buruak heriotza zigorraren defendatzaile sutsuak dira. Oso paper ona beteko lukete ariarren arraza laban eta gas-gelen bidez garbitzen zuten edozein SSren sailetan. Kontzentrazio eremuetan gertatutako astakeriak ikerketa zientifikotzat ikusiko dituzte».

Juan Mari Atutxa, Eusko Jaurilaritzako Barne sailburua.
El Correo Español, 93-VII-15

G O R D E T Z E K O A K

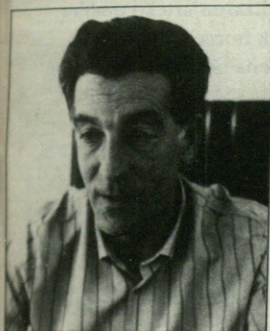
ZUMARRAGAKO UDALEAN SUA ITZALI EZINIK

JOSE Julian Irizar EAko lehendakaria arazo ugari izaten ari da aspaldian bere udalean. Oraingoan, herriko festetan Filipinetako ordezkariari emaniko harrera desegokia izan da arazoaren sortzailea. Baina honen atzean hau baino askoz ere gehiago dago, EAko alkatea eta EUEko zinegotziaren artean izugarritzko liskarrak ematen baitira etengabe. Aspaldian nahiko isilik egon ondoren berriro aireratu dira arazoak.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«PSOEek ETaren gaian daraman tesia aldatu eta txikitzea besterik ez duela nahi azalduko baligu, EAJ zera esateko tenorean egongo litzateke: 'Begira, nik zuekin ez dut gobernatuko'».

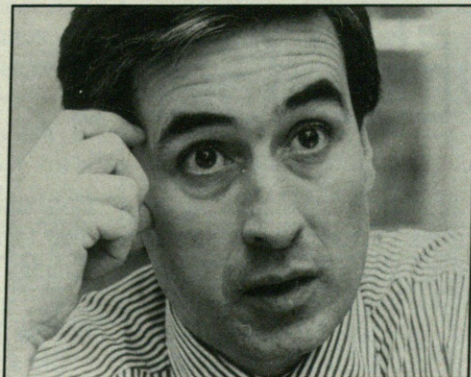
Felix Ormazabal, EAJren ABBko lehendakaria.
Egin, 93-VII-10

«EAEk urte beteren buruan bamabi bat transferentzia jasoko ditu».

Ramon Jauregi, PSE-EEko idazkari nagusia.
El Diario Vasco, 93-VII-15

«Eleberria kontatu dute nitaz. Kazetaritza lan bat egin baino lehen gauza askori buruz pentsatu beharra dago».

Elena Beloki, Frantziak extraditatu eta aske utzia.
Egin, 93-VII-14

RAMON JAUREGI

Julio Iglesias enpresariaren bahiketaren aurka azaltzeko, PSE-EE alderdiak gizartearen inplikatzeko bultzatzeko hainbat neurri proposatu ditu. Ramon Jauregik hiru neurri proposatu ditu: Ajuria Eneko Hitzarmena berehala biltzea, sindikatu eta enpresa erakundeen bilera bat; eta alderdi politiko eta alderdi bakezaleak HBren egoitzen aurrean biltzea. Ramon Jauregiren ustez, «HBren egoitzen aurrean biltzearen aukera ongi aztertu behar da, gizarte mobilizatuago baten adierazbide izan baitaiteke. Bahiketa honek duen larritasuna eta garrantzia ikusirik, mobilizazio zehatz eta gogorrak behar baitira» ●

JOXE MARI OLARRA

Jauregiren proposamen honek berehalako erantzuna jaso zuen HBren aldetik. Joxe Mari Olarra HBko parlamentariak Jon Idigoras bozeramailearekin batera emandako prentsaurreko batean gogor kritikatu zuen Ramon Jauregiren proposamena. Olarraren ustez, PSE-EEko idazkariak egindako proposamena «enfrentamendu zibila bilatzeko pauso bat dela» azaldu zuen. Olarrak azaldu zuenez, «Jauregik ideia hau alde batera utzi behar luke eta lasaitzea ere gomendatzen diot. Hala ere, bere borrotan jarraitzea erabakitzen badu, argi izan dezala bere jendea barrotzen saiatzen bada, guk ere erantzuten jakingo dugula» ●

NBE gero eta korapilo handiagoan ari da sartzen kasko urdinen 'suhiltzaile lanaz'. Somaliako NBEko indarren egoera gero eta larriagoa da denbora pasatu ahala, partehartzearen planteamentuaren iparra —humanitarioa ei zen— erabat galdu duelako. Somaliarrek argi adierazten diete euren errefusapena —estatubatuarenei batez ere— eta indar arrotz batek nekez lor dezake inposaketarik baino. Horrez gain, aliatuak gero eta nahaspilatuago daude, batez ere EEBek gidatzen duten indar estrategiak eraginda. Bruno Loi jenerala, Somaliar dauden indar italiarren buruzagia, eta NBEren buruzagitzaren arteko tirabira gogorak horren erakusle nabarmenena besterik ez dira izan.

PSOEko Gerra

ALFONSO izenekoak da Espainiako PSOEko Gerra horietako bat. Beste batzuk ere badaude eta, bakoitzari berea, ez dira makala alderdiaren barnean sortu dituzten saltsa-maltsak. Juan izenekora joatea besterik ez. Felipe Gonzalez alderdiko idazkari nagusi eta gobernu lehendakariak gobernua eratu bezain laster —ez dago guerristarik bertan— ekin diote gerrari.

Txinpartak, dena den, ugariak izan dira. Gonzalezek gobernutik kanpo uzteaz gain, alderdiko exekutiba nagusitik ere kanpo geratu dira, eta ho-

rrez gain, Joaquín Leguinaren ahotik berritzaileek adierazpen bortitzak egin dituzte gerristen aurka. Alderdi sozialistaren inguruan izandako ustelkeriak guerristei leporatu zizkien Leguinak, eta hauek Espainia italiaziaziorantz eramaten ari zirela.

Ez zaio arrazoirik falta Leguinari. Guerristen inguruan gertatu dira Juan Guerraren kasua edota Filesarena. Baina berritzaileen artean ere hor dago Ibercorp kasua, esate batera. Antza, orain sinestarazi gura digute, ustelkeria guerristen kontua zela, eta berritzaileak ezertaz ez zirela ohar-

tzen. Garbi daudela alegia. Berritzaileen logikan, beraz, *«El cambio del cambio»* egitea ezinbestekoa da. Hots, guerrismoa desagertaraztea, besteak beste.

Urtea bukatu baino lehen burutuko da PSOEren 33. kongresua, zatiketa-rena izan daitekeena. Leguinak berak dio, *«banaketa oso urrutiko gauza da»*. Baina herrialde desberdinetako istiluak ikusirik ez dirudi horren urrutikoa izan daitekeenik.

Guerrari bi aukera geratzen zaizkio antza: edo Felipe Gonzalez behingoz publikoki aurre egitea eta, guerristek nahi duten bezala, idazkaritza nagusia eskuratzea ala erretiratzea.

Gonzalezek ere, behin baino gehiagotan aitortu duen legez, erretiratze gogoia izan dezake. Legealdiaren bukaeran seguruenik, baina ordurako egoera ondo lotuta utzirik.

— Guerraren bi aukerak: Felipe Gonzalez behingoz publikoki aurre egitea ala erretiratzea » ●

Jobless hazkundera

NOLAKOA izango den ez dakigun aldakuntza oso baten aurrean gaude lanaren munduan. Tokion bildu berriak diren «zazpi handienak» egoera larria dela aitortu egin behar izan dute.

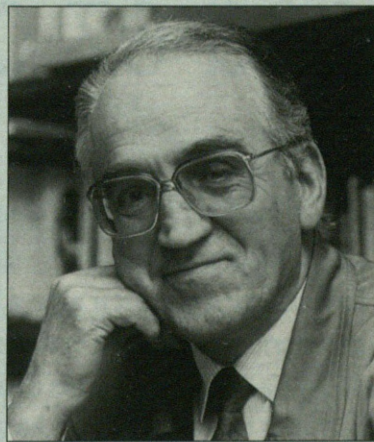
Duela oso gutxi arte, hazkundera lana eta enplegua berez dakartzala, ziur geunden. «Okun-en legea» eskuliburu guztietan dator. Funtsean zera dio: ekonomiaren produkzio osoa produktibitatea baino azkarrago has badadi, enpleguak gora egingo duela. Egun gertatzen dena, alabaina, besterik da: hazkundera *jobless* bihurtu zaigu, BPGren hazteak ez digu lanpostu berri aski sortzen. Izan ere, teknologia eta erakunde berri miragarriak esker, badirudi produktibitatea gora eta gorago eraman daitekeela, langile gehiago hartu gabe. Hobeki esan, merkatuan sal litekeena, lantegiek produkzio dezakete, lan-ordu gutxiagotan.

Irtenbideak bipolarizatu daitetzeke honelatsu: a) langile gehiegi badago ezin dira guztiak gorde, lantegiaren hondamendirako; b) ordu gutxiago aski bada, lan-orduak jeitsi ditzagun. Jakina, dilemaren gakoa izkutan dago. Lehen irtenbidearen aldekoek, entpresak lor dezakeen errenta, gutxiagoren artean banatu nahi dute, barnean geldituko diren diru-sariak mantenduz edo goratuz. Bigarren irtenbidearen aldekoek, aldiz, zera eskatzen dute: entpresak bana dezakeen errenta, berdintsuago partitu dadila, goi-mailakoei kenduz eta lan-alokairuak mantenduz, baita lan-ordu gutxiago sartu arren ere.

Bi joko horien artean, ze aldetara joko du, azkenean, irtenbideak? «Gaurko ekonomia gizartearen aurka» ez ote dabilen galdetzen dute askok. Galdera eraginkorra da. Eta ez dira arinak eta funtsik gabeak kezka ematen dieten arrazoiak.

Alde batetik, lan ezak baztertu eta gizartetik iraitzi egiten ditu langabetuak. Gizaki asko dago, gaur, inoiz bere bizitzan lanposturik izan ez duena. Jende hau, propio hitza erabiliaz, ez da gizarte-kide benetan. Arrotz giza bizi da gizartean.

Beste alde batetik, gaurko produkzio-sistemak, langilea, landuna, bera ere ez du talde sozial bateko kide bilakatzerik bideratzen. Ez dio zeintasun profesional standard bat eskaintzen. Lehen, esaterako, arotzak eta meatzariak, gizarte-talde baten kide bihurtzen ziren lanbide bakoitzaren eraginez. Zerbitzu lanetan gero eta gehiago diharduten aldi honetan, lanbidezko harreman eta loturak dituzten multzoak gero eta meharagoak bihurtzen dira. Gizartea ehuna da. Eta gaurko ekonomiak maiztu egiten du.

GURUTZ ANSOLA

Deustuko unibertsitateko irakaslea

Lotuta aipatzean ateratzen da Narcis Serra lehendakariordea, berritzaileen arteko «ezkutuko» gidaria. Gonzalezek bake berba nahaspildu zuen hauteskundera arte baina hauek irabazi ondoren gerrari ekin dio, eta guerristak erasoari ezin eutsiz ageri dira.

BARNEKO gerraz gain, sozialista espainiarrak atzerriko gerrei ere eutsi beharrean daude. Eta Bosniakoak baino, Europako Diru Sisteman (SME) iragan astean bizi izan zen txanpon gerra giroak sakonago ukitu du. Iazko «irail beltzean» pezetak balio gutxitzearen bideari ekin zionetik, hiru egin dira jada eta pezetak bere balioaren % 20 galdu du. Agintariak laugarrena ez dela etorriko behin eta berriro segurtatu duten arren, berau irailaren etor litekeen zurrumurrua gero eta indartsuagoa da.

Pezeta eta eskudoak iragan asteko ekaitzean gehien sufritu zutenak izan baziren ere, koroa danimarkarrak eta, batez ere, liberak larrialdi beltza iragan zuten. Alarma gehiegirekin seguruena, horrela jarraitzekotan liberak ere SME utzi beharko zuela iragarri zuen. Balizko ahula, dena den, orain arte Frantzia eta Alemania Maastrichteko Europaren motore izan direnean. Diruaren prezioa jaisteari etengabe eketza dioten Alemaniak eragiten ditu krisi guzti hauek, baina orain arte bederen arduratu da baita, libera zaintzen ere.

SME Maastrichteko zutabe garrantzitsuenetakoa da. Datorren urtarilaren lehen ekingo zaio diru batasunaren bigarren faseari. Fase honetan Diru Institutua (etorkizuneko Europako Bankuaren oinarri nagusia) eratu da eta 1997rako EK-ko herritar guztiok ECUekin funtzionatuko genuke. SMERen apurketa horrek, beraz, urrutiko gauza dirudi, nahiz eta britainiarrek horrekin egiten duten amets.

Lukas Martinez

Anton Santamarina, Instituto da Lingua Galegako zuzendaria

«PPren eraginez, galizieraren legea ez da % 100 garatzen»

Hamar urte bete dira ekainean Galizieraren Legea gauzatu zenetik eta galizierak ez du oraindik araudi kontsentsuátua lortu. Batzuen ustez, balantza portugesearen aldera bideratu behar da; beste batzuek, aldiz, gaztelaren eraginari egokiago deritzote. Datorren uztailaren 25ean Dia da Patria Galegaren eguna denez, haraino abiatu gara Anton Santamarina, Instituto da Lingua Galegako zuzendariarekin hitz egiteko.

ARGIA. Instituto da Lingua Galegak bi arlo lantzen ditu: normalkuntza eta araudia. Normalkuntzari dagokionez, zein da gaur egun galegoak duen pisu kultural eta soziala?

A. SANTAMARINA.

Oso kontuan izan behar dugu Galizian landa giroak duen pisua, eta galizieraren erabilera zonalde hauetan oso garrantzitsua da. Azkenengo eroldaren arabera, biztanleen % 90ek galiziera ulertzen dute eta erdia baino gehiagok galiziera erabiltzen du. Dena den, datu hauek nahiko erlatiboki zertu behar ditugu, azken batean, gaur egun landa giroan bizi direnen batez beste adina 60-70 urte bitartekoa baita, beraz, elebaka-

rreko Galizia desagertzen ari da. Hau eskoletan galiziera irakatsiz orekatu daiteke. Duela 30 urte, jende gehiena ez zegoen alfabetatuta eta gaur egun, aldiz, % 100 alfabetatuta dago. Hirietan galiziera ikasten duen jendeak, normalean militantzia izaten du arrazoia, eta denok dakigu zein den aber-tzaletasunaren pisua Galizian.

A. Alfabetatuen portzen-taia % 100 dela aipatu du-zu.

A.S. Oso jende gutxi dago alfabetatu gabea. Kontuan

hartu behar duzu galiziera hizkuntz erromanikoa dela, ezin da euskararekin konparatu. Elebitasun pasiboa dago, hau da, gaztelera hiz-tunak galiziera ulertzen du eta galiziera hitzunak gaz-telera ulertzen du. Ez dago ume galegoak alfabetatzeko arazorik, gaztelaraz alfabe-tatuta daudelako.

A. Dirudienez, desberdin-tasun handiak daude landa giro eta hiri giroko galiziera biztunen artean, konzien-tzia mailari dagokionez batez ere.

A.S. Galiziera, orain arte

behintzat, klase hizkuntza izan da, hau da, estigma bat izatera heldu da. Galizierari ezjakinaren, abarkadunaren hizkuntza irizten zion kontzeptua gainditu behar genuen, aurriritzi sozial hutsa baitzen. Azken urteotan, asko aurreratu dugu zentzu honetan, irriti eta telebista autonomikoak direla eta, unibertsitateak ere galiziera barneratu du, Galiziako eta galizieraren intelektuala kizateak asko lagundu du, Administrazioetik ateratzen diren paperen % 90 inguru galizieraz daude... Galizieraz hitz egitearen harrotasuna berreskuratzen ari ga-ra.

A. Oinarrizko hezkuntzan galizieraren irakaskuntza beharrezkoa da baina beste ikasketa mailetan ez. Zer-gatik?

A.S. Oinarrizko hezkuntza eta hezkuntza ertainetan ere derrigorrezkoa da galizieraren irakaskuntza. Unibertsitateko irakasle askok galizieraz ematen dituzte klaseak eta Santiagoko uniber-

■ «Estatuko alderdietako politikariek galiziera modu liturgikoan erabiltzen dute, etxean gaztelaraz hitz egiten baitute» ●

Anton Santamarinak esan digunez, «galiziarren % 90ek galegoa ulertzen du eta erdia baino gehiago galiziera hitzuna da».

tsitatean ikasgaien % 20 galizieraz izaten dira. Dena den, oso desberdina da hizkuntza menperatzea eta erabiltzea. Gazte gehienek ez dute hizkuntza erabiltzen, ez bada militantziagatik. Galizieraz ematen diren ikasgaiak irakasleen esku daude. Hau da, institutu eta eskola batzuetan badaude zenbait irakasle galizieraz irakasten dutenak, baina borondatezko jarrera da, ez dago araututa. Hala eta guztiz ere, kasu hauek kontrolatutakoak baino gehiago izan arren, ez dira % 50era heltzen. Bestetik, egia da Galizieraren Legea ez dela bere osotasunean aurrera eramaten.

A. PP, estatuko alderdi bat, Xuntan egoteak nola eragiten dio normalkuntza proiektuari?

A.S. PPrene eraginez, Galizieraren Legea ez da % 100

garatzen, ez da behar bezala baliatzen. Aurreko mendeko berpizkunde kulturala eman zela denok onartutako gauza da. Hau da, Rosalia de Castro idazle nazionala da. Honekin batera, frankismoaren aurkako mugimenduan alderdi politiko guztiek aldarrikatu zituzten

■ «Gazte gehienek ez dute galiziera erabiltzen ez bada militantziagatik» ●

Galiziarren hizkuntz eskubi-deak. Trantsizio garaian alderdi politikoek galiziera bereganatu zuten programa politikoetan. Baina urteak pasatu diren heinean, badi-rudi konpromezu hori ahul-

tzen doala. Alderdi abertzaleen hizkuntz eskaerak handitzen direnean, estatuko alderdiek honen aurka egiteko ikusten dute euren burua. Eta galizieraren eskubide eskaerak, estatuko alderdien aldetik, asko murriztu dira. Estatuko alderdietako politikari gehienek galizieraren erabilera liturgikoa egiten dute: etxean gaztelaraz hitz egin eta Legebiltzarrean galiziera erabiltzen dute.

A. Gaur egun galizierak badu araudi ofiziala, baina kritika asko jaso ditu reintegrazionista edo galegoportugesen aldetik. Esaten dutenez, araudi ofiziala gaztelararen arautegiaren menpe dago.

A.S. Bi jarrera daude: batzuen ustez galizierak badu berezko araudia, hau da, galiziera-portugesaren adar bat dela eta, honen ondo-

rioz, desberdintasun handiak daude galiziera eta galiziera-portugesaren artean. Desberdintasun hauek ez dira gaindiezinak baina bai nabarmenak. Hauxe da jarrera ofiziala eta institutu honek defenditzen duena. Reintegrazionistek portugesa galizieraren araudi kulta izatea aldarrikatzen dute. Ezin da esan zein den hobe, ezin dugu esan zein den egokiena. Nire ustez, zentzu honetan sentimenduen alorrean pasatu behar dugu, hau da, galiziar batentzat portugesa ikastea bigarren hizkuntza bat ikastea bezala izango litzateke, beraz, gaztelera ikastea bezain zaila. Bigarren arrazoia fonemak dira. Adibidez, portuguesaren j-k gure x-k dira, zergatik idatzi behar dugu j-z, x bezala ahoskatzen baditugu?

Myriam Gartzia

HISTORIA ETA GERO

■ SEGURTASUN NEURRIAK

AGINTARIEN gailurretan eta horrelako nazioarte mailako agintarien bilgune handietan segurtasun neurriak gero eta basatiagoak dira. Brasildarrak ohitura honen aitzindariak dira. Segurtasuna bermatzeko modu arras bixiarekin gainera. Iragan astean Brasileko Bahian izandako Iberoamerikako gailurrean, militarrek gailurra defenditzera baino Normandiako lehorratze moduko antzekoren baterako prestatzen ari zirela zirudien. Hondartza ondoan dauden agintarien hotelak, guztiak burdinezko arantza alanbrez inguraturik, gerrara joateko armez hornituriko ehundaka soldadu, itsasontziren baten lehorratzea ekiditeko babes neurriak... eta, postre gisa, gailurra burutzen den eraikuntza kainoi handi batez babestua.

■ WALT DISNEY «SORGINEN EHIZAN»

KOMUNISTEK mundua euren eskuetan hartu behar zuten sasoi haietan

gertatu zen «sorginen ehiza» ospetsua, McCarthy senatoreak EEBBetako komunista susmagarri guztien aurka gidatu zuen errepresioa. Lehen onak zirenak, ostera, gero okerrak dira. Horrelako zerbait gertatu zaie «sorginen ehizan» ibili ziren haiei. Orain Walt Disneyren biografia berri batean, garai haietan FBIren kolaboratzailea izan zela salatu da.

■ INGALATERRAKO ERREGE FAMILIA KOITADUA

DAGOENEN txantxarako baino errukirako kontua da Ingalaterrako errege familiak azken urte hauetan pairatu behar izan dituen guztiak. Zorritxarrak ez ditu bakean uzten. Oraingoan Ingalaterrako Ana, Isabel II erreginaren alaba, atentatu bat jasatekotan izan zen Moskun. Bertako aireportura zihoanean bere zaindarek, euren aurka joateko mehatxu egiten zuen beste auto baten aurka tiro egin zuten. Atentatua baino zororen bat besterik ez zen azkenean.

ELLE MELE

«Polonian alderdiek liskarrean eta oilategiko berriketa butsean dibardu»

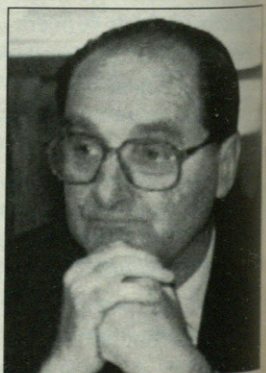
Lech Walesa, Poloniako lehendakaria.

«Dirua zuritzea baimentzen duten banku espainiarrak daude».

Javier Zaragoza, Espainiako drogaren aurkako fiskala.

«Erabat barrituta eta abo zabalik gelditu naiz Nazi Batuen Erakundeak gure Somaliako indarren Bruno Loi jenerala bere postutik kentzea eskatu digunean».

Beniamino Andreotti, Italiako Defentsa ministroa.

O I H A R T Z U N A K

«DIA DA PATRIA» IGANDE HONETAN GALIZIAN

ASPALDIKO urteetan bezala, aurtengoan ere abertzale galiziarrek bakoitzak bere aldetik egingo dute Galiziako aberri eguna. BNGk (Bloque Nacionalista Galego) Santiagon burutuko du eguna «Egunero gehiago...» lemapean eta batipat Galiziako ehun produktiboak bizi duen egoera larria salatuz. Esquerda Unida eta Unidade Galegak ere Santiagon egingo du berea. «Galizia Espainia ez delako: independentzia» lemapean bilduko dira APUkoak (Herri Batuaren Biltzarra), Santiagon hauek ere. Azken hauek, bidenabar, preso galiziar independentisten askatasuna edo bestela Galiziara ekar ditzaten eskatuko dute. Berrikuntza moduan Gazteria Sozialistak (PSOE) lehenbiziz egingo duela egun hau.

«Atzerriko langile bat hartzen denean frantziar batek dituen eskubide berberak eskaini behar zaizkio».

François Mitterrand Frantziako lehendakariak, etorkinen aurka **Pascua Barne ministroak** ateratako legeari buruz.

«Felipe Gonzalez eta Alfonso Gerrarena oso historia bitxia da, lanekoa; baina ez dut gogoratzen noizbait biak kopa bat hartzen elkarrekin ikusi ditudan».

Julio Feo, Felipe Gonzalez Espainiako gobernuko lehendakariaren idazkari nagusi ohia.

KATALUNIAKO INDEPENDENTISTEN ATXILOKETAREN URTEURRENA

OLINPIADEN hasieraren bezperan Baltasar Garzon epaileak aginduta, Kataluniako 50 independentista inguru atxilotu zituen Goardia Zibilak. Mugimendu independentistaren erantzuna —eta ez independentisten protestak ere bai— gogorra izan zen. Horietatik gaur egun 14ek espetxeetan jarraitzen dute epaiketaren zain. Hauetariko askok, Preso eta Auziperatu Independentisten Bozeramaileen Batzordearen esku jarri dute euren ordezkaritza. Talde hau politiko independentistez osatua dago eta kulturaren inguruko garrantzi handiko zenbait pertsonaiaren laguntza ere lortu du. Gaur egun, presoak bateratzea eta talde mailako amnistia bat lortzea ditu helburu nagusiztat. Halaber, iragan astean Catalunya Lliureko militantea den Nuria Cadenas 23 urteko gaztea preso ohia berriro espetxeratu zuen Entzutegi Nazionalak, lehengo espetxe zigorretik oraindik hiru urte bete behar dituela argudiatuz.

ISEBek 12.000 milioiko subentzioak bideratuko ditu enpresa txikietan

INBERTSIO PUBLIKOEN GOI-MAILAKO BIDERATZAILEA

Aurreko astean, Euskal Autonomi Elkarteko Industriaren Sustapen eta Eraldaketarako Baltzuak (ISEB/SPRI) 1992ko gestioaren balantzea eta aurtengo aurrekontuen bideraketa aurkeztu zuen. Bertan «Kimu» izeneko programaren berri zabaldu zen, enpresa txiki eta ertainetan egingo diren inbertsioen egitarau berria izango dena.

ANTONIO Galarretaren ahotik entzun genituen Industriaren Sustapen eta Eraldaketarako Baltzuaren (ISEB/SPRI) 1992ko gestioaren emaitzak zeintzuk izan ziren. ISEBen lehendakariak gehitu zuenez, aurtengo gestioak 2.300 milioi pezeta (100 bat milioi libera) gehiago beharko ditu —urte hasierako aurrekontua 9.000 milioi ingurukoa bazen ere—, batez ere Arabako Parke Teknologikoa aurrera eramateko.

1992ko aurrekontuarekin arabera, ISEBek 1992an 7.000 milioi pezeta bideratu zituen errekursoetan eta hauetatik 4.300 inbertsioak izan ziren. «Garapen» pro-

gramaren bidez, laguntza jaso duten enpresen artean Parke Teknologiko berrian kokatuko den Gamesa eta Gasteizko Mercedes Benz enpresak ditugu. Aldiz, aurtengo ekitaldian hiru helburu nagusi jarri ditu ISEBek bere asmoen artean, 11.000 milioi pezetako (500 milioi libera) aurrekontuarekin lortuko direnak.

Arabako Parke Teknologikoa dugu ISEBek dituen lehentasunen artean. Proiektu hau bi urtez aurreratu bada ere, dagoeneko 600 milioi pezeta inbertitu dira teknologiko parkeko lanetan —hauetatik % 51 ISEBen eskutik eta gainontzekoa, % 49, Arabako Diputazioak

jarrita—. Arabako Parke Teknologiko berriak aurren 900 milioi pezetako inbertsioa behar du ISEBen arduradunen ustez, hurrengo urteko beharra 1.500 milioi pezetakoa izango dela. Aurrirakosten denez, 1994erako parke teknologikoa bukatuta egongo da eta Gamesa enpresak Brasileko Embraer konpainiaren hegazkinentzako osagaiak produzitu ahal izango ditu. Gamesa parkean finkatu den lehenengo enpresa dugu, urte bukaerarako bertan izango baita. Datorren urterako Gamesak goi mailako teknologiadun lantegietako bat martxan jarriko du. Eraikuntza nagusia eta alokairura zuzenduko diren zenbait bulego ere prest egongo dira. ISEBen as-

moen artean, Gipuzkoan kokatuko den Miramonteko Parke Teknologikoa ere izango da. Galarretak. ISEBen lehendakariaren ustez, datorren urterako izango izateke proiektu hau bideragarri.

ISEBek jartzen duen bigarren helburua, «Sortu» egitasmoarekin jarraitzea da. «Sortu» programa martxan jarri zenetik, beste bost bulego zabaldi dira birmoldaketak jotako eskualdeetako laguntza bideratzeko. Beraz, Barakaldon kokatuko den «Sortu 6» delakoan, Ibar Ezkerreko 19 udalek eta Bizkaiko Diputazioak parte hartuko dute eta zonalde honetako 10 udalen berrindustrializazio proiektuek izango dute lehentasuna. Galarretak aurreratu zuenez, eskualdeko garapenerako ekarpena 50 milioi pezetako kapital sozialarekin zabalduko da. Honen helburu nagusiak hauek izango izateke: proiektu enpresarial berrien garapena; ingurugiroaren alorreko industrializazio berri baten sorrera; Bilboko

ISEBen 1993ko aurrekontua 11.000 milioi pezetakoa da, 1992an baino 2.000 milioi gehiago ●

ISEBen betebeharrak aldatu dira. Gaur egun birmoldaketa prozesuetan baino ekimen enpresarial berrietan arituko dira.

Portuaren *cluster*-ean parte hartzea; eta, azkenik, langileen formazio prozesu berriak zabaltzea.

Hirugarrenez, ISEBen lehendakariak jakitera eman zuenez, «Kimu» egitaraua aurten jarriko litzateke martxan eta lau urterako 12.000 milioi pezetako aurrekontua izango luke. Programa hau dagoeneko martxan dagoen «Garapen»

programaren osagarria litzateke eta honen jasotzaileak enpresa txiki eta ertainak izango lirateke. Hau da, «Garapen» egitarauak 50 lanpostutik gora sortzeko 500 milioi pezetatik gorako industri inbertsioei laguntzen dien bitartean, «Kimu»k 20 eta 50 lanpostu berri sortuko litzuzketen 150 milioi pezetatik gorako proiektuak subentzionatu-

ko litzuzke.

Asmo berri hauek ISEBen baitan aldaketa nabarmenak iragartzen ditu. Aurreko asteko prentsaurrekoan Galarretak berak argitu zuenez, ISEBen betebeharrak aldatzen da. Gaur egungo ISEB, birmoldaketa industrialei ekitea baino ekimen enpresarial berrien promozioan arituko da. Lan taldean aldaketak ekarri di-

tuen diseinu berri honen arabera, bultzatuko diren gauzen artean azpiegitura industrialeko egitarauak, % 5eko interesa gordeko dituzten diru maileguak, kapital-arriskuko elkartearen egitasmoa eta inbertsiorako eragingarriak diren zergak ditugu.

Myriam Gartzia

LEIHATILATIK

MCCren hazkundera Indurainen abiadan

ARRASATEKO kooperatiben IV. Batzarra gertutik ikusi zuten guztiek azpimarratu dute MCCren hiru proiektu nagusiak eztabaidatu eta erabakitze-ko zuzailaren 15eko bilkurari eman zitzaion abiadura. Baina bilkuren gaineratik, MCCren hazkundera bera da ziztu bizian doana: Lau urtetan bere fakturazioa 400.000 milioi pezetatik —18 bat miliar libera— 850.000 milioiraino igotzea espero izatea da abiaduraren neurriak hoberena.

Horrek aldaketa koantitatiboez gain

koalitiboak ere badakarzkio MCCko kooperatiba munduari. Duela gutxi arte atal nagusia zuen industri saila bigarren mailara atzeratzen da, salmentetan banaketak —Eroskik funtsean— egingo duenaren erdira ez da iritsiko, banaketak lanpostuak sortuko ditu eta industria enpresek galdu... Txina, Hispanoamerika eta Eki Europan saltzeaz gain, horietan barna MCC internazionalitzea helburuen artean kokatu da.

Euskal ekonomian funtzionatzen duten ia bakarrak Arrasatekoak direla

askotan entzun dugu. Hemendik aurrera hazkunde eta errentabilitate zifrekin batera langile kooperatibisten eta soldatapekoen arteko harremanez edo Arizmendiarietaren filosofiaren eta Super-Lopezen ideien arteko uztartetaz eztabaidak ikusiko ditugu. Euskaldun guztiok ukitzen baikaitu ia Eusko Jaurlaritzak adinako aurrekontuak izango dituen MCCk.

Pello Zubiria

ZENTRO LIBREEN KATEAK

Uda parteko beroak ustekabe galanta ekarri du helduen euskalduntze eta alfabetatze mundura. AEK-k adierazi duenez, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko euskaltegi libre guztiak dirulaguntzarik gabe utziko ditu HABE erakundeak uztailetik aurrera. Neurria gauzatuko balitz, 8.000 ikasle pasatxo suertatuko lirateke kalteturik. AEK-k EAEn dituen 100 euskaltegietatik 87. Hauekin batera, IKAk Araban dituen bost euskaltegietatik hiru dirulaguntza ezean geratuko lirateke.

UDAKO sargorian, helduen euskalduntze eta alfabetatze mundua goitik behera busti duen ustekabeko olatu gazia etorri da.

AEK-k adierazitakoaren arabera, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko euskaltegi libre guztiak uztailetik aurrera dirulaguntzarik gabe utziko

ditu HABE erakundeak ebazpen berri bat medio. Aipatu ebazpen berri honek urte naturala arautuko luke, hots, aurtengo uztailetik

hasi eta 1993-1994 ikasturte bukaera arte.

Lehenik eta behin, esan dezagun HABEko zuzendaria den Martin Etxeberriarekin hitz egiten saiatu garela. Elkarriketa baterako galderak faxez igorrita ere, ahaleginak antzuzak suertatu dira.

«Sailburuek une bonetan komunikabideei esateko ezer ez dagoela erabaki dute, —adierazi digu Martin Etxeberriaren idazkariak— bitz egin beharreko guztia

Ikasturte hasieratik uztaile arte, 430 izan dira Araba, Gipuzkoa eta Bizkaian HABEren dirulaguntzarik gabe geratu diren AEK-ko ikasleak. Euskaltegi libreak dirulaguntzarik gabe utziko lituzkeen neurri berria gauzatuko balitz, kopurua 8.198 ikasleetara iritsiko litzateke. AEK-k EAEn dituen 100 euskaltegietatik 87 libreak dira. IKAk Araban bost euskaltegi ditu, horietatik hiru libreak. (Argazkia: Xouse Simal)

bitz egin beharrekoekin bitz eginda dagoela. Zuen galdera zerrendan, HABE eta AEKren arteko gaur egungo barremenez itauntzen zenuen Martin. Horretaz ere dagokionarekin bitz egin dela esan didate, gauzak nabiko argi daudela.

Badago zer argitua, ordea. Eusko Legebiltzarrak eratu duen Enplegua Sortzeko Fondoa dela eta, beste administrazioetako sailak bezalaxe, HABEk %4eko murrizketa jasango du aurtengo aurrekontuan: 111 milioi pezetza (50 milioi libreira inguru). Honela, urte hasieran HABEk euskalategi libreetako 10.000 ikaslerentzako dirulaguntza aurrikusi baldin bazuen ere —110 milioi pezetakoa guztira—, murrizketa alde horretatik etorriko dela salatu dute AEK-koek.

Uda baino lehenagokoak dira, baina, aurtun AEK-ekin ginioko salaketak. Aurtengo

ikasturte hasieran 430 ikasle geratu ziren EAEn HABEren dirulaguntzarik gabe. Ikasle kopuru hau dirulaguntzarik gabe geratu izanak bi milioi pezetakoa galera ekarri dio AEKri.

Nafarroan, bestalde, 1.541 ikasle geratu dira aurtengo ikasturte dirulaguntza ezean. Arazo honek 10 milioi pezetakoa galera ekarri du. Guztira, beraz, dirulaguntzak direla eta ez direla, 12 milioi pezetakoa zuloa izan du AEK-k Hego Euskal Herrian ikasturtea hasi zenetik.

Zortzi mila ikasle kalteturik

Zenbakiak larriagoak izango lirakeke, baina, HABEk euskalategi libreak dirulaguntzarik gabe utziko baliatu. Horrela baliatuz, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaian aurtengo ikasturtean izena emandako 10.111 ikasletik %72 (7.285 lagun) dirulaguntzarik gabe geratuko lirakeke. Kopuru honi udako ikastaroetan matrikulatutako ikasleena gehitu behar zaio, beste 884 lagun. Denera, beraz, 8.169 ikasle izango lirakeke kaltetuak.

Herrialdeka, Bizkaiko ikasleen %78 (4.675 lagun), Gipuzkoako %70 (2.170 ikasle) eta Arabako %41 (440 lagun) izango genituzke neurri honen ondorioak pairatuko lituzketenak. Guztira, 90 milioi pezetakoa galera AEKrentzat. Gaur egun dirulaguntzetan jasotzen duenaren %60 inguru. Zenbaki hauei, bestalde, ebazpenak hurrengo ikasturtea ere arautuko lukeenez, heldu den urtean izena emango duten ikasle kopurua gehitu beharko litzaioke.

Erramun Osa, AEK-ko Bizkaiko arduraduna:

«Ez dugu euskalategi bat bera ere itxiko»

ARGIA. Zein arrazoi aipatu ditu HABEk ebazpena martxan jartzeko?

ERRAMUN OSA. Lanpostuen sorrerarako burutu den akordio inter-instituzionala dela eta, HABEk bere aurrekontuetan jasandako %4ren murrizketa. Oraindik zehaztu gabe bazegoen ere, aurtengo aurrekontuetan HABEk 110 milioi pezetakoa dirulaguntza aurrikusten zuen euskalategi libreetako 10.000 ikasleentzat.

A. Zer dela eta, beraz, aurrikusitako hori orain atzera botatzea?

E.O. HABE akordio instituzional horretaz euskalategi libreei dirulaguntza kentzeko baliatu da. Martin Etxeberriak esan zigunez, HABEren ikuspuntutik, lehentasuna udal euskalategiei dute, bigarrenik hiztarmenpeko euskalategi homologatuek, eta azkenik euskalategi libreak

daude. Irakasleen titulazio arazoak eta abar aipatu dituzte, baina 1989tik AEKn sartu diren irakasle denek titulazio baldintzak bete dituzte.

A. Ebazpena gauzatzen baldin bada, euskalategiren bat itxi beharra izango al da?

E.O. AEK-k ez du euskalategi bat bera ere ez itxiko. Herri honetan euskara ikasteko borondatea duen pertsona heldurik dagoen bitartean jarraituko dugu. Urtetan izandako gorabeherekin ere, AEK-k proiektu sendoa du, euskaldundu eta alfabetatutako milaka ikasleak horren lekuko.

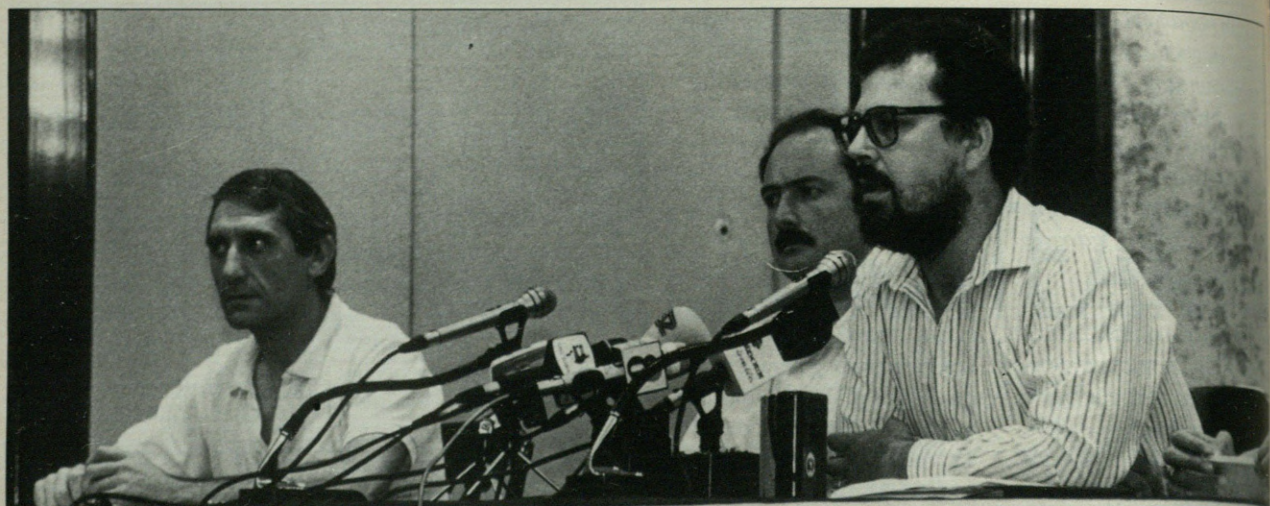
Uztailaren 9an bildu ziren AEK-ko ordezkariak Martin Etxeberriarekin. Orduantxe izan zuten HABEren ebazpenaren berri. (Argazkia: Aitor Bayo)

AEK-k 100 euskalategi ditu zabalik gaur egun EAEn. Neurria indarrean jarriko baliatuz, horietatik 87 izango lirakeke kaltetuak. Bizkaian 55, Gipuzkoan 24 eta Araban 8. Zerrenda honi IKAk Araban dituen hiru euskalategi libreak erantsi beharko genizkioke, horietatik bi Errioxakoak —Oion eta Biasterikoa—, eta hiru garrena Gasteizko Pintokoa.

Zenbaki saltsa honetan murgildurik, esan dezagun

EUSKAL HERRIKO ALFABETATZE

Uztailaren 15ean AEK-ko ordezkariak Bilbon emandako prentsaurrekoan, instituzio eta alderdi guztiei deia egin zieten HABEren ebazpen berria gauzatu ez dadin ahalegin zitezen. (Argazkia: Xouse Simal)

Iruñerriko euskaldunen zerbitzuan.

HABEk iaz baino diru gehiago izango duela aurrekontuetan; aipatu % 4eko murrizketarekin ere, joan den urtean baino 1.000 milioi pezeta gehiago izango baititu. Iaz 1.895 milioiko aurrekontua zuen, aurrekontu berria, 2.800 milioi-koa.

Udako sargorian etorri da berria. Ustekabea. Olatuak helduen euskalduntze eta alfabetatze munduan dabil-tzan denak busti ditu. Hori-rien iritziak biltzen ahale-gingu gara.

HABESEA legeak hamar urte

exux Peñagarikanoren aburuz, Tolosako udal eus-
kaltegiko zuzendaria, «bada
garaia behingoz AEKren
lana errekonozitzeko, bai-

na auskalo zein interes
dauden tartean. Dudarik
gabe, diru murrizketek
ikaslegoaren eragin
handia izango dute».
AEKren arabera, 8.169 ikas-
le geratuko lirakeke dirula-
guntzarik gabe: «Ikaslego
aldetik indartsu dabil AEK
eta Euskal Herriko leku as-
kotan udal euskaltegiek be-
tetzen ez dugun tokitan ari
dira lanean. Errekonozit-
mendua eskatzea erraza
da, baina».

HABEren ebazpena gau-
zatuko balitz, egoera nor-
maldu batetik asko urrun-
duko litzateke helduen eus-
kalduntze eta alfabetatze
mundua: «Nik uste dut ba-
koitzak bere tokitik denok
egiten dugula normaliza-
zioaren aldeko apustua».
Esaterako, praktikan, udal
euskaltegiak askotan
AEKren lan material bera-
rekin aritzen gara, eta bo-

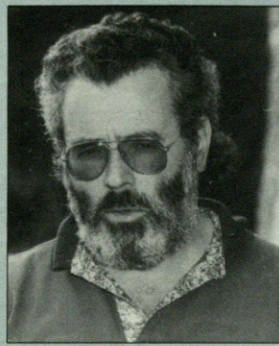
MIREN AZKARATE

«Hainbat ikasle dirulaguntzarik gabe geratuko lirakeela egia baldin bada, oso kezagarria irudituko litzaidake ebazpen horrena. Euskaraz ikasteko dagoen motibapena ikusirik, ez dut uste horrelako luxutan aritzeko moduan gaudenik. Hala ere, arazoari buruzko iritzi osatuago bat edukitzeko datuak behar dira, horrelako ebazpen baten arrazoiak eta zergatiak ezagutzeko. Nik datu eta zergati horiek gizarteratu daitezen eskatuko nuke, eta arazoari buruzko debate publikoa irekitzea».

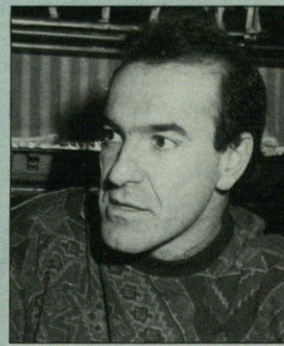
P. AGIRREBALTZATEGI

«Herri ekimenez bultzaturiko ekintzei lurra horrela jatea onartezina da. Aspaldiko kontuak konpondu beharrean, gatazka berriak sortzeko aukera emango du. Bestalde, euskalduntze alfabetatze prozesurako erabat kaltegarria izango da, eta baita herri honek berreuskalduntzerako behar duen bultzada berriari begira ere. Arduradunek ebazpen hori kaleratu aurretik berriro ondo pentsatuko dutela uste dut, eta horixe eskatuko nieke hain zuzen. Zuzendu dezatela kaleratzear dauden ebazpena».

XABIER AMURIZA

«Bai euskara baita herri mugimendu handi baten kontrako eraso izugarria da. Bistan da hizkuntz politika honen oinarria zein den: ez eurek egin ez besteie egiten uztea. AEKri betidanik begizkoa izan diote, baina AEK-k iraundu eta iraungo du aurreantzean ere. HABE sortu zenean, hura jarri zen AEK desagertzeko arrazoitzat. Baina gaur egun HABEn bertan badago nahiko istilu, barruan dituzten murrizketak direla eta. Arazoak irakurketa politikoa du. Dirua beti euskarari kentzen zaio».

GONTZAL MENDIBIL

«Zoritxarrekoa litzateke euskararentzat, gauden moduan egonda, horrelako neurriekin arriskua baitago euskaldunon mundua gero eta gettbo handiagoa bihurtu dadin. AEK-k urte guzti hauetan ondo dabilela erakutsi du, hainbat jende euskaldunduz. Alde horretatik, lanean ondo ari dena modu honetan hankaz gora jartzeari salatzen da. Azken batean kontrolatze nahia ikuste dut nik hor, eta ez nago inolaz ere konforme. Horrelako neurri baten aurrean nire haserrea baino ezin dut erakutsi».

retan bertan egiten duten lanaren errekonozimendubat egiten zaie».

Bertan euskaltegi homologatuen lehendakaria den Beñi Agirrek, datu eta argibideak eskatu ditu bere iritzia emateko: «Egia esan ez dut ikusten ebazpen hori martxan jarriko denik. Berriz zehatzagorik eduki arte, ez daukat horretaz zer esanik».

Errenteriako udal euskaltegi langilea den Iñaki Ugarteren aburuz, gaurko

arazoak ulertzeko, helduen euskalduntze eta alfabetatze munduan azken hamarkadan emandako aldaketak aztertu behar dira: «Duela 12-13 urte aurrerapauso nabarmena eman zen helduen euskalduntze eta alfabetatze munduan, eta hor kokatuko genuke HABEren sorrera. Baina orduko belburua sare publiko bakarra osatzea zen, gaur egun alde batera utzi dena». Gaur egun lau sare ezberdin daude helduak eus-

kaldundu eta alfabetatzen: udal euskaltegiak, euskaltegi libre-homologatuak, eta euskaltegi libreak. «Lehen akatsa horretan datza, eta horren ondorioz datoz gaur egungo arazo guztiak».

Hamar urte hauetako lana baloratzea zaila da Iñakiren iritziz: «Emaizak ez dira, baina, behar bezain onak. Arrazoi asko daude: irakasleak birziklatzeko ikastaroak alde batera utzi dira, arlo pedagogikoa ez da hasiera batean nahi adina landu, eta jende asko erre da bidean. Honek sektorearen desprestigioa ekarri du. Zaila da elkarlanean aritzea lau sare ezberdin

ditugunean».

Iñakik begi onez dakusa AEKren eguneroko lana: «Positiboki baloratuko nuke, baina gurea bezala ere asko bobetu daiteke. Badugu garaia helduen euskalduntze alfabetatze munduan bizi dugun egoera aztertzeko, eta horrek beste planifikazio bat eskatuko luke».

Itsasoa harrotu egin da bat-batean azken egunotan. Ezin esan, ordea, lehen bare zagonik. Abenduan beteko ditu HABESEA legeak hamar urte. Udako sargoriaren ondoren, negu gorria etor daiteke orduan.

Alberto Irazu

HABEren ebazpena gauzatuko balitz, AEK-k 90 milioi gutxiago jasoko lituzke aurtun dirulaguntzetan

NORTASUNARI TINTA DARIO

Boligrafoa hartu eta idazteari ekiten diogunean, nekez pentsatzen dugu paper gainean gure nortasunaren tantak uzten ditugunik. Hala dio behintzat grafologiaren zientziak. Gasteizen dagoen Euskal Herriko Grafologia Zentrora jo dugu zientzia honen xehetasun gehiagoren bila eta, bide batez, Euskal Herriko zenbait pertsonaia ezagunen nortasun azterketa eskatu diegu.

DUELA mende bat sortu arren, grafologia ez da oraindik oso ezaguna gure artean. Hala ere, gero eta erabiliagoa da bizitzaren

hainbat arlotan. Adibide bat jartzeagatik, gero eta gehiago dira langileak hartzeko orduan irizpide hori kontuan hartzen duten en-

presak. Teknika honek gaitasunak sendatzeko duen garrantzia ere azaleratzen ari da azken aldian.

Grafologia, idazkeraren bidez gure nortasunaren ezaugarri guztiak deskribatzeko gaitasuna duen teknika da. Grafologiaren abiapuntua da eskuarekin idatzi beharrean burmuinarekin idazten dugula. Honen adierazgarri da eskuetan arazorik izatekotan gorputzarekin idatz dezakegula, ezintasunak dituzten hainbat artistak egiten duten bezela. Rosa Maria Lopez Oruezabal Euskal Herriko

grafologia zentroko arduradunak esan digunez, «*idazten ikastea ibiltzen ikastea bezala da: behin ikasita bakoitzak bere nortasun, kultura eta esperientzien arabera moldatzen du idazkera*».

Horregatik inoiz ezin daitzke bi pertsonaren idazkerak berdinak izan. Gorputzak eta buruak ikasketan zehar jasotzen duten informazio guztia pertsona jakin baten nortasunaren arabera moldatzen dute. Hau dela eta, «*bi idazkera guztiz berdinak badira, faltsuak diren seinale da*», zehaztu du

Rosa Maria Lopez Oruezabalek, Euskal Herriko grafologia zentroko arduradunak, grafologiaren bitartez ikertutako pertsonen aurrerantzean izan ditzaketen gaitasunak aurrikus daitezkeela adierazi digu.

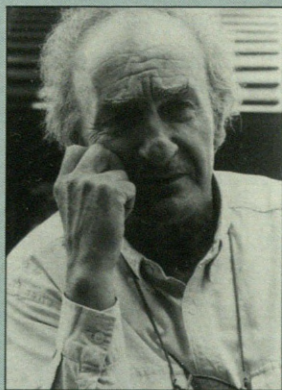

Eduardo Txillidaren artista temperamentu nabarmena

IDAZKERA beltza, handia, lotua du; tipografia moldekoa, mordoka egindakoa, ordenatua, denbora eta espazioak desaprobatxatu barik. Izaera gogorra erakusten duten ezaugarriak dira, energiazkoa, ebakorra, erasokorra, originala, baina pertsona arruntek pentsatzen duten modue-tan integragaitza ere.

Bere ahalmen estetiko-a nabarmena da, bere jite artistikoa, mundua eta bere ingurunea ulertzeko originaltasunean. Gizon desberdina da eta oihan tropikalean jaiota ere bere ahalmen plastikoagatik nabarmenduko litzateke.

Profesionalki nabarmentzera eramán duen izaera horrek, estetika, forma eta espazioen ar-dura eman dion horrek, moldatze eza ere eragiten dio. Guzti honek besteen aurrean bera den bezala agertzea oztopatzen dio.

Defentsa mekanismo mo-duan bere irudi profesio-nalaren itxura landu du. Bere ingurukoekin harre-manak oztopatzen dituz-ten elementuak gorde egi-ten ditu, beraz. Txillida, gehienetan Txillida da eta gutxitan Eduardo.

Bere lan modua kons-tantea eta kontzentratua da, lanean diharduenean oztopatzen badute oso haserre jartzerainokoa. Sentsuala da, eta batez ere bere adimen fisikoen go-

zamina bilatzen du.

Adimen logikoak, inda-rak, bere buruarekiko konfiantzak, ordenak eta metodoak modu eraba-kiorrez biribiltzen dute bere mundu profesionala. Baina bere izaeraren go-gortasuna, berekiko eta gainerakoekiko exigen-tzia, eta akaso bere iza-e-raren egoskortasuna, bere familia ingurune hurbile-nean arazorik ez sortzea-gatik bizi ez duen alde ez-kutuaren ezaugarriak dira.

Lopez Oruezabalek. Hala ere, biologiak izan deza-keen eragina ez dugu ahaz-tu behar, honela aita eta seme baten idazkerak an-tzekotasunik izan dezakete.

Pertsona bakoitzak des-berdin idazten du egoeraren arabera, ez da gauza bera oharrak presaka hartzea edo eskutitz bat idaztea. Hala ere, adituek diotenez, ezinezkoa da grafologia az-terketa batetan ziria sartzea,

zientzia honek kontuan hartzen duena idazkeraren bizkarrezurra baita, ez idaz-ker-a bera.

Idazki guztiek ez dute ga-r-rantzi eta esanahi berbera. Sinadura gure nortasunaren erakuslerik fidagarriena da eta besteen aurrean ager-tzen ez ditugun jokaeren berri ematen du; testu arruntak, berriaz, agerian uz-ten dugun gure nortasuna-ren zatia ordezkatzan du.

BIHOTZEAN ZERUPEAN LURGAINEAN
AIKO ARRIAK LAINOAN
BIHOTZEAN ZERUPEAN LURGAINEAN
LARRUN MENDIA LAINOAN
BIHOTZEAN ZERUPEAN LURGAINEAN
EUSKALHERRIA LAINOAN

Wuiny
A

Eduardo Txillidaren idazkerak izaera gogorra erakusten du, energiazkoa, erasokorra, ebakorra, originala.

Grafologiaren hastapenetara

ZIENTZIA berria dela esan dezake-gu, XIX. mendearen bukaeran medi-ku batzuek aurkitu baitzuten Sorbo-nan. Idazkera eta nortasunaren arte-ko harremana ustekabean aurkitu zuten. Gaixorik zeuden haur batzuei bameko organuen funtzionamendua aldatzearen bidez sendatzeko ahale-ginak egiten ari zirenean, helburu hau lortzean idazkera ere aldatzen zela konturatu ziren. Beraz, trata-mendu berriari ekin zioten alderan-

tzizko prozesua eginez: idazkeraren ezaugarri batzuk aldatzen zituzten horrela bameko organuen funtziona-mendua aldatzeko.

Fobiak, beldurrak, ziurtasun eza, konplexuak... idazkeran adierazten dira eta adierazle horien ezaugarriak hizkietatik kentzean, horiek ere gain-ditzen dira. Hauxe izan zen grafote-rapia aurkitu zuten modua. Ondoren aurrerapauso bat eman zen eta gra-fopatologiara iritsi ziren ikerlari

hauek. Honekin, idazkera ezauga-riren bidez sendatzeaz gain, hainbat gaitz aurrikustea ere posible egin zen.

Gaur egun jakintza guzti hau bildu eta nolabait ofizialdu dela esan dai-teke. Grafologoa bihurtu ahal izateko lau urteko ikasketak egin behar dira. Erabateko grafologoa izateko lau ur-teak beharrezkoak direla azpimarra-tzen dute adituek. Hala ere, urte ba-koitzaren amaieran ikasleek titulu bat eskuratzen dute.

Fermin Muguruza, pazientzia gutxikoa eta senaren menpekoea

FERMIN adimen azkar eta arinekoa da, ipurterrea, bizia, izaera urdurikoa eta mugikorra, lanean aldaketak eta berrikuntzak behar dituen. Bere jardura taupadaka mugitzen da, berehalako energiak eraginda. Egun guztiak desberdinak dira, berak horrela nahi duelako eta

bere sorkuntza eta ekimena horrela lantzen dituelako ondoen.

Ez du gustuko bere ideia eta proiektuak geldiaraz diezazkiten, eta bidean oztupoak aurkitzen baditu bere erasokortasuna erakusten du. Bere lanean konstantzia, iraunkortasuna eta metodoa manten-

tzea gaitza zaio. Aldaketan, ekimenean eta berrikuntzan aurkitzen ditu poztasun eta atsedanak. Gainerakoen ideia eta pentsamenduak onartu eta bereganatzeko ahalmena du. Bihozkada eta intuizio kolpez mugitzen da, eta zuzenak izaten dira gainera. Bere helburu eta

helmuga pertsonalak garbi dauzka, badaki nora heldu nahi duen eta barrenetik, senetik ateratako bidea hartzen du.

Idiak modu ebakorrean mantentzen ditu.

Ez da epe luzerako borrokalaria, bai osteria esprina duen erasokoa. Ez du gida dezaten onartzen, bizitza antola diezaioten. Ez du arau inposaketarik onartzen. Egiten duen guztian bere urratsa uzten duenetakoa da, inork mendera dezan utzi barik.

inklinazioa izan ohi duela esan digu Euskal Herriko grafologia zentroko arduradunak.

Eskola alemanak berriz, grafologia gezurak sumatzeko tresna bat dela esaten digu: «Hau da, sentitzen ez dugun zerbait idaztean hizkiaren tamaina eta forma aldatzen ditugula».

Eskola sinbolikoaren ustez, idazkerak gure gizarteak barneraturik dituen zenbait kontzepturen adierazpenak dira; ondo edo gaizki dauden ekintzak, konparazio baterako. «Hizkiaren goialdeak izpiritualitatearen erakusgarri dira, behealdeak materialtasunarenak. Hizkiaren ezker aldean gure iragana eta eskuinean oraina» ikusten da, Lopez Oruezabalek esan digunaren arabera.

Azkenik, eskola induktibo-alfabetikoa dago, honen oinarria psikoanalisian da-

tza eta hizki bakoitzak gure nortasunaren alde bat ordezkatzeko duela esaten du. R letrak gure adimenak egiten duen lanaren berri ematen digu, L hizkiak norberak bizitzatik espero duena argitzen du eta D letrak gurasoek izan duten eragina. «Honekin nortasunaren zirraborroa egin dezakegu. Iragana, oraina eta etorkizunarekiko dauzkagun proiektuak, norberaren gaitasuna ... zebazten ditugu».

Gasteizen dagoen eskola grafologiko honetan teknika guzti hauen nahasketa bat egiten da.

Idazkeraren terapia

Gasteizko zentro grafologikoa ez da nortasun azterketak egitera mugatzen. Bere lan eremua hiru arlotan banatzen da. Batetik, grafologiako ikastaroak ematen dira bertan. Hauetan, interesik

Hemen itango berriz.
Hiribizaren artean, sorkuntza eta egina,
aharen pizteak eta erabakiek harrituta.
Kristalezko kotoi batetik zuzeneko
jantziaren irratia.
Hemen itango berriz.

Bere idazkeraren arabera, Fermin Muguruzak bere helburu eta helmuga pertsonalak garbi dauzka.

Badaki nora heldu nahi duen eta bere barrenetik, senetik ateratako bidea hartzen du.

Eta horregatik azterketa bat osotasunean burutu ahal izateko testua eta sinadura beharrezkoak dira.

Oraindik zientzia berria izan dela esan daitekeen arren, korrante ezberdinak sortu dira egin diren ikerketen ondorioz. Eskola garrantzitsuenak lau dira eta azterketak egiteko orduan arlo bat azpimarratzen du bakoitzak, horrela teknika desberdinak sortuz.

Frantsesa da eskolarik zaharrena eta honen oinarri teknika, gorputzaren eta idazkeraren mugimendua harremanetan dagoela. «Hitz egiteko orduan aurretik egiten den pertsona irekia dela esaten da, idazkerarekin gauza bera gertatzen da: pertsona honen idazkerak aurreranzko

*Ingulana aurkeztu nahi. Euskar
honi orain hain erreturik izan
da zionez oraindik bizirik dirauen
jokabidea.*

José Luis Rodríguez

Mari Karmen Garmendia, segurtasunaren isla

IZAERA malgua du, eta honek integrazio ahalmena ematen dio. Gauzak egiteko askatasuna eskatzen du baina gainerakoei

ere askatasun osoa ematen die. Harreman sozialetarako erraztasuna dauka, taldeetan integratu eta hauek begi onez ikusten

duten pertsonen zientzia honen funtsezko oinarriak ikasten dituzte.

Terapia da zentro honen

beste lan eremu bat. Esan dugun bezala, hizkiak pertsonaren nortasunaren ezaugarrien ispilu dira; ho-

dute; bere intimitatea, al-diz, bere inguruko enen-tzat bakarrik gordetzen du.

Bere burua ondo estimatzen du, eta honek segurtasuna eta konfiantza ematen dio bizitzan. Gustu estetikoa du, bizitzaz gozatzea gustuko du eta adimen fisikoetatik datorren guztiaz gozatzeko prestutasun berezia ageri du.

Aire librea beharrezkoa du, espazio zabala, mugimendu askatasuna. Denbora, dedikazio, jarduera edo bizi-eremuan muga ez dezaten. Iraganeko bizi-penetan oinarritzea atsegin du oraina bizitzeko, segurtasuna eta laguntza

Mari Karmen Garmendia bere burua ondo estimatzen du, eta honek segurtasuna eta konfiantza ematen dio.

ematen baitiote.

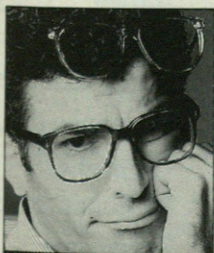
Errealitate praktikoa, ahalmen logiko-deduktiboa du, eta horrek bitxikeriatan ez galtzea dakarkio.

VARILUXIK EZ BADUZU, EZ DAKIZU ZER GALTZEN DUZUN.

Varilux Comfort lente berria, MULTIOPTICAK bermatutako egoitzapenarekin. Dagoen lenterik perfektuena distantzia luze, ertain eta laburrena ikusmen naturala izateko.

VARILUX COMFORT LENTE BERRIA. IKUSMENIK ATSEGINENA

Naturala, duen ikuspen-eremu zabalagatik, hurbiletik urrunerako aldaketa leunagatik eta buruari eta begiei mugitzeko ematen dien askatasunagatik. Eta gainera, diseinu eksklusibo, moderno eta edergarria. Lehenago edo geroago Varilux aukeratu duzu. Ikusiko duzu zein atsegina den.

Lehenago edo geroago...

...VARILUX aukeratuko duzu

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

MULTIOPTICAS

Hernani, 4 - DONOSTIA

rregatik nortasunaren arlo zehatz bat aldatu nahi izanez gero, idazkera aldatzea baino ez dago. Hala ere, hau egin ahal izateko azterketa psikologikoa egin behar da aurretik.

Zentroan egiten diren gainontzeko ekintza guztiak hirugarren arlo handi batean sailkatzen ditu Lopez Oruezabalek: nortasun txostenak, pertsonen arteko ulertu ezinen zergatiak, gaixotasunen aurrikuspina, epaiketetako frogak, lantegietan sartzeko hautatze frogak...

Multzo honetatik aipagarrienak gaixotasunen aurrikuspina eta lantegietako hautatze frogak ditugu. Medikuntzaren arloa ez dago oraindik batere garatuta, *«baina grafologiaren bitartez gaixotasunak sortu baino zazpi urte lehenago aurriku»* daitezkeela ziurtatu du Euskal Herriko Grafologia Zentroko arduradunak.

Bestetik, gero eta enpresa gehiagok erabiltzen dute

grafologiaren irizpidea langileak aukeratzeko orduan. Rosa Lopez Oruezabalek azaltzen duenez, grafologiaren bidez langile berriak hartzeko prozesua azkarrago egiten da, gutxienezko

**■ Grafologiaren
abiapuntua da
eskuarekin idatzi
beharrean
burmuinarekin
idazten dugula ●**

baldintzak betetzen ez dituzten pertsonak erraz baztertu daitezkeelako.

Denborak esango du zientzia honen fidagarritasuna noraino heltzen den, baina oraingoz behintzat egia da gero eta esparru zabalagoetara hedatzen ari dela.

Olatz | rizar

Leire L. de Aberasturi

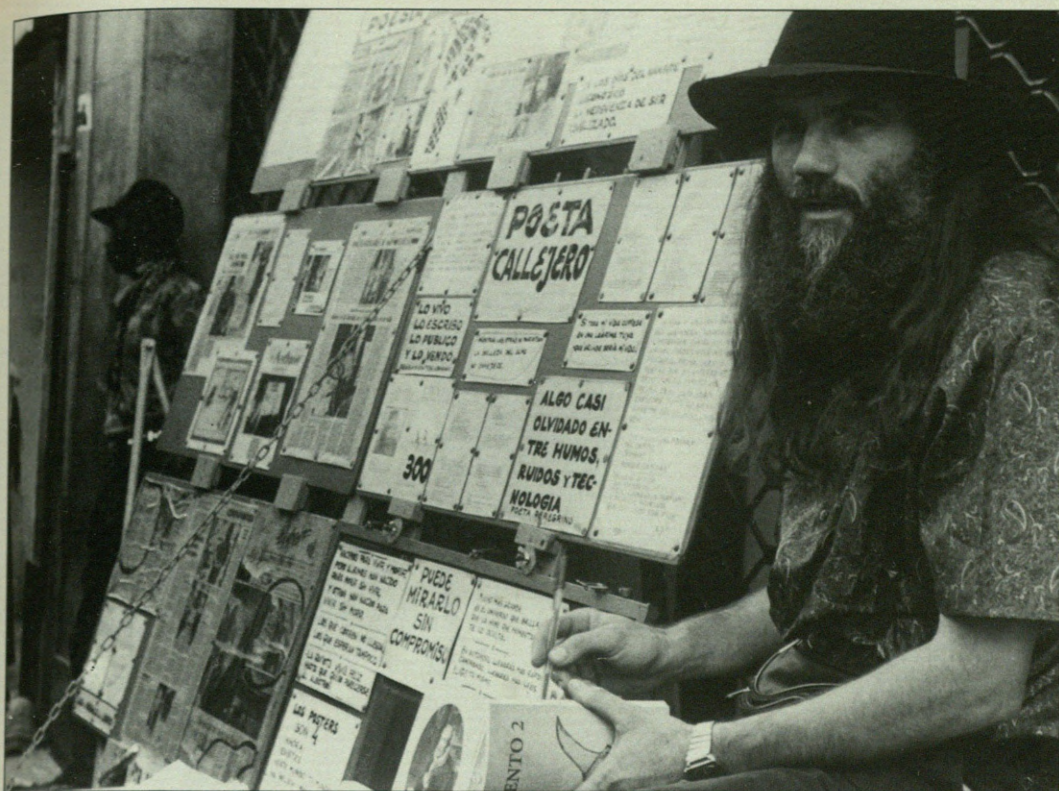

ZUEKIN... KALEKO ARTISTAK

Kalean koloreak ez du derrigorrez porlanarena izan beharrik. Kalean grisa nagusitzen bada ere, badira berarekin konbinaketa liluragarriak egiten dakitenak. Behartuak daude konbinaketa horiek egitera, ahalik eta originalenak gainera. Lortu ezean hurrengo jatordua ordaintzeko sailtasunak izango bailituzkete. Beren itxuragatik ezagutuko dituzu, edozein kale kantoitan, beren ikuskizuna eskainiz. Gustatzen bazaizu, txapelera txanpon bat botako diezu.

Izena: Eduardo Malinowski.

Jatorria: Argentina. Bizilekua: Bartzelona (udan ezik, orduan festarik festa ibiltzen baita).

Lanbidea: Poeta. Bere poemak saltzen ditu, orri bakanetan zein liburuskari. Urtean 40 bat egun igarotzen ditu kaleko lanean. Batez beste 30.000 pezeta (1.363 libera inguru) irabazten ditu eguneko.

ALKATE jaun agurgamia. Eskutitz hau mesede bat eskatzearen idazten dizut. Hauxe duzu nire eskaera. Zuzenean. Bizitzak horrela izaten erakutsi didalako. Zuk zuzentzen duzun udalerriko kaleak erabili nahi ditut. Ez diet kalterik egingo. Zin dagit. Lelokeria litzateke ogia irabazteko aukera ematen didan bidea mintzea.

Nire eskaera onartuko bazenu, ordainetan —gaur egun dohainik ezer ez dela ematen aski ikasia baitaukat, diot—, gauza asko eskain diezazkizuket. Amona zahar bati errepidea zeharkatzen lagun diezaioket airean biraka bost bola mantentzen ditudan bitartean, nire lagun Simonek egiten duen bezala. Gutxiegi iruditzen bazaizu, suzko mazak geziak bailiran erabiliz bideratu dezaket kaleetan zehar galduta dabilen kanpotarra. Ezagutzen ez duen kaleraino lagun diezaioket, nire monozikloaren gaine-

tik lagunari bidea irekiz. Ez litzaidake zaila, benetan. Urte asko dira hemengo festa gauak lehenengoz bizi izan nituenetik eta ongi eza gutzen ditut herri honetako kale eta ezkaratzak.

Haurrei irribarreak lapurtzen ere badakit. Ez naiz urtero bederatziz hilabetez

— Kaleei ez diete kalterik egiten; lelokeria litzateke ogia irabazteko beharrezkoa dutena mintzea ●

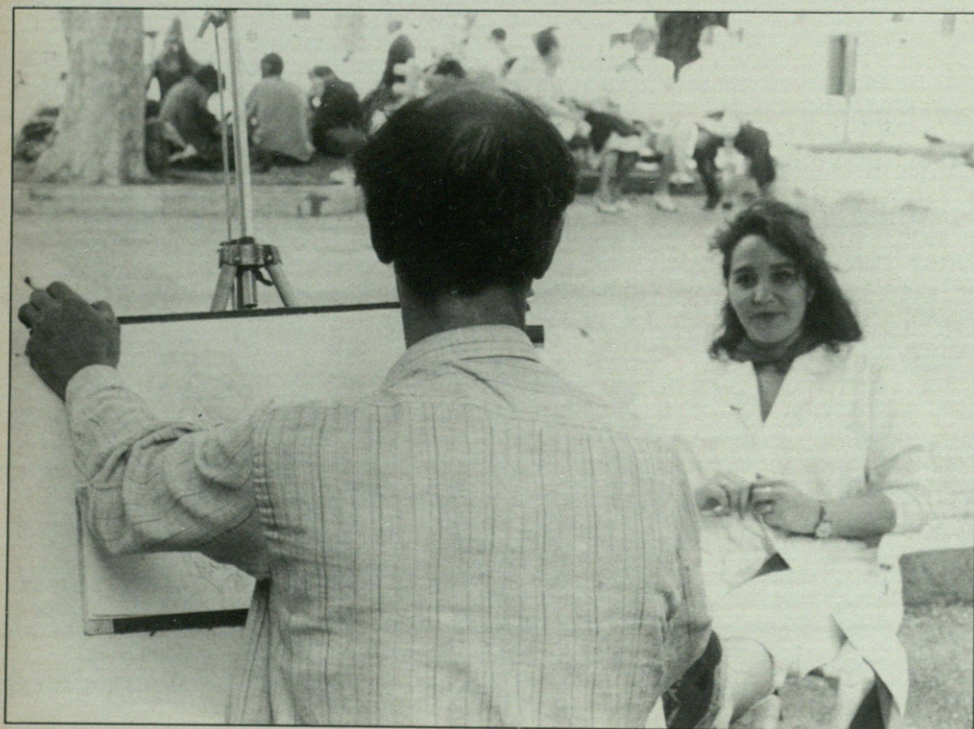
txotxongiloak egiten ari-tzen, nire lagun Arturo bezala, uda partean kalera jetsi asmoz beti; baina ni ere pailazo izan naiteke arratsalde batez, bera bezala, afarirako dirurik ez dudanean atseгина egiten baitzait besteen irribarreak irabaztea sos batzuk. Nire lagun

Izena: Simon Dempsey. Jatorria: Erresuma Batua. Bizilekua: Klean lanean ari ez denean, Alacant (Herri Katalanak). Lanbidea: Malabarista, duela hiru urtetik hona. Bidaiazteko eta jateko beharrezkoa duena irabazten du.

Izena: Arturo
 Rojas. Jatorria:
 Gasteiz.
 Bizilekua:
 Gasteiz.
 Lanbidea:
 Txotxongilo-
 laria. Emaztea eta
 bi seme-alaba
 ditu, eta udan
 bere txotxongi-
 loekin ateratzen
 duenari esker
 irabazten du diru
 gehien. Beheko
 argazkiko
 marrazkila-
 riaren izena:
 Ezezaguna.
 Jatorria:
 Ezezaguna.
 Bizilekua: Kalea.
 Lanbidea:
 Marrazkilaritza.
 Karikaturak
 egiten ditu.
 Galderak egiten
 hasi eta bere
 erantzuna hau
 izan da: «Aizu!
 Lanean ari naiz,
 eta ez didazu
 gustura aritzen
 uzten!».

Santiagok dioen bezala, kalean lana egiteak ez du diru gehiegirik ematen, baina gustukoa egiteak erasiten dio ekinari dirutan zen batu ezin dena. Eta horretaz badaki zerbait Santiagok. Garai bateko erreportari grafiko lana utzi eta antzinako makina batekin dabil hor zehar argazkiak ateratzen.

Askok esatea litzateke agian, baina uste dut jende askok ez duela oso irudi ona gutaz. Itxura txarra izatea leporatzen digutela. Ni ez naiz inoren itxurarekin sartzen. Berdin zait nola jaten den eta zer nolako ilajea duen nire lana begirunez neurtzen duenak. Nire txapelak bizitzaren kolore guz-

tietako txanponak onartzen ditu. Eta ez naiz lotsatzen. Bidezkoa delakoan nago. Niri ordaintzen didanak bezalatsu irabazten dut ezinbestekoa dudan dirua. Baita gitarra joz ere beharrezkoa balitz. Leku guztiek dituzte beren doinuak eta nik leku asko ezagutzeko aukera izan dut.

Ez pentsa, mesedez, guzti honekin zure errukia nahi dudarik; kalea erabiltzeko aukera eskatzen dut, besterik gabe. Ez diot inori kalterik egingo, ongi egiten dakin gauza bakarra egiten baitut. Nire kide poetak, Eduardok, duen etorririk ez daukat, baina moldatzen naiz. Nik ez dut kalea poesiaz betetzen, poesia horri

Izena: Santiago Nicolas. **Jatorria:** Madril (Espainia). **Bizilekua:** Galizia (udan ezik). **Lanbidea:** Argazkilaritza, joan den mende amaierako argazki makina batekin aritzen da. Udan irabazten duen diruarekin, bizilekutzat duen granja eskola mantentzen du.

irudia gehitzen diot, beste batzuek margotu dezaten. Saiatzen naiz behintzat. Guztiok saiitzen gara. Ez gara perfektoak, baina horrek ez gaitu ogibide arrunta duen jendearengandik bereziki desberdintzen. Jende gehienak beste gauza batzuetarako erabiltzen duen kalea lanerako erabiltzen dugu guk.

Zure herriko kaleetan lana egin ahal izateko baime-na zuri eskatu behar dizudala esan didatelako idatzi dut eskutitz hau. Bestela, udaltzainek isuna jar diezadaketelako. Toki askotatik bidali naute. Eta nik ezin dut egun bat bera ere lanik egin gabe igaro. Zuk bezalaxe, egunero jan behar dudalako.

Izen bat ere eman behar-nizuke. Ez dakit. Simon, Arturo, Santiago, Eduardo, Eddie... Nahi duzun izenarekin bete eskaera orrian dagokion hutsunea. Jatorria: edonongoa eta inongoa. Lanbidea: kaleko artista...

A magoia | ban

«Herri honetako kulturgintza galtzaileen syndromearekin dago»

Euskal kulturgintzako arlo asko ukitzen ditu Joseba Jakak zuzentzen duen Elkar enpresak. Disko zein liburu argitaldaria, Zabaltzen banaketa enpresak hedatzen du bere sarea, eta Bilintx liburudendak zuzeneko salmenta bideratzen du. Liburuak kredituz saltzen hasi zenak egungo enpresarainoko bidea azaldu digu.

ARGIA. Nola hasi zineten Jakatarrrak liburugintzan?

JOSEBA JAKA. Ni hasi nintzen lehenik, orain

dela urte asko, hogeita zortzi bat izango dira, baina berehala hasi ziren anaiak. Beharbada beste era batera,

liburuak kreditu sistemaren bitartez salduz. Beharbada interes ekonomiko hutsengatik. Bizi egin behar zelako eta aukera ikusi nuelako. Beste lantoki batean nenbilen lanean, baina pluriempleatu gisa liburuak saltzen hasi nintzen. Eta liburu enpresa batekin diru gehiago atera zitekeela ikusi nuenez, horretan hasi nintzen beste lana utzita. Hemezortzi urte nituen, eta aurretik bi urte paseak nituen bi lanak tar-

tekatuz. Hasieran erdarazko liburuak saltzen nituen, baina urte eta gutxira euskaraz atera zen lehen bilduma saltzen hasteko aukera izan nuen. Ondoren, nire anaiak izan ziren.

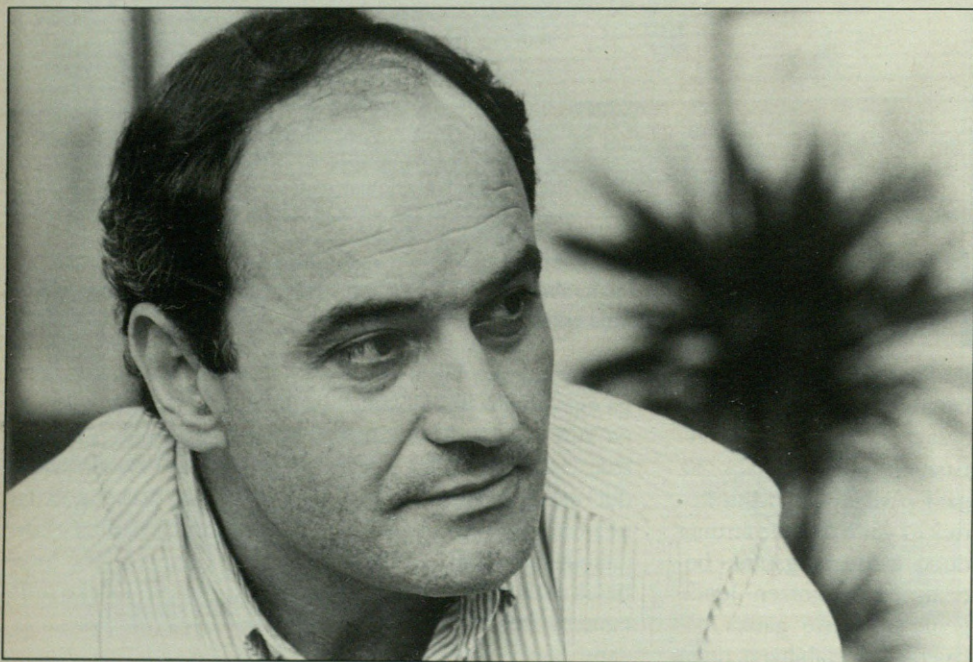
A. Orain arte mantendu al da interes ekonomiko buts hori?

J.J. Hasiera batean bai, lehen esan bezala, baina hortik aurrera, euskarazko liburuak saltzen hasi nintzen neurrian, euskara eta Euskal Herriko kezka sortu zitzaidan. Horregatik euskarazko liburuaren munduan sartzen hasi ginen, baina ez interes ekonomiko hutsengatik, euskal kulturaren inguruan zerbait sentitzen genuelako.

A. Kredituen salmentaren garaia lehen fasea da. Noiz amaitu zen?

J.J. Soldadutza arte iraun zuen. Horren ondorenean aldaketa inportante bat dator. Nahiz eta salmenta horiek egiten jarraitu, ikastolen inguruan sartzen gara gehiago. Ikastoletako lehen material horien osatze eta banaketan laguntzen hasi ginen.

Hortik joan ginen sartzen euskarazko liburuaren munduan. Euskal kultura-

«Garbi izan dugu beti inongo alderdi politikotik oso aparte egon behar dugula».

renean. Hor dago Bilintx liburudenda eta Zabaltzen enpresa banatzailearen sorkuntza. 1976ko udan izan zen. Liburudenda salmenta zuzenerako zen eta Zabaltzen euskarazko liburuen banaketa Euskal Herrira hedatzen hasteko. Horrela liburuaren sare komertzialak eratzen hasi ginen.

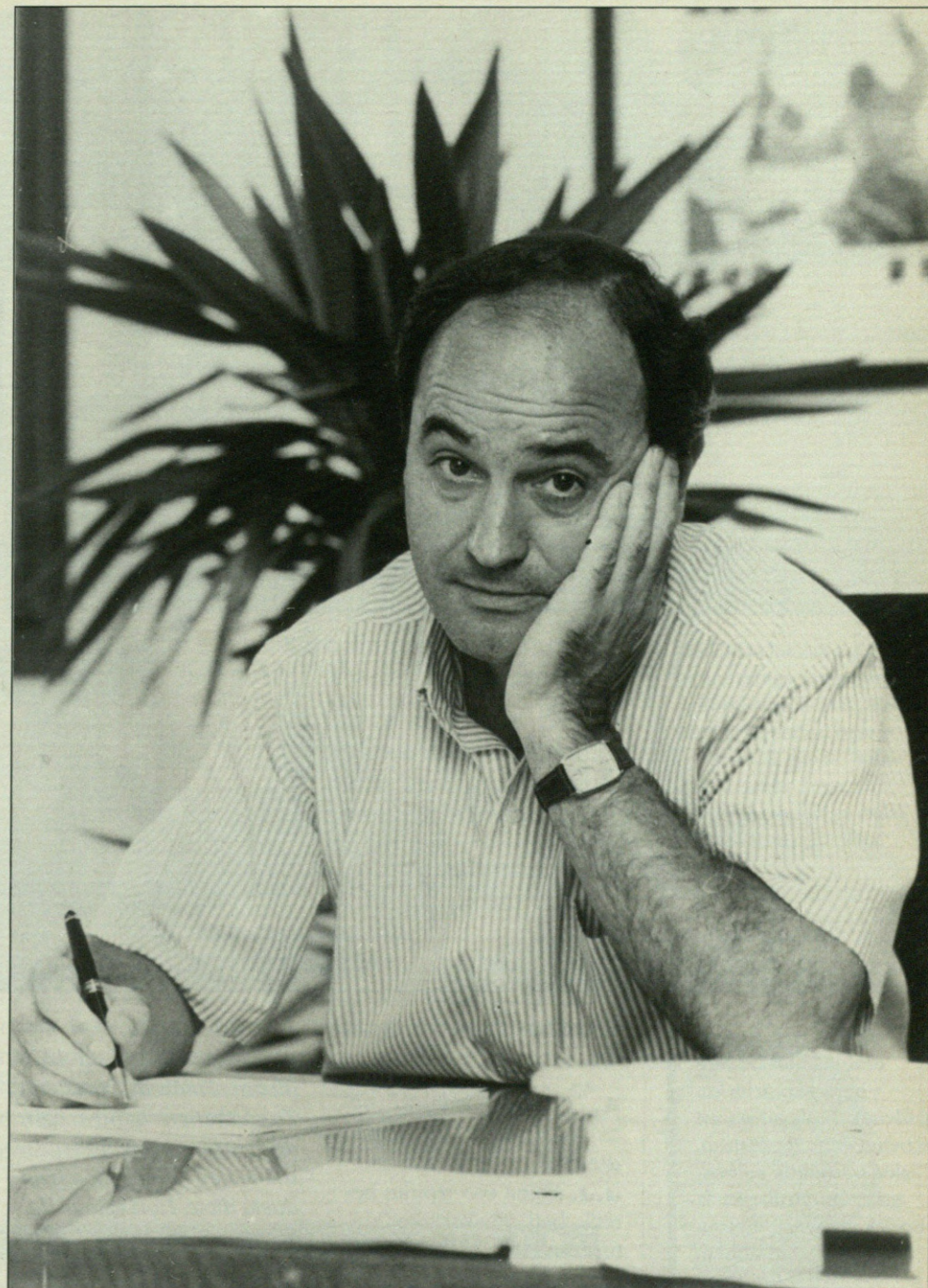
A. *Elkar argitaletxea ere ekoizpena handitzen hasi zen. Baina hasiera batean diskoak ekoizten zenituzten batez ere. Aldaketa handi bat eman zen arte. Zerk eragin zuen aldaketa hori?*

■ **«Beti garbi izan dugu ateratzen dugun etekina berriro inbertitu behar dela kultura bultzatzen» ●**

J.J. Joxe Mari Sorsen etorrera batez ere. Bera hasi zen arduratzen produkzioaz. Biek garrantzi berdina zuten hasieratik, baina geroztik indar handiagoa hartu zuen liburuak. Hala ere, biak bateratsu kaleratzen hasi ginen.

A. *Esan duzu Bilintxerako pausoa ematean euskal kulturegintza eta herriarekiko nolabaiteko konpromezua bartu zenuela. Gaur egun ere beste aldaketa sakon bat ematear zaudetela esana duzu. Oraingoan ere konpromezu maila hori ba al dago?*

J.J. Zalantzarik gabe. Oso negozianteak izatearen fama dugun arren, garbi izan dugu, hau martxan jarri genuenetik, euskal kultura ahal den mailarik zabalean bultzatu behar dela

izpiritua. Eta oraindik ez dugu galdu izpiritu hori. Beti garbi izan dugu ateratzen dugun etekina berriro inbertitu behar dela horretan. Egun dugun guztia pausorik pauso lortu dugu. Militantzia profesional batekin beti.

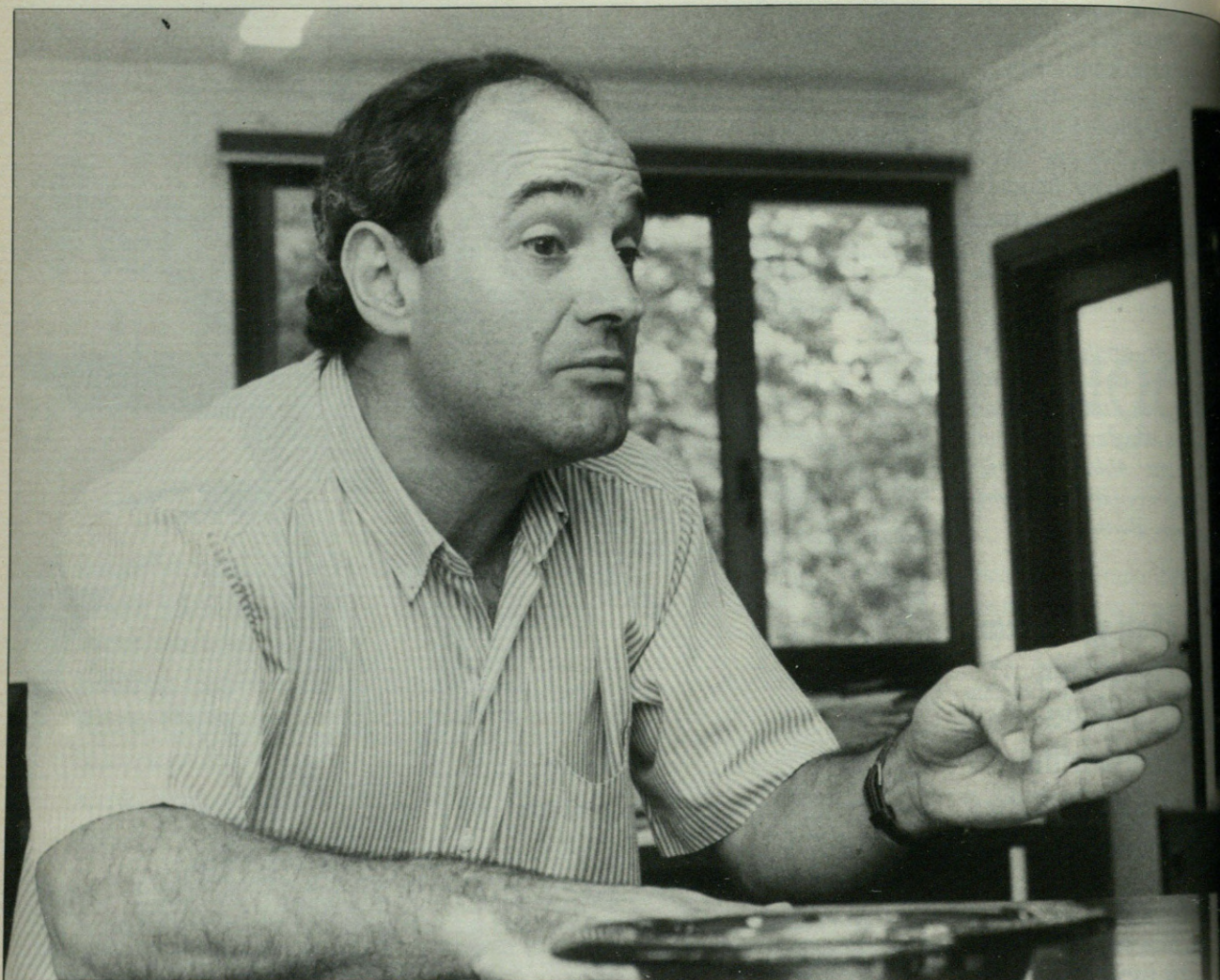
A. *Orduan, egiten duzuenak bada nolabait politikoa.*

J.J. Politiko hitzak beldurra ematen dit, baina bai gure burua beti euskal kul-

turaren munduan ikusi dugu. Ez dugu inoiz ikusi hau enpresa partikular bezala. Beharbada, gainera, argi izan dugu inongo alderdi politikotik oso aparte egon behar dugula. Beti horrela izan da. Gauza iraunkor bat eta luzerakoa egitekotan beste biderik ez dagoela ikusten baitugu. Oso maila zabalean lan egin behar dugu uste dugu, euskaltzaileen eremua oso zabala bai-

«Monopolioarena ez da egia. Badira beste banatzaile batzuk. Agian ez zaie guri bezain ongi joan. Gu izan gara iraun duten bakarrenetakoak. Saiatze kontua da».

«Zoritxarrez, hemen oraindik euskararen inguruko proiektu gehienek dirulaguntzaren bat behar dute. Eta uste dut, alde horretatik hainbat gauzatan dirulaguntza horiek azkarregi mozten ari direla».

ta, eta hori mantendu behar da.

A. Proiektu kultural nazional batetaz ari zarela dirudi.

J.J. Baina oso izpiritu beretik beti. Euskarazko kulturaren aldeko ekimenak ahal den neurrian bultzatuz.

A. Zure bitzen arabera, fase berri batean gaudela dirudi. Honek ba al du helbururik? Zein izango luke Elkarrek bere helmuga?

J.J. Inoiz ez dugu horrelako helbururik jarri. Iristen garenera heltzen saiatzen gara. Ikusten dugu zeinek izan behar duen bidea eta jarraitu egiten dugu. Baina egia da aldaketa batzuk ezarri behar ditugula enpresaren egituraketa bertan.

A. Euskal kulturaren monopolizatzaile etiketa izan duzue. Salaketa handiena Zabaltzenen kontra egin da. Euskarazko liburuen salmenten monopolioa izan duela diote. Hori egia al da?

J.J. Ez da egia, badira beste banatzaile batzuk.

ukatu jauzi koalitatibo nabarmena dagoela zuek eta beste enpresen artean. Gainera, nik aipatutako monopolioa Euskal Herri osorako banaketa sarea duten bakarrak zuek izatearen il-dotik ziboan. Horrek akatsak errazten dizkizuetela

■ «Ez dut uste sekula monopolioa izateko nahia izan dugunik. Guk liburu banaketan ez diogu mugarik jarri inoiz inori» ●

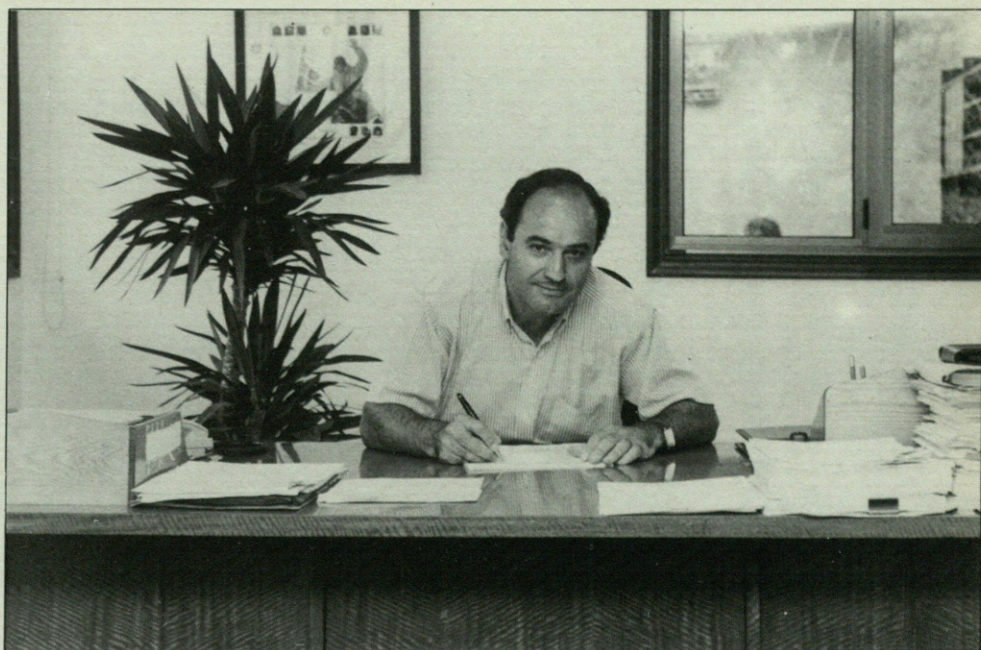
Agian ez zaie guri bezain ongi joan, baina hasi ginean Etor zegoen. Beste batzuk ere bai, baina gero gu geratu gara batez ere. Saia-tze kontua da gehienbat.

A. Hala ere, ezin duzu

diote.

J.J. Entzuten ditugu horrelako kexak. Hemen zer-bait hedatu eta orekatu samarra ikusten bada, gaizki ikusia izaten hasten da. Herri hau galtzaileen sindro-

bat garela. Gu geu ere, hasi ginenean, zein jatorrak! Gero, enpresa handitzen joan zenean, jada ez gintuzten hain ongi ikusten. Hedatzen den guztia susmagarri ikusten da.

Uste dut hainbeste negar egiteko motiboak egon daitetzkeela egun ere, behar handiak baitaude. Baina asko hobetu da. Jendea opzio ezberdinetan zatikatzea etorri da beharbada. Opzio oso profesionalak egiteagatik, militantzia ahaztu izanagatik... Ez baldin bada oso gauza mugatuetan, izpirit

hori desagertu da. Datozen belaunaldiak oso profesionalduak daude.

A. *Profesional kontua aipatuta, duela 17 urteko produktzioa txikiagoa zen, baina argi dago kalitatea berdin zaindu behar dela. Kalitateak ere gorantz egin al du?*

J.J. Izugarri. Musikagintzan zein liburugintzan homologazio bat lortu da. Inolako lotsarik ez edukitzeko moduko produktuak eskaintzen dira. Baina beste alde batetik, liburu azoken

«Aldaketa batzuk egin behar ditugu enpresaren egituraketan bertan. Egun elkarte anonimo bezala egituratuak gaude, baina aldatu behar dugu. Oraindik ez dakigu nola, baina bidean gaude».

NORTASUN AGIRIA

Duela 44 urte sortu zen Zegaman, 12 senideko familia batean ● Goierrin sortua izan arren, donostiartzat du bere burua ● Kirol zalea, kilometro asko jan ditu footing egiten ● Ikastolekin harreman estua du duela urte asko, bai enpresaren bitartez, bai Ikastolen Federakundeko partaide bezala ● Elkarren bost jakatar aritzen dira ● Euskaraz editatzen hasi diren argitaletxe espainiarrei beldur diela dio, bere esanen arabera inoiz baino indar handiagoa hartzen ari baitira

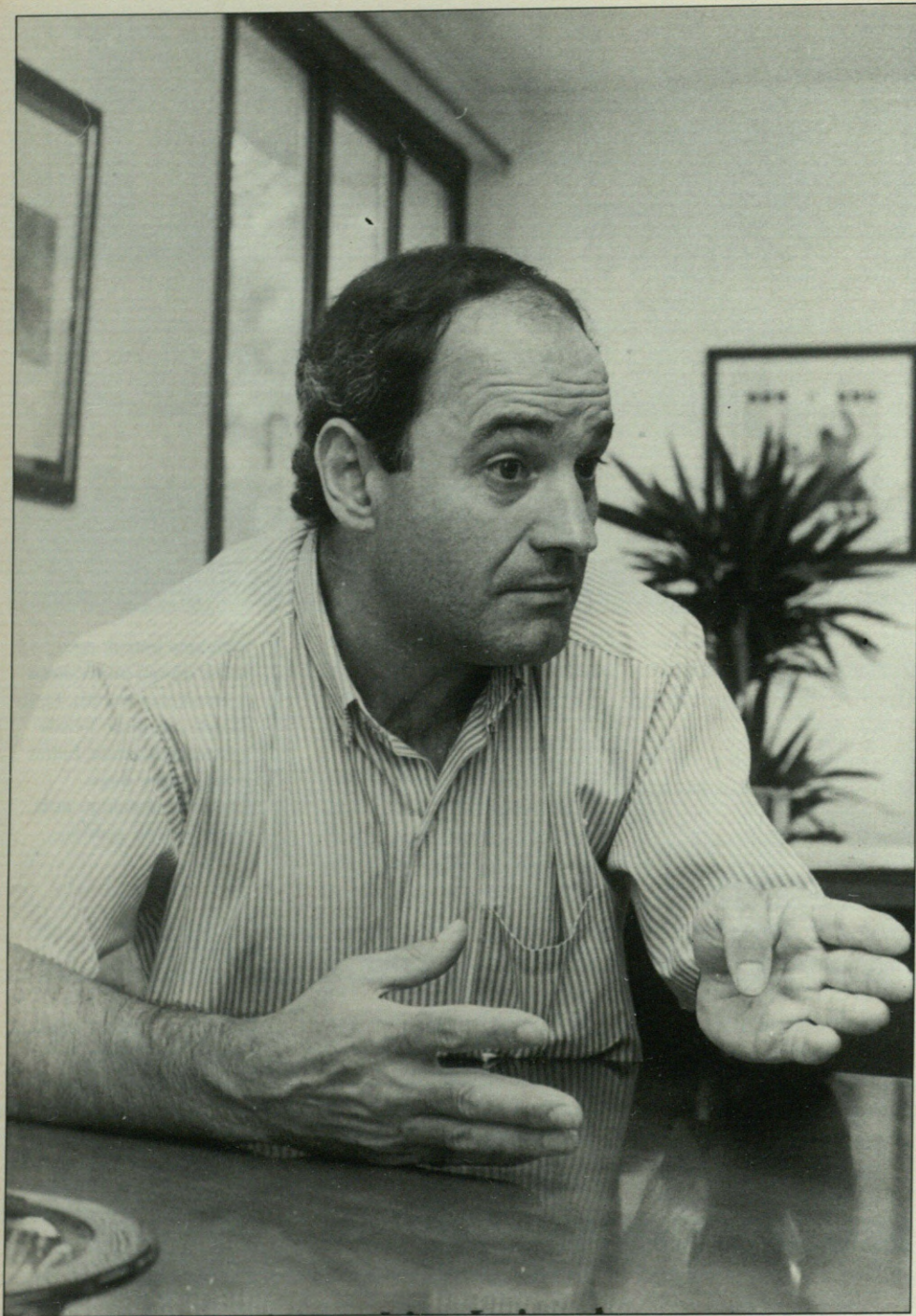
egiten ● Ikastolekin harreman estua du duela urte asko, bai enpresaren bitartez, bai Ikastolen Federakundeko partaide bezala ● Elkarren bost jakatar aritzen dira ● Euskaraz editatzen hasi diren argitaletxe espainiarrei beldur diela dio, bere esanen arabera inoiz baino indar handiagoa hartzen ari baitira

marekin dago. Leku guztietatik entzuten dira gainera kexa horiek. Ez dut uste sekula monopolio izateko nahia izan dugunik. Guk liburu banaketan ez diogu mugarik jarri inoiz inori. Instituzioetatik hasita argitaletxerik marginalenen lanetara inoko bezeroak ditugu. Inoiz ez dugu libururik boikoteatu, ezta argitaletxerik ere.

A. *Hamazazpi urte daramatatzue kulturagintzan. Produktzioa handitzen ari dela esan duzu, baina galtaileen sindromea dagoela kulturagintzaren munduan ere. Kulturagintzan negar egitea bidezkoa al da egun, edo negarti batzuk gara?*

J.J. Uste dut negarti herri

«Uste dut negarti herri bat garela. Gu geu ere, hasi ginenean, zein jatorrak ginen! Gero, enpresa handitzen joan ahala, jada ez gintuzten hain ongi ikusten. Hedatzen den guztia susmagarri bihurtzen da».

antolatuzaileak ere hasiak dira azken aldian gehiegi produzitu dela esaten. Ezin dela hainbeste asimilatu. Arrazoi pixka bat badute. Egokitze lan bat egiten hasi gara. Horrek murrizketa bat ekar dezake.

A. *Krisia soilik ekonomikoa al da orduan?*

J.J. Batez ere ekonomikoa dela uste dut. Produkzio al-

detik kalitatezko produktak beti daudela uste dut, gehiago edo gutxiago. Beharbada, arlo batzuetan dexente argitaratu da, hainbeste merezi ez zutenak tartean.

A. *Duela urtebete krisi larria iragan zenuen disketxean.*

J.J. Krisiaren eraginagatik salmentak jaitsi egin dira. Baina disketxe guztietan.

Hor ere ekoizpen neu jaitsi egingo dira. Salnugariak ziurtatuko ditutaldea beharrezkoak eta hori ia disketxe guztietan gertatzen dela uste dut.

A. *Baina euskal kulturaren bultzatzaile gisa lan egin duen disketxe batek ez arriskatu behar?*

■ «Beharbada arlo batzuetan dexente argitaratu da, hainbeste merezi ez zuten gauzak tartean» ●

J.J. Noski, eta hori, handi batean, egiten uste dut: Elkarren, Oihartzaren, Esan Ozenkin... Baina zailagoa bihurtu da krisiaren eraginez. Urtean hogei ko editatzen dituen zigiloso oso ondo doakien disketxe erdi bat talde behar beste dozena erdi bat tenduko dena, eta beste arriskutsuagoak diren Horrela manten daiteke.

A. *Eusko Jaurlaritzaren turgintzaren mezu izan beharko al litzateke?*

J.J. Txarra dela uste jendea beti dirulaguntza bizitzera ohitzen bada tugarria suertatzen baita dirulaguntzak beharrezko dira gauzak ongi funtzionatzten hasi arte, baina gero dira beharrezkoak. Oker na da hemen oraindik kararen inguruko gaue gehienek zoritxarrez dirulaguntzaren bat behar du. Eta uste dut zenbait gaue tan dirulaguntza horiek karregi moztzen ari direla.

Ritxi Lizartza

Ltxura baino gehiago...

FOTOKONPOSAKETA

INPRIMATEGIA

ANtZA

Maisuen Eskutik

Industrialdea 1-2 20160 LASARTE-ORIA

Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45 Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Elkarlanaren izenean... amen!

EUSKAL kulturaren belazeak erre eta Amerikako urrea eskaintzen digun sailburuak bere barreneko mamia zein den erakusten die, behin eta berriz, arima garbiei. Aspaldian dabil kexaz, baina, urdailetik eta purgak hartu behar. Nola? *Gaiztoen* bekatuak kutsatuta dagoen kultura *garbituz*, sasi (sasienskaldun eta sasiabertzaleak) eta oteak (handikoteak) erotik moztu ondoren.

Izan ere, hotz ala bero, Joseba Arregirengandik elkarlanaren kulunkan entzun ditugun hitz ukigarri oro, zero. Edo zeroren pareko. 10 urteotako egitasmoaren berri eman baitzigun, nola besoak zabaltzen zituen antzeman du, gogoz, hainbat jende orriotan. Eta hala ere, euskalduntze eta alfabetatze lanetara jarritako zentro

libreak, dirulaguntzarik gabe utzi nahi ditu, berak egindako hilkutxan gorpu handiagorik sar daitekeelakoan.

Dena ahazten denean gelditzen dena kultura dela diote liburuek, eta dena gal dezagun kulturarik egin

**— Kulturaren belazeak
erretzen ari den
sailburuak bere
barreneko mamia
erakutsi die, beste behin,
arima garbiei ●**

daitekeela ulertu du berak. Inork ez ditu ahazten eta ahaztuko, ordea, sutan bizi duen herensugeari lasa dadin jateko ematen dizkion kultur adierazpenak. AEKri suertatu zaio oraingoan (birritan erre badizkio erre buru eta belarri). Horra hor kultur iraultza, urteotako kate astunez askatu eta gero (katarsia), birdefinizio sakon batera eramango gaituena (hara-kiria ote da hurrengoan eskatuko diguna?).

HERRI honetan etsai askorik sortu duen jauntxoak, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa haserre bizian utzi du, berdin zinegileak, antzerkia etorkizuneko obrarik gabe, «Euskaldunon Egunkaria» moztarro handiez tatuatu eta giltzapean, Bertsolari Elkartearen

Euskal Idazleen Elkartea (EIEk), neurritz handia izan gabe, askotan, barne distantzietan handiegia dirudien Euskal Herriko lerroen arteko tartetarik biltzen dihardu, azkenaldion. Fernando Buesarekin solastu dira duela gutxi, euskarazko literatura ikastetxeetara zabaltzeak dakarren onura eta babestu beharraz. Lerro honi jarraikiz, hitzarmena sinatu du Euskal Kultur Erakundearekin (EKEekin) datorren ikasturtean «Idazleak ikastetxeetara» ekinaldia Iparraldera heda dadin. Horretarako finantzaketa lotua egon daiteke Akitaniako Kontseiluaren eta Eusko Jaurlaritzaren artean. Orain artean, Hego Euskal Herrian martxan jarritakoari jarraipen osoa emango litzaioke honela. Amaiera oneko ipuina baino gehiago ere bada honako berria.

TERMINOLOGIA

Pres. 1. Ibaietan ura bil dadin eraikitzen den borma sendoa.

Arteak ez dauka presaka ibili beharrik. Ez du denborarik neurtzen bere altzoan. Iragana eta etorkizuneko urak biltzen ditu eta bilduko, hitza moztzen den arte. Modu honetan has gaitzke Nestor Basterretxearen erronkari begira, hots, Arriaran presa hornitzeko erai-kiko dituen bi eskulturen nondik norakoa ulertzen. Museorik ederrena museoetatik kanpora aurki daitekeelako, Ibarrola, Basterretxea eta beste hainbatek ingurua apaindu nahi dute «leize» ilunetatik kanpo. Eta errekorrak eginez, gainera. Izan ere, Guinness liburuak estreinatu gabeko marka omen honakoa. Artea, beti ere, harrigarri.

kale' bihurturik... eta gozoki pozoin-dua bailitzan, denon ahotan gozatu den elkarlana aipatu du, gero, laino guztien gainetik. Bai, baina ez.

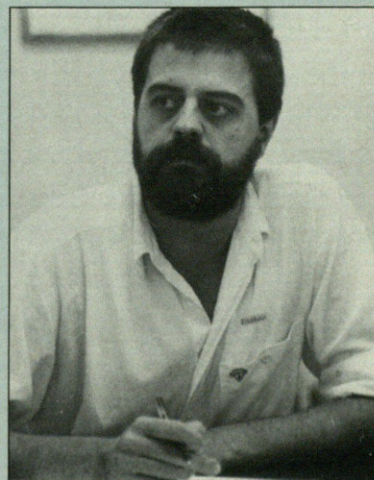
Bai, baina bakoitzaren norabidea eta helburuak argitu ondoren, aldarikatu du. Baina ez, hitzak baino ez. Erasopeko kultur harremanak eta zigorrak oinarritzat dituen maisu honek, gaur zart bihar zart, eskola zaharreko makilazoak baino ez baitakartzat gogora eta ez dirudi, gainera, aldatuko denik. Nahiz eta txapela sartzen gero eta lan zailagoa duen.

Baina larriena bestea da, hots, nora garamatza Guggenheimen museo-tzarrean milaka milioi pezeta xahutu eta euskalgintzarako diruak murriztuz itotzen ari zaigun errealtate larriak? Jakitea merezi luke, Joseba Arregiri bi gauza aurpegira esateko.

Normaren gezurra

DENON artean birdefinizio sakon baten beharra du euskal kulturetzak. Hala adierazi berri du Kultura sailburua den Joseba Arregik orriotan. Eta esaldi horren azpian gauzak beste modu baten bideratzeko borondate izpiren bat aurkitzea gutxienezkotzat jotzeaz gain esperantza lukeenik ez da faltatu izan ziur aski. Izan ere «diferentziak izan daitezke baina gauza askotan ados jar gaitzke» esaten duenari adostasunerako gogoia jakintzat ematea bidezkoa bezain logikoa izan beharko litzateke eta.

AZKEN bolada honetako ohiturrei jarraiki aldiz, esana eta izanaren arteko aldea handituz doa etengabe eta oraingo honetan haxe suertatu dela uste dut. Hitzak ideiei zein errealtatearen adierazle izatetik horren ezaren adierazgarri bilakatzerainoko bidaia luze bezain eroan bahirurik dauzkate agintean direnek. Gizakiak erro erotik sentitu eta behar dituen errealtateak hitzek ordezkatzan dituzte egun. Hobeto esanda, hitz horiekin adierazi baino hornitzen diren fikziozko errepresentazioek. Ba-kea, demokrazia, justizia...

XABIER ALEGRIA

Errepikapenaren errepikapenez inposaturiko mitoak ditugu hitz hauetako asko. Aspaldiko kantan Benito Lertxundik adierazi bezala, hitz hutsak. Euskalgintzan ere, zoritxarrez, moda honi lotu zaio agintean goxo goxo urte luzetan dirauen hainbat. Eta nolabaiteko sailkapena egitekotan gailurran honako hitz hau agertuko litzateke: normalizazioa. Horren izenean «Euskaldunon Egunkaria» zokoratze eta publizitatearen arma zitalaz erasotzeko aitzakia eratzen du Eusko Jaurlaritzak. Horren aitzakian HABEK azken hamar urteko ihardueran sorturiko ezintasun nabarian buelta eman baino AEKren aurkako eraso berri eta orokorrari ekin dio, 1993.eko euskaltegi libreentzako subentzioak bapatean ezabatuz.

NORMALIZAZIOA? Zorioneko normalizazio denaren gainetik, egokia izan ala ez berdin, berak inposaturiko norma maite duenarentzat. Egun, indarrez, egunero inposatzen zaigun *obizkotasunak*, erdararen alde jokatzan badu ere, lehentasuna lasaitasunak baitauka. Hori normalizat hartu nahi izatea ere normal. Hizkuntzaren normalizazioari begira zorigaitzoko normalizazioa, euskararen eta gure kulturaren ahultzeari lagungarri zaizkion normak eta normalduak barne.

Ikusentzunezko enpresen sekretua agerian

Euskal Herrian dauden ikusentzunezko enpresetara joan ginen euren sekretua aurkitzera. Irrati, telebista, bideo eta zinema lanak burutzeko garaian erabiltzen dituzten soinu eta irudi efektuak nola egiten dituzten erakutsi ziguten Edertrack, K-2000, Irusoin-Eresoinka eta IZ-Biko ordezkariak. Gero eta informatika maila handiagoa daukate enpresa hauek ikusentzun lanetako soinua eta irudia moldatzeko garaian.

DISKO konpaktoz osaturiko artxiboko soinuak —hiri edo etxe zaratak— eta hainbat tresna edo traman-kuluren bidez pertsona batetik egin ditzakeenak erabiltzaitezke ikusentzunezko komunikabideetako soinu efektuak moldatzeko garaian.

Joseba Gotxi arduratzen da arlo honetaz Bilbon dagoen Edertrack enpresan. Zoru ezberdinen gainean egindako urratsak, atea ixtean egiten den zarata, telefonoa... eguneroko bizitzan etxean egin daitezkeen soinuak imitatzen ditu. Gela txiki batean dauzka tresna guztiak eta, berak aipatu bezala, egunero erabili ohi dugun edozein gauzaren bidez lor daitezke aipaturiko soinuak: «Kaset honetako zinta magnetikoa zimurtuz, esate baterako, belar-raren gainean ibiltzean egiten den zarata lor daiteke». Horrela, hamaika bi-

txikeria. Telebista monitora aurrean duela, plano edo sekuentzia bakoitzari dagokion soinua egin, eta ekualizatu ondoren grabatzen du teknikariak.

Enpresa bereko teknikaria den Javi Urrejolak azaldu digun bezala, luzemetraia bat, adibidez, bertsio originalean iristen zaie eta elkarriketak bikoizteaz gain, musikak, giro efektuak eta areto soinuak landu behar dituzte. «Gaur egungo fil-

meetan dena eginda etortzen zaigu eta bikoiztu besterik ez dugu egin behar; baina askotan informazioa galdu egiten da eta zenbait soinu sortu egin behar izaten dira».

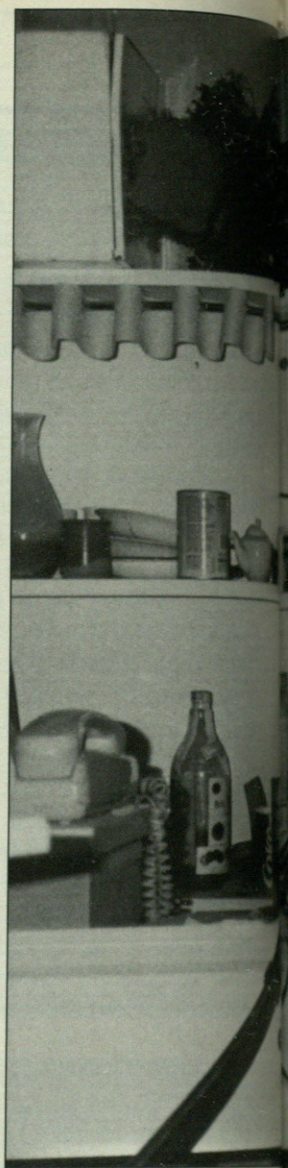
Beste batzuetan, aldiz, sorkuntza lan handiagoa egin behar izaten dute filmearen ekoizpenean bertan parte hartzen dutelako. Horretarako, zinema formatotik bideoa pasatu eta hasten dira soinu guztia lantzen. Euskal

Herriko enpresetan bideo formatoan bakarrik molda baitaitezke zinema lanak. Javi Urrejolak gehitu digun bezala: «Gero eta lan gehia-

Etorkizuneko errealitatea arakatzen

IRUDI alorrean, etorkizuneko errealitatea jorratzen duen lan bat egiten ari da K-2000 ikusentzunezko enpresa. Bilboko portua nola gera daitekeen erakusten duen bideo filmea. Irudi mugikorrak dira, eta aire-plano gisa ikus daiteke Bilboko Nerbioi ibai-ahoa. Marrazki bizardunetako filme moduan egina, zenbait erreferentzia puntu eman dizkioten ordenagailu baten bidez ari dira errealitate ezberdin bat

sortzen: Bilboko portu berriaren proiektuaren diseinua. Sabin Uriarte enpresa honetako sail komertzialeko kideak adierazi digunez, «*bau da egun irudi efektu alorrean dagoen berrikuntzarik nagusia*». Hiru dimentsiotan suma daitekeen etorkizuneko errealitatearen sentsazioa. Benetako irudia apaindu ondoren, zientzia fikzio filme baten itxura duen proiektu baten diseinua.

go egiten da formato digitalizatuetan. Bideo teknologiaren bilakaera oso azkarra izaten ari da, eta zinemak duela urte asko bezala jarraitzen du».

Irudiari dagokionez ere, bideo lanak besterik ez dituzte egiten Edertracken. Erabiltzen dituzten tresna guztiak digitalak dira. Bi edo hiru dimentsiotan egin ditzake efektu ezberdinak prozesagailuak: plano aldaketak, irudia gelditzea, kolore bat kendu eta bere ordeztu irudi bat ipintzea, besteak beste.

Galdakaon egoitza daukan K-2000 enpresan ere

irudi muntaia egiten dituzte. Tomas Ugalde da bertako bikoizketa arduraduna: «Efektu gutxi erabiliz egiten ditugu irudi lanak, baina Madrilen daukagu bideo efektu bereziak egiteko zentroa».

Musikarien beharrik ez

Linema munduan ere aritzen dira, baina telebista, irratia eta bideoa, komunikabide hauetatik eskatutako lanak egiten dituzte batipat: erreportaiak, iragarkiak, bideo industrialak eta telebis-

ta saioak. «Efektu bereziei dagokionez, orain telebista kate ezberdinetako sarrera iragarkiak jorratzen ari gara gebienbat», komentatu digu Sabin Uriarte sail komertzialekoak. Horrela, Espainiako Antena 3 eta TVE2 kateetako diseinu osoak egin zituzten iaz, ur tanta bat agertzen den TVE2ko kortinatxoa barne, eta aurten Tele-5 eta ETBek kudeatutako lanak egiten ari dira.

Irudiaz gain, soinu alorrean ere jarduten du ikusentzun konpainia honek. «Flamingo berria» ETBko saioko musika guztiez, esate baterako, K-2000 ar-

Gaur egun soinu efektu gehienak disko konpaktoetan grabatuta aurki daitezkeenez, gero eta gutxiago erabiltzen dira eskuz egindakoak irrati, telebista, bideo edo zinema lanak egiteko garaian.

Bideo industrialeko lanei zuzenduta moldatzen ditu irudi efektuak, gehienbat, Andoainen egoitza duen Irusoin enpresak.

duratu zen. Filme nahiz telebista saioetako piezak egiten dituzte artxiboko doinueta oinarriturik edo eurek sortutako konposaketak erabiliz. Musikarien beharrik izan gabe. Musika tresna bateko tonu guztiak grabatu, sintetizadore batean gorde, aukeratzeko garaian *sampler* bat erabili eta ordenagailu baten laguntzaz edozein pieza sor baitaiteke.

Andoainen ere badago ikusentzunezko enpresa bat. Bi adarretan banatzen da: Irusoin izenekoak irudia jorratzen du, eta Eresoinka soinuaz arduratzen da. Azken alor honetan, disko konpaktoetan grabatuta dauden efektu guztiak *sampler*-aren bidez aukeratu eta moldatzen dituzte beren beharren arabera, eta oso gutxi baliatzen dituzte eskuz lortutako soinuak.

Irudian, aldiz, hiru dimentsioetan egiten dituzte bideo lanak aurreko bi kasuen antzera.

Luzemetraiak, dokumentalak, marrazki bizidunak, irrati nobelak, irrati eta telebista iragarkiak, telebista sailak eta bideo industria-

Euskal Herriko enpresetan bideo formatoan bakarrik molda daitezke zinema lanak

leko lanei zuzendurik moldatzen dituzte ikusentzunezko efektuak, Tomas Melero enpresa honetako zuzendari komertzialak komentatu digun bezala. Besteak beste, Euskal Telebis- tak kudeatutako «Euskaldu-

nak eta India berriak» izeneko seriean parte hartu zuten iaz.

Euskal Herrian dagoen laugarren enpresa IZ-Bi da. Bertan, soinua bakarrik jorratzen dute; nahiz eta zinema eta irratiako ere zenbait proiektu bideratu, bideo lanen euskarri bezala. Eskuegin baino, artxiboan oinarritzen dira. Garai batean irrati-nobeletan soinu efektu bereziak zuzenean egiten ziren bezala, egun, tresna modernoek bidez lantzen baitira Euskal Herriko enpresetan ere. Dena den, Jokin Garmendia IZ-Biko soinu arduradunaren ustez: «Gaur egun atzeratuta gaude tresneria eta azpiegitura aldetik, kanpoan sekulako teknika baliabideen bidez egiten da dena».

Joxi Goikoetxea

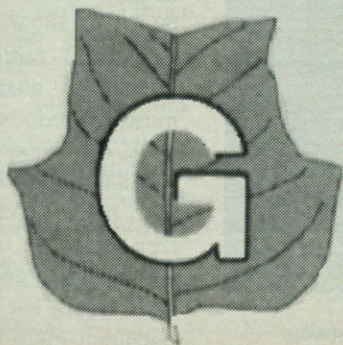

AMETSEN INTERPRETAZIOA

(Inkontzientearen unibertsoan barrena)

Freuden pentsamendua.
Inkontzientearen unibertsoa.
Ametzen faseak eta sinboloak.
Ametzen interpretazioak.
Amets ederrak izateko
kontseiluak.

EGIN EZAZU KULTURA
EUSKARAZ!!!

GAIK ARGITALDARIA

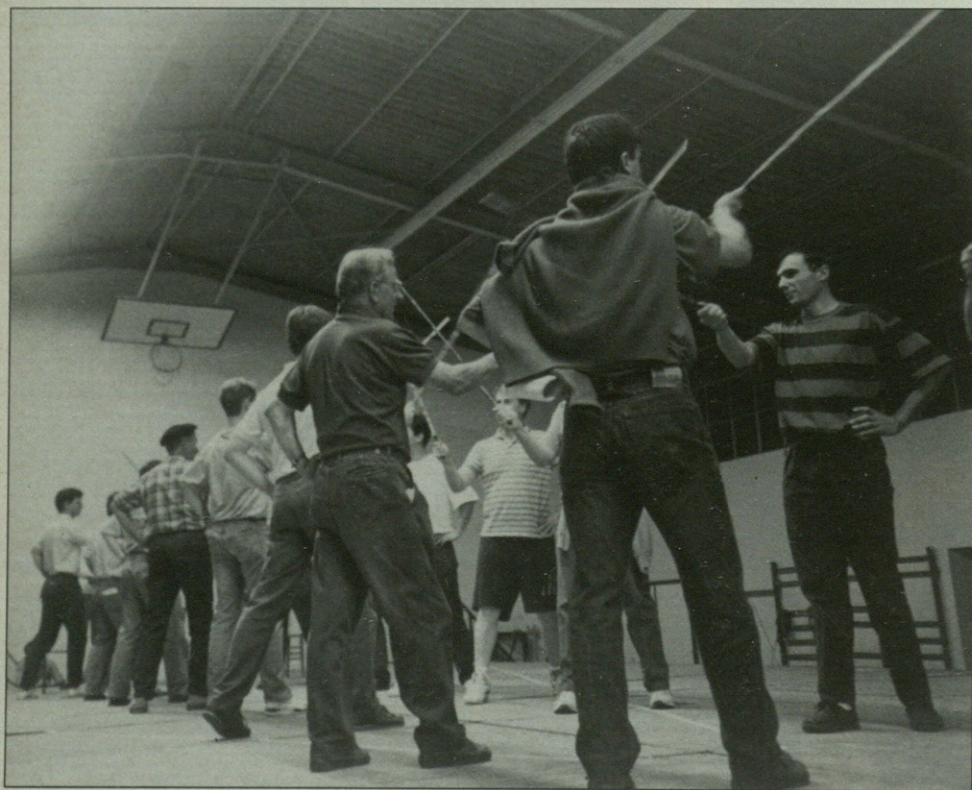
Jean Louis Davanten «Euskaldunak Iraultzan» obra Gotañe-Iribarne emango du

Pastoralaren aurtengo iraultza: Euskal Herria osoaren batasuna

Frantziako Iraultzan, euskaldunen borroka saioen nondik norakoak jasoko ditu uztailaren 25ean estreinatuko den pastoralak. Orduan, sutan hazitako errebolta eta sutan erretako ametsen hiru ordu t'erdiko laburpena emango zaigu oraingoan, historia gogoratu eta asmo zaharren berpizteko pausalekua bilakaturik datorren antzerkiaren bidez.

HISTORIA zahar bat izan daiteke, baina, Frantziako Iraultzan euskal herritarrek egin eta jasotako gaitzat dituen «Euskaldunak Iraultzan» pastoralak, historia zahar bat baino gehiago ere badela gogoratuko digu. Gotañe-Iribarneko herriaren esku, uztailaren 25ean eta abuztuaren 8an emango da delako tragedia, Jean Louis Davant idazle eta euskaltzainak «Abadia Urrutik» haren ondotik idatzi duen bigarrena.

Pastoralean arizaleak —aktoreen taldea, adin guztietako gizon eta emakumez osatua— izango diren 70 pertsonak (aipatu, Mauletik Atharratzera bidean dagoen Gotañe-Iribarneko herritarrei inguruetako jendea bildu zaiela), iazko abenduan hasi zituzten mustraka edo errepetizioak, eta dagoeneko azken ukituetan dute obra, plaza-rako prest. Davantek aipatzen zigun ez dela usaian bezala sujeta edo protagonista nagusi bat ikusiko eta entzunen ehun bat bertso-

Pastoralen legee jarraikiz, oso obra epikoa burutu du Jean Louis Davantek 260 bertsotan.

Jean Pierre Recalt, «Xalbador» eta «Santa Kruz» pastoralen ondotik, hirugarrenez arituko da errejenta moduan. Zuzpertz boladaren lekuko dugu gero eta jende gazteagoaren presentzia.

tan kantari, «garai hartako euskaldunak dira protagonistak. Hala ere, bertso gebienak dituztenak ditugu Garat gazteena eta Teresa Cabarus, bogeitahamairuarekin». Maddi Oihenart eta Fantxoa Elitxondobordek itxuratuko dituzte Teresa Cabarus eta Garat gaztaroan.

Euskaldunon eskakizunak

Gero eta jende gazteagoa hurbiltzen ari baita pastoral lanetara, eta zuzpertz boladaren lekuko ditugu, bestalde, errejenta edo zuzendari lanetan arituko den Jean Pierre Recalt (hirugarrenez beteko du zuzendarriaren eserlekua) eta Mixel Etxekopar, koruen ardura-duna bera. Ezaugarri nagusiak jarraituz, guztira, 260 bertso eta 11 abesti bilduko ditu obrak, hauetarik 7 iraultzaren garaietatik datozenak eta Antonio Zabalak jasoak zituenak.

Ohizkoa denez, goizean, mezak eman dio hasiera pastoral egunari eta hamakak aldeko desfilearen (Zintzarrada deiturikoa eta herriko etxeetan bildutako era guztietako zintzarriak kulunkatuz egiten dena) ondoren, herri bazkaria izango da Irabarneko Jaurerrian. Hiru t'erdietan edo, Jauregiko belazean, taula gaineko ikuskizunari hasiera emango zaio, lehen peredikuaren bitartez. Hiru ordu t'erdiko iraupena izango du tragediak, bost zatitan banaturik. Lehen bietan euskaldunen eskariak agertzen dira: «Nabi dutena da beren obizko zuzen eta eskubideetan berriz eman ditzan errege denak, Zuberoako Zilbieta (Zinbideta), Lapurdiko Biltzarra nahiz Nafarroako erreinuaren errespetatuz. Ez ditu entzunen ez erregeak, ez Parisko deputatuen gelak: alderantziz, lege zaharreko probintzi eta herriak ezabatuko ditu honak, aipatzen zuen orriotan

Urrustoiko idazleak.

Ordainez, «departamentu» direlako eskualdeak sortuko ditu Frantziako le-

geak. Hor agertzen da Garat anaien protesta: «Lapurdiko diputatuak dira eta Foruen zaintzaile sutsuak. Hauek

monografikoa = mugapean

SUSA literatura aldizkaria

30

zenbakia
liburudendetan

16 orrialdeko eraskina dohan
(Xabier Lizardi + Jean Etchepare)

x

1938. urteko Igarobidea (euskal pasaportea) kolorezko argazkiez

SUSA © (943) 37 07 38

Hamaika abesti kantatuko dira, horietarik zazpi Iraultzaren garaietatik datozenak eta besteak Mixel Etxekoparrek sortuak.

ezabatu zirelarik, euskal departamendu bat eskatu zuten, beste euskal diputatuen buru. Alferrik, baina. Hirugarren atalean, Iraultza goien gradura heltzen denekoa kontatzen da: Louis XVI. heriotzera eramango dute, Europa guziarekiko

gerla pizten delarik ondorioz. Garai hartan, Garat gazteena Errepublikak o Justizia ministroa da. Mugan hor da Espainiako guda los- tea. Honen aurka, Harispe generalarekin bat egingo dute baxenabartar gazteek «Chasseur Basque» deitu

konpainietan.

Laugarren zatian, Baionako emakume gazte bat, feminista eta errepublikarra, azaltzen da kontra-iraultzaren garaian, zein guillotinarat kondenatzen duten, «baina, guillotinarat igaiteko bezperan, Robespierren tiranoaren aurka bultzatu zuen bere amorrantea, Tallien iraultzailea. Honi esker poderea galdu zuen eta burua pikatu zioten». Bostgarrenean, Napoleon dator. Garat senatoreak, Euskal Herriaren batasuna proposatzen dion arren, «xede hori lotan

uzten du Napoleon irano berriak... Horra euskaldunon historia eta ametsa, gaurkora ekarri ahal dena, «Garaten xedea gaurko Europa berrian berpizten baita». Pastoralen legee jarraikiz, betea du Davantek Iraultzaren harian epikotasunari zor zaion kuota, ikusten denez. Horra tragediaren mamia. Honezaz gain, arizaleetan, onak (euskaldunak, foruzale edo errepublikazaleak) eta gaiztoak (aurka zituztenak) aurki daitezke «Euskaldunak Iraultzan».

Pastorala ezin, ordea, bertsoetara mugatu. Sata- nen (dantzariak) eta kantari- ren lanak osatzen baitu Zuberoako herriarrentzako funtsezkoak diren antze- zlanotako mamia. Horretara jarri zaigu Mixel Etxekopar, Gotañe-Iribarneko semea; lanbidez euskara irakaslea, musikari bilakatua da, eta Zuberoako dantza taldeek, egun, dituzten koreografia gehienak bere eskutik dato- toz. Lau doinu sortu ditu: «Garai bakoitzak berrikun- tzarik ekarri duenez, xiru-

ATREBENTZIA EZ BADA

Mitifikatzearen mitoa desmitifikatuz

BADA garaia urrats berriak ematen has- teko. Dirudienez, aspaldi honetako kriti- kak pastorala hegoaldekook mitifikatu dugun ikuskizuna dela esate hutsean gelditu dira.

Bistan da antzeko beste ikuskizunei ez diegula inoiz horrenbesteko jaramonik egin, ez Itsasuko kabalkadei, ez Nafarroa Behereko toberiei, ez Zuberoako bertako maskaradei berei ere.

Baina pastoralen beren arrakastak, ekoizpen kultural hau turismo kontsumo- rako bidean ezartzea eragin du. Denok dugu erru apur bat. Eta ahaztu egin zaigu beste edozer baino gertakari soziokultu- rala dela; horretaz jabetu behar dugu mito- kutsua galtzen has dadin.

Bitartean, zuberotarrak jo eta su ari dira pastorala berritzeko fasean, nahitaezko

lana gaur egun, zinez. Ez ikuskizun gisa bakarrik, parte hartzaile eta arduradun aldetik ere bai.

Aurreko urteetan argi eta garbi geratu da batzuk berritzearen alde eta beste batzuk aurka zeudela. Horren lekuko, bina pastoral eskaini izana. Baina Zuberoako euskaldunen egoerak ez du ahalmenik urtetan zehar bi ikuskizun nagusi aur- kezteko beharrezkoa den azpiegiturari eusteko. Beraz, berriro ere baten ingu- ruan bildu dira, ez agian denen adosta- sunarekin.

Triste da, baina gaur egun pastorala- ren betebeharrak nagusia, kultur eskaintza eta irakasbide bikaina izateaz gain, zube- rotarren artean euskara suspertzea da.

R I T X I L I Z A R T Z A

la, arrabita eta ttunttuna tresnei, orain artean, nabikoa galduta zuten protagonismoa eman diet». Xirula du kuttuna eta haren doinuekin solasatuko da pastorealean, duela 20 urte, ume zela, «Pette Beretter» Etxahun-Irurikoaren obrarekin aingeru moduan estreinatu zena.

Historia eta izpiritua

Whituta eta berriztapenak uztartzen dira aldika eta hori zor dio bizitasuna pastoralak, oinarritzko lege zenbaiten inguruan, eta horietan jarraikiz, zahar eta gazte bilduta, urteak joan urteak etorri, adinik gabeko katearen osatzera daramana. Gotañe-Iribarne eta inguruetatik bildutako 70 pertsona izango ditugu oraingoan taulatu gainean. Denetarik aurki daiteke: antzerki mota hau batere eza gutzen ez dutenak, birritan arituak, euskaldun zaharrak, berriak, euskara jakin gabe bertsoak ikasi dituztenak... «Ez da joan den urtean bezala, Santa Grazi-koak baitziren denak, euskaldunak. Alde bonetatik, bestelako giroa bildu da, berezia eta oso erakargarria», aipatu digu Jean Pierre Recalt errejentak, azken urteotan maskarada eta pastoral multzo bat bultzatu duenak. Berak lotuko du

■ Ez da, ohi denez, sujeta 100 bat bertso kantari crituko; garai hartako euskaldunak dira protagonistak ●

Etxahun hil ondorengo moldeak

ELEMENTUEZ eta es-
trukturala obra klasikoak
dugu «Euskaldunak Iraul-
tzan» delakoa, nahiz eta
taula gainean ibiltzeko
(itzulika aritzeko) mo-
duetan berrikuntzarik
sartu duen Urrustoioak.
Jean Louis Davantek ildo
beretik moldatu ditu bi
pastoralak, lehena,
1990ean, Zuberoa guztiko
Seaskako guraso, haur eta
irakasleek antolatutako
bere «Abadia Urrustoi»
tragedia izan baitzen.

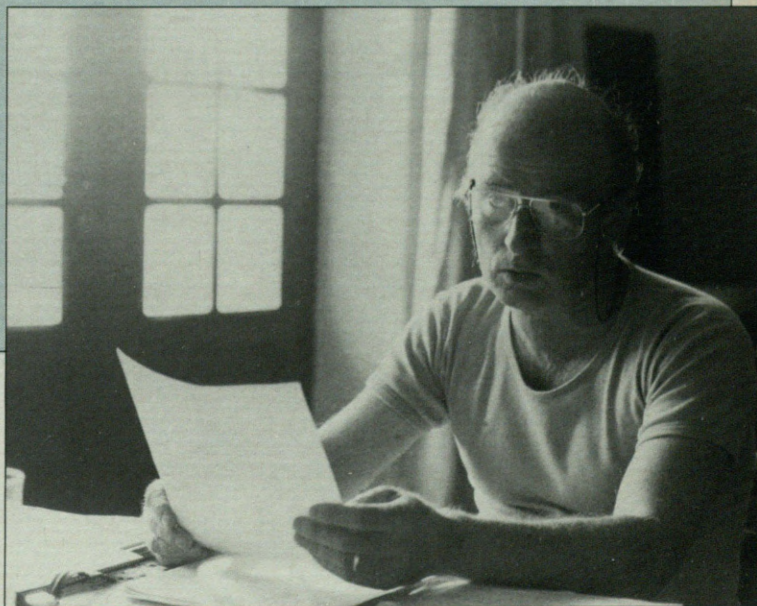
Zer da, baina, eredu
klasikoa? Eta berritzailea?
Etxahun hil ondoren,
hainbat sortzailek ziurtatu
dute antzerkiaren segida,
orain dela urte batzuk oso
arriskuan ikusten zena:
Junes Casenave-Haragile
(«Santa Grazi», «Ibañeta»,
«Pette Basaburu»,
«Zumalakarregi»
eta «Santa Kruz»
antzerkiak eman
ditu eta beste lau
pastoral ditu egi-
nik, emateko prest
liratekeenak), Ar-
naud Aguegaray
(«Allande Oihe-
nart»), Jean Mixel

Bedaxagar («Agos ti
Xaho»), Pier Paul Berzaitz
(«Harizpe»), Rogert Idiart
(«Xalbador») nahiz Jean
Louis Davant berak. Az-
ken bi urteetako adibidea
dugu, gainera, bizitasun
honen lekukorik garbie-
na, bina pastoral eman
baitira. Bada, haatik,
erronka handirik, hots,
espektakulua gizartera-
tzeko eta zabaltzeko bi-
deei dagokionean.

Obrak, Irurik jarritako
lege eta definituriko es-
kemetan (bere garaian
iraultzailea gertatu zen,
euskal pertsonaiak berak
sartu baitzituen eta berdin
emakumeak) jokatzeko
badira ere, Rogert Idiart
edo Junes Casenave-Hari-
gileren molde erabat kla-
sikotik hasi eta, Jean Mixel

Bedaxagar eta Pier Paul
Berzaitzen keinu berri-
tzaileetara, tarterik bada-
go. Moldeen aldaketa,
iraupena (laburtzen da),
bertso kopurua (murriz-
ten da) eta musikaren al-
detik (musikatuagoak dira
piezak, egungo melodiak
tartearen direlarik) nabari
daiteke berritzaileengan.

Klasikoek, bere horre-
tan jarraitzen dituzte ohiz-
ko moldeak, berriz, eta
luzeago, motelago doaz
euren pastoralak. Tartearen
edo, gurek aurtengoa,
«Euskaldunak Iraultzan»
obra ezin epikoagoa,
erabat klasiko ez dena,
taula gainean mugimendu
berri eta dantza eta doi-
nuen ildotik egin dizkigun
ekarpenak kontuan har-
tuz gero.

Antzerkiaren laburpena egiterakoan, Garaten ametsa berpizten ari zaigula gogoratu digu idazleak.

Davantek letretan
emana, eta horretan,
aurretik zuzendutako
bi pastorealekin alde-
ratuz, «nere lana de-
na berdin da» dio:
obraren mugimen-
duak ondo ikasi eta
jende bakoitza eta
pauso guztiak neur-
tzearena.

Aipatzekoa da, noski, 30
urteren buruan hirugarren
pastorala burutuko duela
Gotañe-Iribarne herriak.
Izan ere, antzerki mota ho-
nen historia markatu duen

Etxahun-Irurikoaren «Zan-
txo Azkarra» zein «Pette Be-
retter» obrak eman zituen
1963an eta 1973an. Segur,
Davantenak, aintzinakoei
ez diela zorrik utziko, azken

200 urteotako historia hur-
bildu eta pastorealaren izpi-
ritua mugaz gaindi zabal-
tzeko orduan.

J.J. Petrikorena

«Mila Urteetako Kontzertua» burutu zen A Coruñaako Riazorren

Woodstock galiziar erara

Errezeta ez zen erraza. Riazor izeneko ogi biribila hartu, luzetaka zatitu eta kalitatezko osagaiak sartu. Ezinbestekoen artean rock-and-rolla eta bluesa, soularekin egindako saltsa, heavy tanta batzuk eta pop esentzia gustu guztiak asetzeko. Hau guztia bustitzeko, ardo zuri gaztea, beste garai batzuetako zaporeak gogora ekarri zizkiguna. Dena prest zegoen A Coruñaako hondartza ondoan, «Riazor enpanada» dastatzeko.

Stingek popzaleen gustuak bete zituen, bere azken diskoko abestiak eta The Policeren abestiekin.

FAUNA eta landaredi izugarria bildu zen Riazor futbol zelaian joan den uztailaren 8an. «Mila Urteetako Kontzertua» hastera zihoan, hiru egunetan luzatuko zen musikaz betetako kontzertua maratoiarra. Bertan ikusi genituen, publikoaren artean, John Lenon, Janis Joplin eta Jimmy Hendrixen bizkiak. Kamisetak aldarrikapen eta musika talde guztien adierazpenak ziren,

The Doors-etik hasita, Rolling Stones-ekin jarraituz, «Amodioa egin ez gerra», gasazko alkandorak, botak, *pontxoak*, ile luzeak eta bizarrak... Hippiak leku guztietatik, hippi belaunaldi berria, batzuk diseinuzko plataformekin, besteak 70eko hamarkadan Woodstocken egindako kontzertuko hippi bergaztetuak ziren. Woodstocken 300.000 pertsona bildu ziren

72 orduz iraun zuen kontzertuan. Galiziakoa ia 17 ordu izatera heldu zen. Ez ziren *rockzale zaharrak* falta, eta beste garai batzuetan Bob Dylanen jarraitzaile izan zirenak, gaur egun, *sport* jantzita eta familiako txikienak eraman lepoan edota eskutik helduta agertu ziren. A Coruña inguruko kanpinak inoiz ezagutu gabeko gazte biltze handien lekuko ziren, eta Riazor

hondartza ostatu inprobisatu bat bihurtu zen. Gara-gardo botilak, ardo tetrabrikak, kalimotxoak betetako bidoiak, tabakoa, haxix eta mariahuanak... baina *enpanada galega* batekin ausartu zirenak ere. Riazorreko mikromundua-ren barruan dena zen posible. Aukera desberdinen artean —zerrenda aipatzeagatik— Chris Isaak, George Benson, Neil Young, Sting, The Kinks, Bob Dylan, Robert Plant, John Mayall, Eric Burdon, Bo Diddley, Wilson Pickett, Jerry Lee Lewis eta Chuck Berry. Ez al da tentagarria?

Sapore di rock & roll

Bestegun arratsalde hartan Chris Isaakek zabaldu zuen kontzertua, Gary Mooreren jarraitzaileek bere zorte txarra madarikatzen zuten bitartean. Hainbat pertsona etorri ziren bera ikustera eta arratsalde hartan George Bensonen agerpenaren berri zabaldu zen. Gary Moorek gabe, gau horretako izarra Neil Young izan zen, nahiz eta kontzertuaren bukaerarako Sting gorde. Lehenengo egun honetan, talde teknikoaren esperientzia falta nabarmendu zen, Neil Youngen ekipoa antolatzen ordubete eman baitzuten —hurrengo bi egunetan esperientziak eta estresak arindu zituzten lan hauek—. Baina George Bensonen abesti ezagun eta kontzertu honetarako desegokien ostean, Neil Youngek eszenatoki osoa hartu zuen, publikoaren oihuen artean, armonika jo eta gitarrari ekin zion gogor. Bazekien estatubatuarrek Sting bera baino guapoagoa, gazteagoa eta janzkera

Neil Young izan zen ostegun gaueko izarra, Gary Moorek ez baitzion itzalik egiten. Armonika eta gitarrari gogor ekin zion, Riazorren zeuden gazteak aho zabalik gelditzen ziren bitartean. Maixuak, oraindik badakiela zertan ari den frogatu zuen.

hobeagokoa zela, baina harro utzi zuen eszenatokia.

Ostiralean Ray Davisek eta bere atzean The Kinks taldeak publikoaren gustuak bete zituzten. «Lola» eta «Come Dancing» izan ziren bere ahotik eta 40.000 pertsonen ahotik atera ziren kantuak. Bob Dylanek bertan gehiengoak ziren gazteak harritu zituen. Mito bihurtutako gizon txiki honek bere ohiturekin jarraitzen zuela frogatu zuen, ez kaixo ez agur, baina izugarrizko

Hippiek bete zuten Riazor futbol zelaia; diseinuzko plataformak nonnahi ●

gitarra bikotean, notak mantentzen mantenezinak diren fragmentuetan. «Just like a woman» edo «Tambourine man»-en bertsio desberdinak eskainita Robert Planti utzi zion lekua. Led Zeppelin zaleak ez baziren oso pozik gelditu —bere azken diskoko abestiak kantatu zituen gehienbat—, gazteek Planten indarra apreziatu zuten. Bukatzeko, euriarekin batera, John Mayall-en armonika eta erritmoa, jarraitzaile gutxi baina bere musikarekin erotzen zirenen artean.

Azkenengo egunerako, mitoetatik, mito nagusiak. Eric Burdonek zabaldu zuen kontzertua, The Animalsen abesti ezagunekin «The house of the rising sun» adibidez, baina hau gutxi

zen erregearen zain zeundenentzat. Bo Diddleyk, frak zuri arrosaz, «If you ever...» eta «The old history of Bo Diddley» abestu zituen, gailentzekoek «Hey Bo Diddley» oihuaz eratzuten zuten bitartean. Wilson Pickettek *soul* eta *funk*-aren esentzia jarri zuen eta txistuak izan ziren Jerry Lee Lewisen teklak isilarazi zituztenak. Kamera gizon bati emandako ostikadak eragindako zentsura zabaldu zen. Dena ahantzita zegoen Chuck Berry agertu orduko. Ez zuen bisik eskaini —bere ohituretako bat—, baina «antzararen pausuak» lagundu zuen rock-and-rolla dantzatzeko orduan. Bikaina!

Myriam Gartzia

UZTAILAK

24

■ DE GRACIAREN OBRAK DONOSTIAN

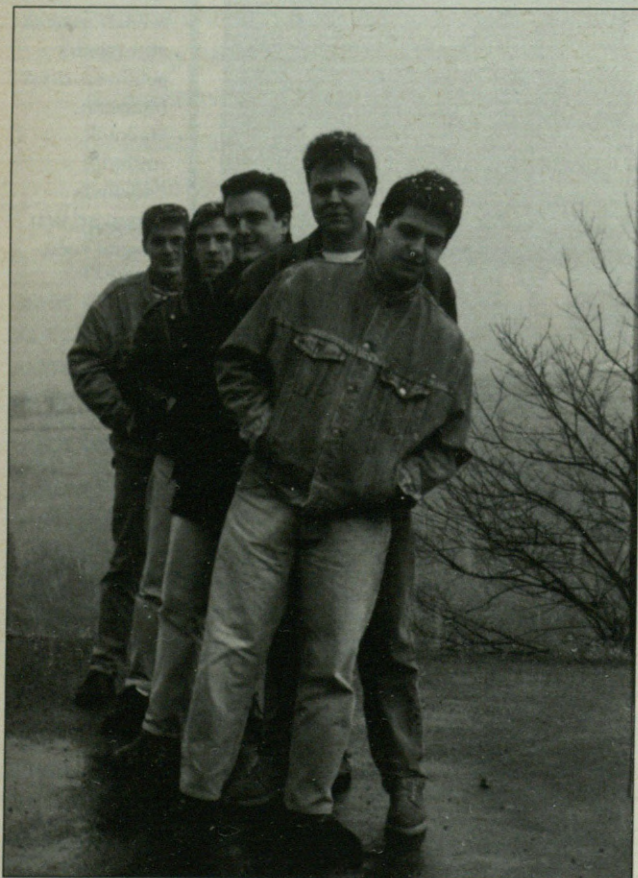
DONOSTIAKO Etxeberria arte galerian ikus daiteke egunotan **Manuel de Gracia** margolariak buruturiko erakusketa. Bertan, artista honek bere ibilbidean zehar egin dituen obra esanguratsuenak biltzen dira.

UZTAILAK

27

■ «SABINO ARANAREN GARAIA» ERAKUSKETA

SABINO Arana Fundazioak kudeatu du uztailaren 27ra arte Bilbon zabalik dagoen erakusketa. «**Sabino Aranaren garaia. Larrazabal 1893-1993**» izenburupean biltzen diren margoak Sabino Arana Fundazioak Bilbon daukan egoitzan ikus daitezke.

DRINDOTS plaza taldea arituko da uztailaren 26an Ordiziako jaietan. Herriko jaiak direla eta, gaueko 11.30etatik goizeko 4rak arte dantza egiteko aukera paregabea izango da Beti-Alai pilotalekuan Drindots boskotearen eskutik. Bertan aurkeztuko du Goierriko talde honek duela gutxi plazaratu duen disko berria.

UZTAILAK

28

■ MARGO ERAKUSKETA DIECISEIS ARTE GALERIAN

UZTAILAREN 28ra arte egongo da zabalik Donostiako Dieciseis arte aretoan **Adrian Ferrero** artistak margotutako hainbat lan. Ferrerok egindako azken margoez osaturik dago bilduma hau.

UZTAILAK

29

■ IMANOL KEREJETAREN PINTURAK AZPEITIAN

AZPEITIKO Antxieta Etxean, Kutxaren Erakusketa Aretoan dago zabalik Imanol Kerejeta margolariaren erakusketa. Uztailaren 29a arte, astelehenetik ostiralera, arratsaldeko 6etatik 8etara ikus daitezke obra hauek.

■ NAFARROAKO MUSEOAREN ONDAREA

AZKEN hamar urteotan egindako erakusketetatik aukeratutako zenbait obrak osatzen dute osteguna bitarte Nafarroako Museoan ikusi ahal izango den erakusketa. **Jose Miguel Ascunce, Ricardo Azkargorta, Ricardo Cadenas, Miguel Angel Campano, Carlos Ciriza, Andoni Euba, Pelayo Ortega, Kutxo Otamendi, Anton Patiño, Emilio Zurita, Patxi Ezkieta, Jokin Manzanos eta Jesus Poyo** artista garaikideek margoturiko obrak agertzen dira bertan.

Bilduma hau Gareseko Udaletxean ere erakutsiko da abuztuaren 2tik 26ra bitarte, Tafallako Kultur Etxean urriaren 4etik 17ra bitarte eta urriaren 19tik 30 arte Tuterako Castel Ruiz kultur zentroan.

UZTAILAK

30

■ «IRUN HIRIA» LITERATUR LEHIAKETA

ZABALIK dago Irun Hiria Literatur lehiaketara lanak bidaltzeko epea. Helbide honetara bidali behar dira idazlanak uztailak 30 baino lehen: Kutxa Fundazioa, Garibai 15, 20004 Donostia. Informazio gehiago aipaturiko Kutxa Fundazioaren egoitzan lor daiteke.

UZTAILAK

31

■ OLEOAK ALTXERRIN

LARUNBATEA bitarte martxan dago Altxerri arte galeriak antolatu duen oleo erakusketa. **Edu Lopez** margolariak egin ditu Donostiako arte galeria honek egunotan erakusten dituen obrak.

ABUZTUAK

1

■ XAXIMIKU ALTZOKO JAIETAN

ALTZOKO jaietan eskainiko du Xaximiku taldeak kantaldia. Abuztuaren 1ean, arratsaldeko 7.30etatik aurrera joko du Xaximikuk Altzoko plazan, eta bertan entzun ahal izango dira duela gutxi plazaratu duten «**Saldaberri**» lanean agertzen diren kantuak.

■ BENITO LERTXUNDIREN KANTALDIA DONOSTIAN

DONOSTIAN izango den kantaldian arituko da hurrengo igandean gaueko 10.30etan Benito Lertxundi. Bere taldearen laguntzaz, berak sorturiko kantu ezagunenak eta hain ezagunak ez diren beste zenbait ere joko ditu Victoria Eugenia Antzokian, «**Festaroa 93**» egitarauaren barruan burutuko den ekitaldian.

ABUZTUAK

6

■ DANTZA GARAİKIDEA NAFARROAKO JAIALDIETAN

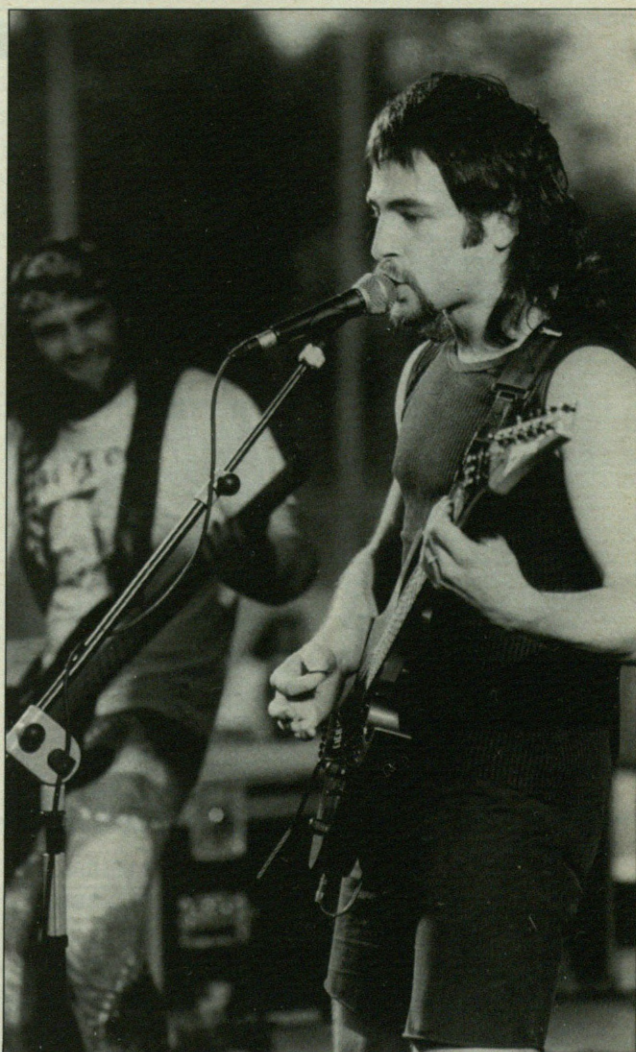
ANTZERKIA, musika, bideo, dantza eta hainbat erakusketa nahiz ikastarok osatzen duten aurtengo Nafarroako Jaialdietako egitaraua. Dantza garaikide emanaldi bat izango da Iruñeko Taconera parkean abuztuaren 6an. **10 & 10 Danza, Teresa Nieto, Provisional Danza, Carmen Senra, Pablo Jucoso eta Cristina Alvarez** izango dira partehartzaileak.

ABUZTUAK

7

■ GANBARA TALDEAREN KANTALDIA BERMEON

BERMEON joko du Ganbara taldeak abuztuaren 7an. Ganbararen kantu zaharrak eta azken diskoan agertzen direnak entzun ahal izango dira Bermeoko Ercilla Zinemaren gaueko 10.30etatik aurrera.

SUTAGAR taldeak zenbait zuzeneko emanaldi eskainiko ditu uztailaren bukaeran. 23an Lizarrako zezen plazan izango da gaueko 11etatik aurrera Piskerra taldearekin batera; hurrengo egunean Olaztiko industria poligonoan gaueko 11etan ere **Matraka** gonbidatu bezala izanik, eta uztailaren 29an Donostiako Loiola auzuneko pilotalekuan arituko da gaueko 10etan. Udazkenean grabatuko du LP berria Eibarko laukote honek, eta aipaturiko kontzertuetan egongo da agian euren lan berriko kanturen bat entzuteko aukerarik. (Argazkia: Ander Gillenea).

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

L I B U R U A K

**«BIDATZAK ETA
IBILBIDEAK LARRABETZUN
ZEHAR». ARETXABALA
KULTUR ELKARTEA. SUA
EDIZIOAK. 48 or.**

NORK bere herria —edota bere ingurunea— modu hobea batean ezagutu nahi izanez gero, Aretxabala Kultur Elkartea proposaturiko zazpi aukera daude, oinez egiteko errazak, libururak honetan. Argazkiak, planuak, datuak eta abarrek informazio osagarria ere eskaintzen da ■

**«PELLO UNTXIAREN
IPUINA». BEATRIX POTTER.
ITZULTZAILEAK: IDOIA
GILLENEA ETA GARBINE
LEGORBURU. DESCLEE DE
BROWER. 1. ZENBAKIA. 60 or.**

SAIL berri bati ekin dio argitaldari honek lehen lan honekin. Izan ere, Beatrix Potter idazleak haur literaturaren inguruan idatzi zituen ipuin ederrak kaleratzen hasi dira. Koloretan eginiko marrazki ederrez hornitua, oso egokiak izango dira haurrek irakurri ahal izateko. Edizioa ere goi mailakoa da. Ekoizpen

zaindua, beraz, eta horren jorratua dagoen haur literaturaren munduan tarte bat bilatzen duena ■

**«LITERATURA-LEHIAKETA
1993. ORIO». ORIOKO
UDALA. 91 or.**

SAN PEDRO jaiak direla eta argitaratu den ale honekin 1988an hasi zen bideari ekiten zaio, literatur lehiaketa deitu eta lanik hoberenak argitaratzeari hain zuzen ere. Seigarren liburu honetan, beraz, «Karkara» herri aldizkariarekin batera banatzen da. Literatur jenero guztiak jorratu dira: poesia, ipuina... ■

**«AIZU!». AEK. 1993KO UDA.
125-126 ZENBAKIAK. 64 or.**

ALE mardula da uda alderako aekatarrek prestatu dugutena oporretan ere euskara ikasten jarraitzeko. «Euskaldunak Santiagorako bidean», «San Ferminetan feria galduen bila», Manolo Gili elkarizketa eta beste hainbat lanez gain, joko bat ere oparitzen dute alearekin batera, Debekaizu jokoa alegia ■

**«ELHUYAR ZIENTZIA ETA
TEKNIKA». ELHUYAR. 1993KO
UZTAILA-ABUZTUA. 73-74
ZENBAKIAK. 32 or.**

ALE bikaina elhuyartarrek eskaintzen dugutena. Azalean esaten den bezala, Antoine Abbada euskal zientziari ospetsuari buruzko dossier zabala eskaintzen digute, ohizko alearekin batera. Guztira 46 orrialde dira eta alde askotatik jorratzen da bere izaera, lana eta ekarria: nortasuna, euskara, ingurunea, itsasbazterre n babesa... Ale arruntaren gaiak, berriz: inkestaren emaitza, «Eskolatik eskolara» proiektua, obesitatea eta abar luze bat ■

**«MURUGARREN». GARESKO
EUSKALDUNON ALDIZKARIA.
1993.EKO EKAINA. 2.
ZENBAKIA. 8 or.**

BERRIRO ere bere garaian irteteko konpromezuari eutsi dio aldizkari umil eta berezi honek, eta aurreko alearen bideari jarraiki, fotokopietan banatzen da oraingoan. Gamazada, Fermin Otzolari elkarizketa, es-

kolatiko ekarriak, UELen ikastaroak eta hiztegiño bat dira osagai nagusiak ■

**«INTXAURTZO
KATAGORRIAREN IPUINA»
BEATRIX POTTER.
ITZULTZAILEAK: IDOIA
GILLENEA ETA GARBINE
LEGORBURU. DESCLEE DE
BROWER. 2. ZENBAKIA. 60 or.**

ORAINGOAN, Beatrix Potterrek Intxaurtxo izeneko katagorriaren gorabeherak kontatu dizkigu. Bere lagonekin basoan bizi da eta zotzen baltsak eginik, Hontza uhartera joaten dira. Hantzatzen zaizkien abenturak eta gorabeherak Gaurtxori hontzarekin dira kontatizun nagusia ■

**«ERA7». DHK TALDEA
1993.EKO UZTAILAK 2.9.
ZENBAKIA. 20 or.**

ARROILEN jaitsierari edo *Kañoning*-i eman diote azala oraingoan Durangaldeko taldekide hauek. Egunkari Eguna Iurretan. Balentin Berriotxoaren omenezko jaiak eta A. Ferrer eta I. Ojanguren Urkioan

eginiko omenaldia dira gai nagusiak ■

«TTIPI-TTAPA».

1993.EKO UZTAILAK 1. 113.

ZENBAKIA. 32 or.

«TRADIZIOA kontsumoarekin ezkondu da» izen deigarriko artikulua ematen dio hasiera ale honi. Proposatzen zaigun erreportaia, beraz, eliz-ohiturara mugatzen ez den ezkontzaren gastua da, janzki, bazkari, opari eta bidaiari dagokienez. Besterik, Leitzako Okile tailerreko arduradunarekin elkarrizketa, Amañur A txapeldun sokatiran... ■

**«BIDATZAK ETA
IBILALDIAK URKIOALAKO
PARKE NATUREALEAN
ZEHAR».**

ANTONIO P. ROMERO. SUA

EDIZIOAK. 48 or.

URKIOALAKO Santutegia

nagusi duen parke naturalaren ingurua paregabearen interes handiko hainbat leku izanik, hogeit bat irtenaldi proposatzen dira. Besterik ere bada, erliebea, geologia, klima eta landaredi nahiz faunari dagokion informazioa, kartografia, argazkiak... informazio interesgarria mendizaleentzat ■

«ARETXAGAZETA».

1993KO UZTAILAK 1. 32.

ZENBAKIA. 16 or.

«BEDARRETAN» izenburua darama azala jaso duen artikulua, baserritarrek garai honetan belarra biltzerakoan izaten dituzten gorabeheren inguruan. Txirrindularitzan aspaldidanik

murgildurik dagoen Jose Mari Roldani egiten zaio elkarrizketa, uztaileko futbito txapelketaren berri ematen da... ■

B E G I B E L A R R I

D I S K O A K

Hau ez da klasikoa!

MUTIL hau ez da normala. Sanoegi dago. Hori da indarra! Zorabiozko abiadura. Diskoa entzuten hasi eta baltsa arte (?) arnasa hartzeko betarik ez dizu uzten; sorgindutako notak tentsio altuko dardar ezkutu bat gordetzen dutenak.

Fina. Eta kontudentea. Ez du zalantzarik egiteko tarterik uzten. Suelto piezak, diskoaren hasieran eta bukaeran kokatzen dira: ez dira gorputza/belarra errazki eragiten duten doinuak; musika-mota sakon eta konplikatu bat lehenengo aldiz entzuten duzuneko arreta eskatzen dute; trikia musika klasikotzat onartu eta bide progresibo bat irekitzen du, joera berriak pintzelkadaz - pintzelkada txertatuz. Ez dago errazkeriarik: patxanga nahi duenak jo beza diskoaren erdiko doinueta.

Erdialdean, hain zuzen, bildu ditu ohizko trikiti eritmoetatik kanpo dauden doinu atzeritaragoak, bederatzi zehatz esanda. Lau, besterengandiko bertsioak dira,

Imuntzok, zenbaitetan, oso erritmo-tratamendu pertsonala eta bizia eman diena. Beste bost piezak bereak dira; hauetan, konposatzaile-maila zuzena eta iriskorra erakutsi du. Multzo hau, bereziki, festa eta taberna girorako oso egokia da, perkusio oinarritzko eta ez-konplikatu baten laguntzaz.

Doinu eraskorrenak, neure gustorako: «Saltatu plazara» (bertsioa) eta «Afrika» (berea); bigarren honi sentsibiltate berezia dario.

Aurreko diskoarekin alderatuta, diskogintzan, maisu eta okurrentziez beteago agertzen zaigu; inguruko eraginak, normala denez, bai: Kepa edo Tapiarenak; baina bide originala ere bai: Imuntzoren zigilua inoiz baino ageriagoan dago. Eta dena, musikari profesional baten errespetoz eta koherentziaz.

Kantuan, Beloki betiko maila gustodun eta bizian ibili da, eta zenbaitetan, herri-kanta girotik ateratzen saiatu eta asmatu egin du. Bigarren panderojole bat ere izan

«TRIKRISIA».

IMUNTZO ETA BELOKI. ELKAR.

dute: Ritxar Kuebas, erritmo-ebakitzaile aparta eta rock giroko ahots-erregistro gozoak erabiliko dituen.

Instrumentari, kantari eta bertsolari on zenbaiten laguntza izan dutela aipatu beharko nuke, baina gehiago esateko lekurik ez daukadanez, oraindik entzun ez duzenok, entzun ezazue disko hau arretaz, merezi du eta.

MELANJEL ARANA

T E I L A K

IKUSENTZUNEZKOAK GASTEIZEN

MUNDU osoko 19 herrialdetik etorritako 30 telebista eta zinema eskola bilduko dira, Gasteizen, uztailaren 26tik 31ra bitartean egingo den Ikusentzunezko Zuzendari Gazteen Nazioarteko 1. Jaialdian. Bertako Irudi eta Teknologia Berrien Zentroak antolatu eta Gasteizko Udalak eta Arabako Foru Aldundiak babesturik, 113 obra aurkeztu dira lehiaketara, eta horietarik, 34 produkzio lan aukeratu dituzte sail ofizialean emateko.

Honez gain, Madril, Lisboa, Parise eta Euskal Herriko Filategietako fondoak baliatuz, zinema zikloa antolatu dute. Guridi aretoetan ikusi ahaliko dira jaialdiko produkzio guztiak. Bestalde, Irudi eta Teknologia Berrien Zentroak telebista lokalaren alorrean egindako esperientziak kaleratuko dira. Guzti hau, 30 milioi pezetako (1,3 milioi libera) aurrekontuaz. Telebista eta bideoa, irudiaren etorkizuneko trajeak, egun hauetako «galako» jantziak izango dira Gasteizen.

EKB-REN BATASUNERAKO DEIA

EUSKAL Kulturaren Batzarrea (EKB) osatzen duten talde, elkarte eta erakundeek, Eskola Legearekin, irakaskuntzan eta, zehazki, ikastolen munduan kolpatuak izan diren lur sailak lotu eta sektore guztietan elkarlanean aldeko ahalegina egin dadin eskatu dute. Era berean, legea garatzean ekimen soziala baztertuta izan dela gogoratu eta salatu dute. Gauzak honela, bateratasun marko baten abiatzearen alde mintzatu dira.

Elkartasuna azaldu die, bidenabar, EHUtik kaleratutako irakasleei, arazoari aurre egiteko orduan negoziaketaren aldeko jarrerak nagusitu daitezzen eskatuz. Azkenek, frantziar Gobernuak euskararekiko duen jarrera ezkorra kritikatu du EKBk, «Estatuarentzat euskara ez dela existitzen» adieraziz eta ofizialtasuna lortzeko bidean urratsik eman dezan aldarrikatuz. Ez da galdera makala, baina: Noizko izango dugu elkarlana egu nearoko ogia?

E R R A N A K E R R A N

«Deklarazio mailan ari dira aldaketak ematen, ekintzetan ez dut oraindik ikusten. Nolabait ere alfonbra jartzen ari direla pentsatu nahi nuke gero atea benetan zabaltzeko».

Hasier Etxeberria, idazlea.
Egin, 93-VII-11.

«Krisiaren psikosia dela eta, rockak ez du dirurik ematen».

Josu Garaita, Danba taldeko abeslaria.
Egunkaria, 93-VII-15.

«Koadroen prezioa merkatuaren legeek ezartzen dute. Badaude saltzen ez dutelako preziorik gabeko pintore onak, eta alderantziz... hau ezin txarragoa da artearentzat».

Mari Puri Herrero, pintorea.
Deia, 93-VII-11.

T X U T X U - M U T X U K A

PARTE HARTUKO DUTE...

GIPUZKOAKO Aldundiak, antzerki, dantza eta ikuskizun lirikoak burutu asmoz eratutako Arteszena proiektua «Kakatur berdea» antzezlanak abiaraziko du, dakizuenetz. Parte hartuko duten antzezleen zerrenda kaleratuko dugu, oraingoan: Agustin Arrazola, Joseba Apaolaza, Fermin Sanles, Alberto Arizaga, Mireia Gabilondo, Isidoro Fernandez, Juan Maria Segues, Kike Diaz de Rada, David Errasti, Koldo Losada, Jose Ramon Soroiz, Jon Ezkurdia, Martxelo Rubio, Asier Hernandez, Amaia Cuende, Iñake Irastorza, Garbi Losada, Teresa Lopez de Muniain, Ramon Agirre, Xabier Agirre, Niko Lizeaga, Mikel Garmendia eta Ester Uria. Beren bizitzako obra handiena ote honakoa?

N O R - N O R I - N O R K

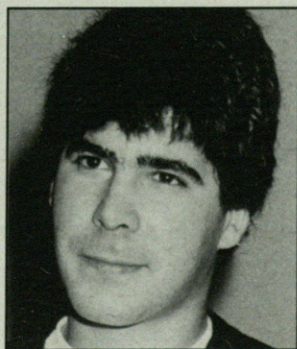

«Etorkizunari begira, antzerki taldeek orain arteko bakartasuna alde batera utziz, koprodukzioetako bide emankorra aurkitu dute. Gipuzkoako Arteszena, Basauri eta Barakaldoko Antzoki berriak ari dira jadanik produkzio lanetan».

Imanol Agirre, Lekeitioko Kale-Antzerki Jaialdiko antolatzailea. Egunkaria, 93-VII-9.

«Instituzioek beren jarrera aldatzen ez badute bizitza laburra geratzen zaio Eusko Ikaskuntzari».

Jesus Maria Alkain, Eusko Ikaskuntzako diruzaina. El Diario Vasco, 93-VII-15.

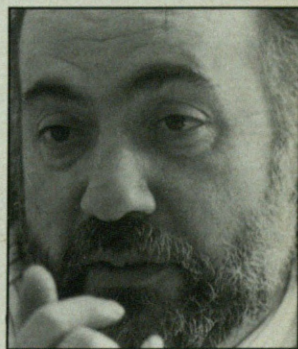
MIKEL ELORZA

ARGIA aldizkariko Hirugarren Begia, bere aulkian kabitzen ez dela dago, «Rikardo Arregi» kazetaritza sarietarik sekzioarena (iazko Frantziako Tourra komentatuz, «Euskaldunon Egunkaria»n idatzitako «Nire butakatxotik») irabazi eta gero. Besteen zorionak jaso baititu, jaso beza ere, aldizkarian gaudenon txaloa ●

I. EMILIANORI

eman diote Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Kutxak antolatu duten lehen Nicanor Zabaleta beka. Biolontxelo joleak, Madrileko Reina Sofia Goi Mailako Zentroan beteko ditu, honela, espezializazio ikastaroak. 5 anaia dira bere etxean, eta denak musikariak. Hori, dudarik ez, sari hau bezain funtsezkoa gertatu zaio ●

LUIS ITURRIK

Arriaga Antzokiko zuzendari nagusiak, hauspo handiko kargua jaso berri du, lehendakariordearena, Nazioarteko Antzoki Lirikoen Elkartearen eskuetatik. Italiako Genoan egindako 5. Kongresuak hartutako erabakietan, elkartekideek koproduzitutako opera estreinatzea aipatu zen. Iturri onetik edango du Arriagak aurrerantzean ●

Donostiako Untzi museoak, historiaren lekuko

UDAKO egun hauetan jendeak oporrak hartu eta kanpora ateratzeko ohitura du. Asko izango dira, hala ere, aurten ere oporrak etxean emango dituztenak. Eta urte osoan lanak egiten uzten ez duen ekintza ugari daude gure zain, hondartzara joan eta atsedean hartzeaz gain.

Oso ezaguna ez bada ere, Donostiako Untzi museoak itsasoarekin mendetan zehar izan dugun harremanaren lekukoa da. Beraz, Gipuzkoatik bertatik edota egunpasa inguruko herrialdeetatik etor daitezkeen bisitarien zentzuzko oso aukera ederra da gure arbasoen itsasoratze erabiltzen zizuten tresna eta untzien berri izateko. Eraikuntza oso

aproposa da, orain arte arrantzaleen lonja izan baita.

Ikasturtean zehar, bestalde, eskola-ume taldeen zabalik dago eta ikastola, eta ikastetxe askotatik bertaratzen direnez gero, zail izaten da egunetik egunera joan ahal izatea. Baina udan sarrera ez da horren zaila.

KAIAN kokaturik, Aquariumetik oso gertu, helburua euskal itsas ondarea bildu, egokitu eta bisitarien begien aurrean jartzea du, mendetan zehar itsas teknikak jasan duten bilakaera ezagutzera emateko.

Museoak hiru solairu ditu. Lehen solairuan bost atal biltzen dira, batez ere untziaren sortze etapari dagozkionak: lehengaiak, untziolak, industria osagarriak, estiba eta aingurak.

Bigarren solairuan, eboluzioa eta untzi bidezko komunikabidearen ahalbideak: sorturiko untzi tipo-

logiaren eboluzioa, merkataritza, itsas nabigazio-tresnak, portuak eta bideoa.

MUSEOAN bertan badira beste zerbitzuak, liburutegia, bideoteka eta dokumentazio zerbitzua hain zuzen ere. Hirugarren solairuan daude, bulegoekin batera.

Untzigintzarekin zerikusia duen era guztietako materiala dago ikusgai: untzien

maketak, tresnak, planoak, argazkiak, garaiko koadroak, grabatuak, libururak, aldizkariak eta abar.

Era berean, bezeroentzako zerbitzua ere era egokian eskaintzen dute, materialik utzi, saldu edo oparitu nahi duenari bideak zabalduz.

Astelehenetan eta jaiegunetan itxirik dago, baina igandetan zabalik 11.00etatik 14.00etara. Gainontzeko astegunetan, berriro, goizetik 10.00etatik 13.30etara eta arratsaldean 17.00etatik 20.30etara.

Museora hurbiltzen diren guztientzat sarrera dohainik izango da. Norbaitek bestelako informaziorik nahi izango balu, Donostiako Kaiko Pasealekuan aurkituko du museo hau, eta aldez aurretik taldeentzako lekua erreserbatu nahi izanez gero, haxe da telefono zenbakia: 943-43 00 51 ■

Gure herria betidanik izan da arrantzale herria. Hori dela eta, norbaitek arakatu nahi baldin badu gure itsas tradizioan, museo honetan izango du aukera paregabea.

BELAGOA KIROLAK

Easo kalea 9

DONOSTIA

Tel: (943) 42 22 91

ITSAS MENDI

• KNAUS/ROLLER

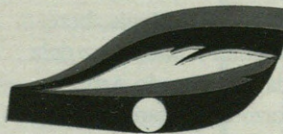
karabanak

• HYMER/PILOTE/BENIMAR

autokarabanak

• JAMET/COMANCHE

erremolkeak

Salmenta ondorengo
zerbitzua ziurtatua

**ZURE FURGONETA
ANTZALDATUKO DUGU**

Sorabilla auzoa, tel. (943) 59 32 90 ANDOAIN

MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

SABEL FINA

HURA OTORDUAI

FRANTXOA
IRIGOIEN

Kantaria

Salda badago!

Udan parranda latzak botatzen dituztenez aparte samar, eguzkitan lanean aritzea suertatzen zaie laborari askori urtarro honetan. Izerdi franko botatzeko, ondo jan behar izaten da. Eta Frantxo Irigoienek esan digunez, bada hor jaki ezinbesteko bat: salda. Bai goizeko hamaiketakoan hartu beharrekoa —baratxuri salda beti ere, arrautza eta xingarrarekin batera—, baita bazkalorduan ere —haragia eta gaztaz lagundurik oraingoan—. Saldak mirariak egiten dituela, alegia. Laborariek aspaldi dutela horren berri. Ez da gauza bera gertatzen, Frantxoaren aburuz, egungo sukaldaritzaren berriarekin, zeinak udan salda baztertu egiten baitu, jaki freskoen onerako. Salda nolanahi ere, bai Donibane bai Baigorri aldeko ostatuetan, beti topatuko dugula esan digu Irigoienek. Salda badago!.

Aluminio paperean egositako solomoa

OSAGAIAK

LAU LAGUNENTZAT

500 gr txerri solomo ● gatza ● 2 koilarakada xebetutako belar finak, adibidez, perrexila eta albabaka ● litro erdi bat ur ● aluminio papera ● koilaradaxko bat olio dietetiko

PRESTATZEKO DENBORA

15 minutu, eta egosten beste 45 minutu

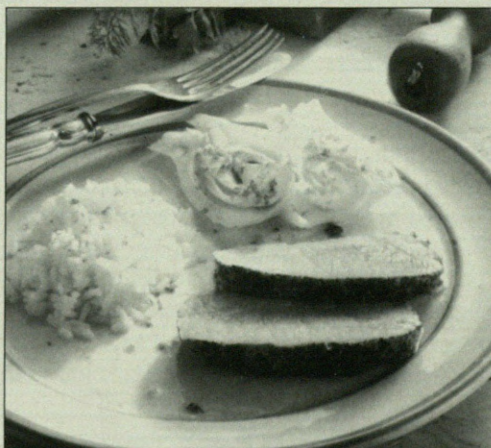
PRESTATZEKO ERA

Udan entsaladak eta jaki arinak jan ohi dira, baina haragijaleak direnak ez dute hau alde batera utzi nahi izaten. Gaurkoan proposatzen dizuegun jakia haragijale hautentzat egokia da, baina aldi berean, sabela apur bat zaintzen ere lagunduko digu. Solomoa ez baita frijitzen, era berezian egosi

baizik. Solomoa ur hotzetan garbitu eta sukaldeko paperekin lehortu. Gatza gainetik zabaldu. Aluminio paperean barnealdea olio izurtzi eta belarrak bota. Solomoa sartu papera tolestatu eta izkinetatik ongi itxi. Ontzi handi eta lau batean ura irakiten jarri. Irakiten hasten denean aluminio-paperean bildutako solo-

moa bertan sartu. Su motelean jarri eta estalita dagoela 40 minutuz eduki. Ur gutxiegi dagoela konturatuz gero, zalantzarik gabe ur gehiago bota. Haragia paperetik atera eta zerretan moztu ondoren zerbitu.

Jaki hau oso ongi doa arrozarekin. Azkenburuko gisa, sagarrak egokiak izango dira ■

Haragijaleentzat egokia da jaki hau, baina aldi berean, prestatzeko erabiltzen den era bereziagatik sabelari ez dio kalterik egiten.

BARATZAKO BOTIKA

Osasunbelarra, urdailarentzako mesedea

URDAILA da bere mesedeak gehien eskertzen dituen, liseriketa arina egiten laguntzen baitu belar arrunt honek; hoztu egiten bada, berriz, normaltasunera itzultzeko ere ona da. Kopuru handia egosiz gero, oso egokia hesteetako zizareak botatzeko.

Belar honetatik lorturiko zukuak behin-behineko gorrieriak eta belarrietako minak arintzen ditu; nahikoa da belarrietan ezartzea. Belarrak kopetan jarrita, buruko minak kendu egiten ditu. Birrindu egiten badugu, ardotan nahasturik botika ezberdin asko prestaze-

Urdailari mesedea egiteaz gain, oso egokia da osasunbelarra zauriak eta hortzakadak garbitzeko.

ko erabiltzen da.

Gatza, ozipina eta oliotan nahasturik, txakur edota edozein animalia horz-

kadak garbitzeko balio du. Arrunta izan arren, hauek eta beste on asko egin diezazkioke gure gorputzari ■

BATA ZURIA ERANTZITA

JON LARRAÑAGA

Elhuyar-eko kidea

Minizentralak

EUSKAL Herriko ibaiak oso aproposak dira zentral hidroelektriko txikien bidez energia hidroelektrikoa lortzeko. Hau dela eta, azken aldian ugaltu egin da gure ibaietan eraiki edo berritu diren zentralen kopurua.

Zentral txiki edo minizentral hauen funtziona-

mendua oso sinplea da. Ibaian gora kokatutako presa bat dela medio ubide batera desbideratzen dute ibaiako ura. Ur hau ubidean behera joaten da, sarritan hainbat kilometroko bidea eginez, eta karga-ganbaran hasten den tutuan sartzen da, zentraletako turbinetan zehar igarotzen da eta ibaira itzultzen da. Karga-ganbara zentrala baino altuago egoten denez, tututik jaisten den urak zentraletako turbinak mugitu eta energia elektrikoa lortzeko adina abiadura izaten du.

Honela lortutako energia elektrikoak izen ona du gure artean, berrigarria da, ez du ingurunea kutsatzen, ez du azpiegitura erraldoirik behar eta, itxuraz behintzat, ez du kalte ekologikorik sortzen. Baina zoritxarrez, azken hau ez da egia, zentralaren egu-

neroko iharduerak kalteak eragiten baititu inguruko ekosistemetan, eta batez ere ekosistema ibaitarretan.

Ibaian behera datorren ur gehiena ubidetik bideratu ohi denez, zentraletik presaraino doan ibai-zatik uraren maila asko jaisten da. Gainera, zentraletik beherako zatiak gora-behera handiak jasan behar ditu ia urik isurtzen ez deneko aldiak eta ur guztia bapatean isurtzen deneko aldiak txandakatzeko direlarik.

Ur-emariaren gorabehera hauek aldatu egiten dute ibaiaren berezko dinamika eta kalte handiak eragiten dituzte ibaiako bizidunengan, bai landareengan, bai ibaian bertan bizi diren ornogabe eta arrainengan eta baita ibaian bertan bizi ez arren ibaiarekin harreman estua duten izakiengan

ere.

Desoreka hauek leuntzeko, ibaiak bere ohizko dinamika mantentzea ahalbidetuko lukeen gutxieneko ur-emaria izatea ziurtatu beharko litzateke. Ur-emari hau, ur-emari ekologiko izenez ezagutzen dena, legez araututa dago, baina eskuarki ez da errespetatzen, horretarako elektrizitatea lortzeko erabil daitekeen ur-bolumena murriztu behar baita.

Nolanahi ere, legez ezarritako ur-emaria errespetatzeak ez du ziurtatzen zentralen eragin kaltegarria guztiz desagertzea. Horregatik, energiarekin zerikusia duten arazo ekologiko guztiekin bezala, arrazoizko konponbide bakarra energia zentzuz erabiltzearen eta ahal diren zentral gutxienak eraikitzearen eskutik soilik etorri liteke.

OSASUNA

Haurren loa, gurasoen bijilia

LO seko egon eta bat-batean haur baten negarra entzunga esnatzea ez da batere atsegina. Baina seme-alabaren bat duten guztiek badakite hori ekidin ezineko ondorio bat dela. Haurrek ezin dute euren logurea kontrolatu. Gogoia dator kienean hartzen ditu loak. Berdin da egunez edo gauzez. Horregatik erakutsi behar zaie eritmo konkretu baten arabera lokartzen. Bestela, gurasoek jai dute gauzez lo egiteko.

Guztiok esnatzen gara gauean zehar guztiz edo partzialki. Baita haurrak ere.

Horrelakoetan inoiz egin behar ez dena haurraren esna ikusten den guztietan joatea da. Lasai badago, berehala lokartuko da.

Horrek ez du esan nahi negarrez esnatzen den haurrari kasurik egin behar ez zaionik. Alderantziz, berrarengana joan behar da. Bigarren urtetik aurrera, gainera, haur gehienek amesgaiztoak izaten dituzte sarritan. Horregatik esnatzen dira oihuka eta beldur aurpegiarekin. Laztan bat eta hitz goxo batzuk nahikoak dira berriro lokartzeko.

Batzuetan haurrek lo egi-

teko gogorik ez dute izaten. Ama joan egingo den beldur izaten dira. Hori ez dela gertatuko adierazi behar zaio, eta bere gelara joan

aldi ro lasaitasuna emateko. Inoiz ez utzi haur bat horregatik negarrez, hurrengo egunean berdin jokatu baitu ■

Haur askok ez dute egunez lo egin nahi izaten. Horrelakoetan txupete bat edota lasaituko duen edozer gauza —kojintxo bat, panpina— ematea nahikoa da loak har ditzan.

ETXE ZULOAN

● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ●

OPORRETAN

Tximiniak garbitzeko lan nekagarria, astiro eta txukun

OPORRETAN zaudela eta ez dakizula zertan pasatu denbora? Begira ezazu zeure inguruan, aurkituko duzu lanen bat etxean: parretak margotu, zerrailak aldatu, loreak zaindu...

Guk ere horrelako lanen bat egiteko aholkua eman-go dizugu. Ez da etxe guztietan egoten, baina baserrietan eta etxe zaharretan ohizkoak izaten diren tximiniak garbitzen lagunduko dizugu, urte osoan astirik izan ez eta lasaitzeko garai honetan garbitzen ezer egin gabe baino lan gehiago har ez dezazun.

LAN ezberdinak ditu tximiniak: begibistan dagoen harria garbitzea edo tiro osoari garbitu sakona ematea. Harrizkoa bada—goiko argazkian bezala—, nahikoa da urez igurtzitzea eta, beztasuna desagertzen ez bada, urari lixiba erantsi eta lehortzen utzi aurretik be-

Tximiniek sekulako lana ematen dute, baina burua erabiliz, oso garbiketa ona lor dezakegu, bai azaletik —material produktu egokiak ezagutuz— eta bai tiro barrutik, batere arazorik sortu gabe.

rriro urez igurtzitzea. Ikatz errearen arrastoa oso nabaria baldin bada, pomez harriak lagunduko dizu zikin-keria kentzen. Adreiluzkoa izaki, argizariaz igurtziz ez da zikinduko, baina hala gertatuko balitz, ez zaio komeni xaboiak igurtzitzea, arrastoak uzten ditu eta. Marmorea zaindu beharreko materiala denez, urez eta xaboez igurtzi behar da aldiro, oso leun. Baina utzirik urratsak kentzerik ez badago, marmorea bera hondatu baino lehen hobe duzu aditu baten bila joatea.

Errezetarik hoberena, hala ere, ez zikintzea da, eta horretarako gauza asko hartu behar dira kontuan.

TIROA garbitzean, adibidez, erretzen den egurra zenbat eta lehorrago dagoen orduan eta hobe erreko da, arrasto gutxiago utziko dituela.

Urtero profesional baten laguntza komenigarria dela esaten da, baina gero eta zailagoak dira aurkitzen. Beraz, tximinian biltzen den egur erretxina oso ardura

Tximini mota asko daude, eta berriak oso ondo daude prestaturik, baina beti komeni izaten da noizean behin begiratu bat ematea.

handiz kendu beharra dago. Bestalde, hautsa ez harrotzeko modurik egokiena aspiragailua erabiltzea dela dirudi. Azkenik, gogoratu,

lanean hasten zarenean, etxe osoa ez zikintzeko neurriak hartu behar dituzula, plastikoen bidez lurrrak eta altzariak estaliz ■

JAKIN BEHARREKOAK

✕ **BATZUETAN** arrasto kopurua edo gaizki erretako egur edo ikatza dela eta, tiroa tratu egiten da. Hori gertatu zaizun jakiteko, tximinia hotz dagoela, erre ezazu egunkari orri bat: keak gorantzako bidea agudo hartzen ez badu, ez du irteko modurik.

✕ **ETXEA** zaharra izanik, bota egunkari orri hezeak sutara. Goiko solairuan ke usainik ez badago bidea libre da eta ez daukazu arazorik.

TELEBISTA-IRRATIA

• TELEBISTA-IRRATIA • TELEBISTA-IRRATIA •

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

● Marrazki bizidunen alorrean, aukera berririk badago aste honetan. As-telehenean, uztailaren 26-an, 14. 20etan, «**Otsogazte**» hasiko da. Arriskuan dagoen Howard familia du ardatz nagusizat. 21 atalez luzatuko da.

● Kirolekin jarraituz, asteartean, **Munduko Futbol Koparako klasifikazioaren** barnean, Venezuel-Uruguay partidua izango dugu ikusgai. Ostegunean, berriz, uztailaren 29an, «**Lizarrako Txirindularitza Sari Nagusia**», 15.00etan. Jarraian, 16.40etan, atletismoa: «**Europako Junior Txapelketa**».

● «**Clown Club**» umore

saioak, munduko clown edo pailazo entzutetsuenak ikusteko aukera eskaintzen du. Inazio Tolosa musikoak gidatzen ditu emanaldiok. Aste honetan: Tortell Poltrona eta Vol Ras kataluniar taldeak, Euskal Herriko Porpol eta Johnny Melville eskoziarrak parte hartuko dute. Larry Semon, zinema komikoaren garai-ko pertsonaia gogoratuko da, bidenabar. Astelehen gauetz, 21.05etan.

● Asteazkenean, urte osoan mantendu den «**Galaktika**» bideojokoaren programak, Iñigo Zubizarretak aurkezten duena, ete-rik gabe darrai, 12.00etan, gaztetxoek buruak berotzen, galaxia berrien bila.

Gizon proba

LARUNBATAK 31,

23.50etan, GAUEKO

PELIKULA: «GIZON EGIN

NINTZEN UDA». ZUZENDARIA:

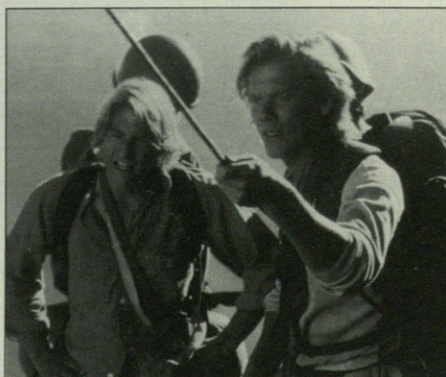
JEFF BLECKNER. ANTZEZLEAK:

KEVIN BEACON, SEAN ASTIN

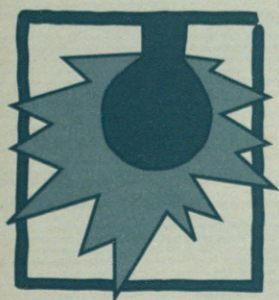
ETA JONATHAN WARD.

ALAN, New Yorkeko gazte lotsati baina argiak, Basatia

izeneko mendikatera egingo du, talde bateko partaide gisa, oporretan. Biziraupen froga moduan antolatutako bidaia honetan, Vic aholkulariak, naturazale eta energiaz beteriko gizonak. Alanek dituen beldurrak eta lotsak gairi ditzan saiatuko da ■

Larunbat gaueko «Gizon egin nintzen uda» filmean, gaztetxo lotsati baten abenturak kontatzen dira, «gizon izatera» eramango duten bidaian zehar.

ARGIA

Orain ARGIAren harpidedun eginez gero, SUSA argitaletxearen 4 liburu dohainik izango dituzu

Gartzelako poemak — J. Sarrionandia — (poesia)

Odolaren usaina — Mikel Antza — (tipuinak)

Speed gauak — Edorta Jimenez — (nobela)

Hitz etena — «Txikia» — (olerkiak)

ARGIA: Industrialdea 1-2. LASARTE-ORIA 20.160 Tel. 37 15 45 Fax. 36 10 48

IZEN DEITURAK .....

HELBIDEA .....

HERRIA .....

HERRIALDEA .....

Tfnoa .....
BANKU EDO AURREZKI
KUTXA .....

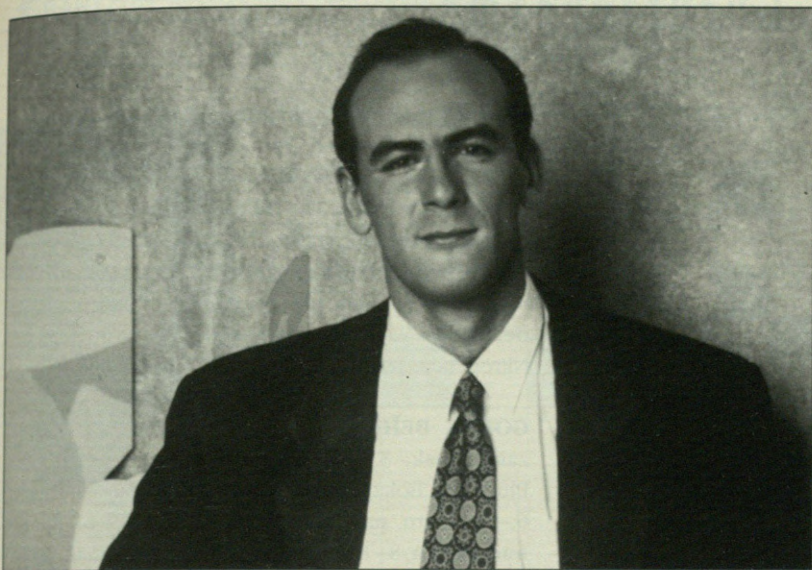
SUKURTSALA .....

SUKURTSAL ZKA .....

KONTU ZENBAKIA .....

HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne): Hego Euskal Herria: 10.300 pzta. / Ipar Euskal Herria: 685 libera / Espainia: 10.300 pzta. / Beste atzerriak: 13.450 pzta. / Airez: 21.300 pzta.

Joseba Agirretxearen ustez, «Txuribeltz» saioak eztabaida distentsio giroan eramateko aukera eskainiko du, ur handitan sartu gabe eta eguneroko gaiak jorratuz.

Joseba Agirretxea: «Aspaldi bideratu nahi nuen profesioa saio honen ildotik»

Nork ulertuko luke txoririk gabeko telebis-tarik? Edota Joseba Agirretxea bezalako aurkezlerik gabekorik? Urtez urte gure etxera sartuz aurpegi ezagunak egin zaizkigu. Magazineak, lehiaketak eta oraintsu eztabaida saioen aurkezle, aurkitu du azkenik bere gustuko lanik, uda garaiko «Txuribeltz» saioarekin. Aurkezle izateaz gain, sortzaile eta zuzendari ere bada on-darroatarra.

ARGIA. Zer nolako gaitasuna behar du aurkezle batek horren saio ezberdinak aurkezteko?

JOSEBA AGIRRETXEA. Gurea profesioa da, eta barrutik bizi dugu; ezin gara horren modan jarri diren aktore eta kantarien moduan, interprete hutsak izan; horiek gure profesioa desbalorizatu egiten dute.

Beraz, beharrezkoa da egiten dugunaz sinestea, beldurrik ez izatea kamerari, inpartzaialtasuna gordetzen saiatzea —odolberotu gabe— eta besteei sinesteraztea tele-saio bat egiten ari

garela, ez kaleko debate huts bat.

A. Zein motatako saioa izango da «Txuribeltz»?

J.A. Gai handiekin asperturik dago jendea; beraz, bestelako gaiak aukeratu ditugu, ez hil edo bizikoak, pre-tentsio handirik gabeak: fededunak/fedegabeak, ki-rolzaleak/sedentarioak, euskaldun zaharrak/euskal-dun berriak, eta abar. Ostiral gauean direnez gero, distentsio giroan jarriko ditugu aurrez aurre gai baten inguruan dauden bi jarrera, sakonak baina aspergarriak izan daitezkeela.

A. Horrelako saiotan zaila izaten da moderadore pa-pera betetzea. Zure ustez, non daude mugak? Bere iri-tziak eman behar al ditu?

J.A. Ezin dira dogmatizatu aurkezle baten betebeharrak. Kazetaria bera ezin da jainkotu. Norberak jakin behar du nor den, zein pa-per betetzen duen, eta zein neurritan iritzia ematen duen edo gaia zentratzen ari den. Hala ere, ez zait gaizki iruditzen iritzia ematea, gauza sanoa da.

A. Zer suposatzen du saio honen sortzaile, zuzendari eta aurkezle izateak?

J.A. Salto koalitatibo handia da neure karreran, aspaldi bideratu nahi nuen profesioa ildo honetatik. Erronka handia da eta konpromezu handia exigitzen du, baina orain arte egin ditudanetan gustukoena dut oraingoa.

RITXI LIZARTZA

IKUSITAKOAK IKUSITA

Futbolaz

ETB-1ek azken aldian eskaintzen dizkigun programa berrien artean «Euskal futbolaren historia» daukagu. Planteiamentu erraza baina aldi berean argi eta zuzen baten bitartez aspaldiko irudiak ematen dizkigu, gaiarekin zerikusirik daukan jendearen elkar-rrizketak tartekatuz.

Telebista autonomo batek jendearengan arrakasta izan nahi baldin badu produktu bat sortzerakoan, lehentasuna eman behar die printzipio konkretu batzuei; besteren artean, jakin nori zuzendua dagoen tele-saioa eta ikusentzulego horren interesa sortarazi. ETB-1ek kasu honetan helburu hau bete du, programaren planteiamentu hartan oinarritzen baita, edukizat duen gaia gure herrian dagoen futbolarekiko zaletasun handiarekin uztartzen delako. Alabaina, aztergai dugun programak aipaturikoa ezezik, beste helburu bat ere bete du: ETBk ikerkuntza-lan bat egin du tele-saio honen, herri honetan aspalditik gehien maite izan den ki-rolaren historia azalduz, honela gure nortasunaren alde bat isladatzen duela-rik.

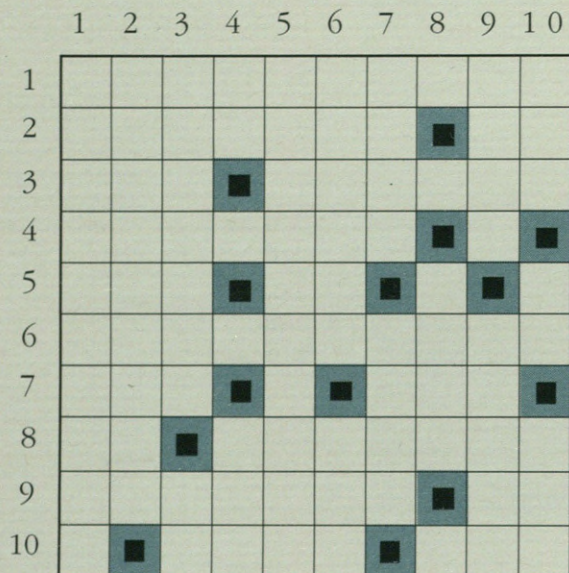
Beharbada jende asko- rentzat programa honeta-ko edo antzeko beste batzuetako gaiak ez dira interesateak izango, baina onartu behar da Euskal Herriko alde askotako ikuspuntu diferenteak azaltzeko balio dutela hauek. Espero dezagun horrelako tele-saio gehiago kalera daitezela. Gai batzuk proposatuko nituzke: ingurugiroa; Donostia, Durango eta Miarrizteko urbanismoa eta historia, kasu; Euskal Herriko jende desberdinak, beraien lanak eta bizibideak, desberdintasunak...; marjinatuak... Noski, programazio bat ezin da honekin bakarrik bete baina ideia interes-garria deritzot.

FERNANDO VILLAR

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKERESKUIN: 1.- Bizkarzainak. 2.- Iharduera mota. Musika nota. 3.- Edari alkoholodun. Animalia txikia eta txoriak edukitzeko kutxa modukoa. 4.- Gauden hilabetea. Oxigenoa. 5.- Nauka. Alderantziz, itsasoa adierazten duen aurritzia. Sufrea. Lehenengoa. 6.- Tiroz josiak. 7.- Emakume izena. Bat. Joan den urtean. 8.- Atzizki femeninoa. Kanpotik lanera etortzen den pertsona. 9.- Zentzumenetako bat. 501. 10.- Nitrogenoa. Izaera, nolakotasuna. Bizkaieraz, duk.

GOITIK BEHERA: 1.- Adiskidetasun. 2.- Gaiso zaintzaileak. 3.- Margoa. Islandiako autoetan. 4.- Pluralean. Bokala. Zero. Ez ar. 5.- Ezagutzen zituzten. 6.- Intsektu mota. Zintzoa. 7.- Kasik (bi hitz). Interjekzioa. 8.- Kontsonantea. Borobila. Garra. 500. 9.- Sail. Garratz. 10.- Suari dariona. Alderantziz eta errepikatuta, gorotza. Naizen honek.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Etorkina
Kalakari
Labekada
Laratzak

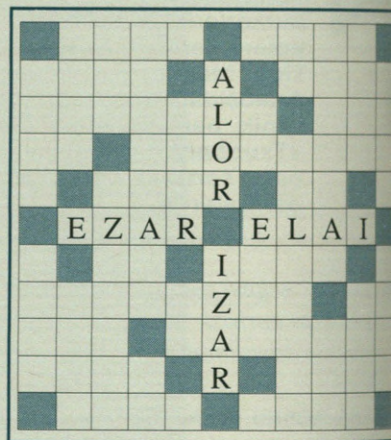
7 letra

Atabala
Azeriak
Bakanak
Zakilak

4 letra

Aker
Alai
Alor
Aran
Arro
Ater
Bago
Bait
Bera
Beta
Bilo
Elai

Erak
Ezar
Irak
Iran
Izar
Naza
Oker
Piko
Riga
Tiar
Zart
Zuka

2 letra

Al
Ar
Az
Bu
Ed
Ia
Ne
Tb

3 letra

Ari
Ira
Kai
Nik

A black and white portrait of a man with a full beard and mustache, looking directly at the camera. He is wearing a light-colored, possibly white, shirt. The background is dark and out of focus.

1	2	3	4	
5	6	7	8	9

		apuzkoako herria	Hegazi kaka	Eginkizunak	Barazki mota
		Hiltzailea	Arautegia	Emakume izena	
		▶	▼	▼	▼
			6		
1	Dinutatsun	Kanpotar			
Hauteleia	Tona	Hitza			
▶	▼	▼			
50	Geldoak, motelak				Zutoina
Barena	Musika nota		4		
	▼	Dago	▶	Aurizkia	▼
		Motore kirola		9	Atomo elektrizatua
Temati		▼		Ikara	▶
49				Gainalde	▼
▶		Bokala	▶		2
		Kontsonantia			
		Haragi saltsan	▶		
		Zilarra			
Aerio	▶	▼		Hainbat	▶
egin, grik ari			3	Röntgen	
▶				▼	
	Asko	▶			Lehen biak
	Bokala				Urania
	▶	▼			▼
(Ald.) Ni		50	▶	Neukake	
			5		

Aurreko asteko soluzioak

				X	A	B	I	E	R		
				S	A	L	D	I	A	S	
				●	E		A	●	B	●	
				F	R	I	Z	A	I	N	
●	T	●	S		A	R	A	T	Z	A	
T	X	O	R	I	M	A	L	O	A	K	
●	A	T	●	G	A	B	A	R	R	A	
O	N	●	L	O	K	A		R	●		
●	P	A	L	A	●	Z	I	A	P	E	
S	O	R	●	K	O	P	A		E	A	
●	N	I	K	●	L	I	Z	U	N	●	
L	A	N	A	K	●	D		T	A	R	
●	K	A	R	A	T	E	A		K		

EZKER ESKUTIN 1. Gidalburu. 2. Igara. Au. S. 3.
Zorriak. Lo. 4. Arlandegia. 5. K. Al. R. Ob. 6.
Urreketari. 7. Mea. Al. Zen. 8. E. Kurlaio. 9. Agortu.
Ka. 10. Kar. A. So. K.
GOTTIK BEHERA 1. Gizakumeak. 2. Igor. Re. Ga. 3.
Dandarakor. 4. Atitate. Ur. 5. Lain. Karta. 6. 1. Adrehi.
7. Bake. T. OAS. 8. Uu. Goazi. O. 9. R. Lalreak. 10.
Usco. Irinak.

Hitz
Kateatuak

Z	I	Z	A	A	L	A	I
Z	I	R	I	O	A	R	R
A	B	A	G	U	N	E	R
M	A	I	K	A	S	T	E
A	A	L	A	K	A	S	S
A	T	U	N	I	N	K	A
B	R	A	A	S	T	E	T
E	L	I	K	A	T	U	A
G	A	L	G	A	N	I	B
I	Z	A	N	L	E	I	Z
O	K	I	N	E	K	A	I

KAKU

Zornotzako erronka

BADAGO eredu ekonomiko bat, frugal ekonomia, zeinak defenditzen duen inbertsioa beste eragile ekonomikoetatik independente den aldagi exogenoa dela.

Zornotzako auto lantegien proiektuak hipotesi honen errakuntza frogatzen du. Inbertsioak baloratzeko orduan oinarritzko hiru ezaugarri ditugu: kostua, errentabilitatea eta unearen hautaketa egokia.

KOSTUA proiektuaren lerro nagusietan islatzen da. Bilbao Vizcaya Bankua, Bilbao Bizkaia Kutxa, Iberdrola, Arrasateko Kooperatiben Taldea (MCC), Central Hispano Bankua eta automozio sektorearen enpresa batzuk osatutako euskal konsozioak, administrazioaren laguntzarekin, 60.000 milioi pezetatik gorako inbertsioa egiten du, auto en-sanblaiako lantegi baten eraikuntzarako. Volkswagen-ek lantegiaren produkzioa erosiko luke auto bakoitzeko abono baten bitartez, eta 8 urteko epealdiaren buruan lantegia eskuratzeko aukerarekin.

Planteamendu berri honek VW taldeari egindako eskaintza argia suposatzen du, Euskadiren kokapen erakargarria aztertzeke heburuarekin.

MARCIAL HERRERO ZABALETA

Ekonomian doktorea

Bizkaiko Diputazioak Iganacio Lopez de Arriortuaren planteamenduari bultzada erabakiorra eman dio, eta honi laguntza fiskalak ('opor fiskalak' izenarekin ezagunak egin direnak), kokapenaren aurkikuntza, inbertsio kolateralak eta abar gehitu behar zaizkio.

PROIEKTUAREN

errentabilitatea, hasieran oso kostu txikia izan arren, auto sektorearen salmenten jaitsierak zalantza jarri du. Hala eta guztiz ere, Superlopezek ez du hornitzaileen heziketan eta negoziaketan oinarritzen den kostuen murrizketa drakoniarrak soilik planteatzen; auto erabiliaren, txikia eta kostu txikikoa, filosofia dakar. Berak hirugarren iraultza industrial izendatu duen honen emaitza da eta guzti hau,

kalitate maila altuak eta kostu txikiak dituen produkzio japoniarrarekin kopentitzeko egiten du.

Aukera argia da. Krisi garai hauetan administrazioaren eta gizartearen laguntza erabakiorra da. Planteamendu industrialak aurrera eramateko oinarritzko den laguntza sozial hau, ekin-tza inkontrolatuek eta terrorismoak sortzen dituzten zalantzek estal dezakete. Hala eta guztiz ere, hasierako planteamendua gardena, argia eta zuzena da eta oso argitsua da VWi Euskadik ematen dion erantzuna.

Nabarmendu behar da proiektu honek VWi eskaintzen dion aukera, eta bere lehendakaria den Ferdinand Piechek jarri duen galga ez da erabakitekoa.

AUTO baten diseinu eta produkzio prozesuak bi eta lau/bost urte bitarteko epea behar badu, ezin dugu pentsatu Zornotza bezalako lantegi baten finkapena egun batetik bestera.

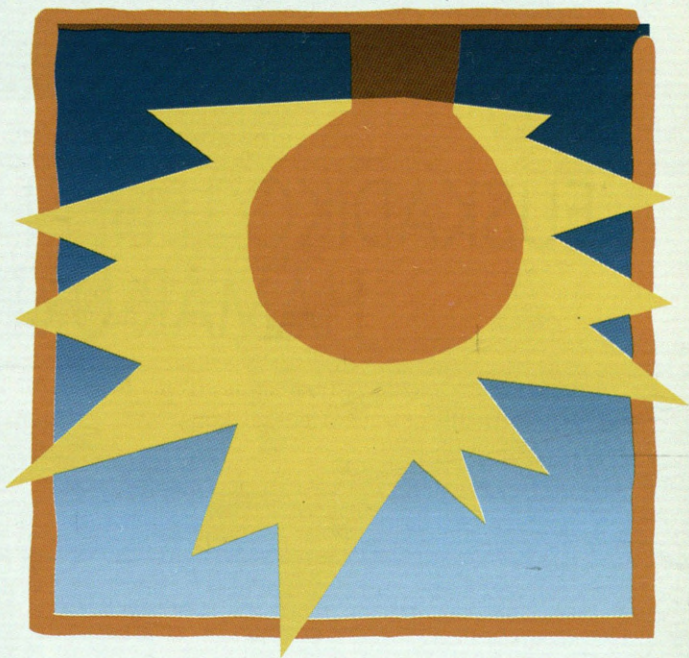
Zornotzako proiektuak baditu hainbat ezaugarri positibo, erakundeak eta gizarteak nabarmentzen dituztenak. Epe laburreko etorkizunak definituko ditu Lopez de Arriortuak aurrera daraman proiektuaren hurrengo urratsak zeintzuk diren.

MIKEL LABOA

XAXIMIKU

GOIZUETA

ABUZTUAK 14 - Gaueko 10,30etan - PILOTALEKUAN

Antolatzailea: **ARGIA**

Sarrerak salgai:

Hernanin: TXILI, JARKI, ARALAR.
 Usurbilen: TXIRIBOGA.
 Andoainin: TXURI-BELTZ.
 Astigarragan: IKATZA.
 Tolosan: BILINTX, TXALUPA.
 Donostian: ERNIOPE, HERRIA.
 Oreretan: IRRINTZI, ARKAITZA, MANUEL.

Oiartzunen: AMAXKAR.
 Leitzan: TXOKO, LEITZARRA.
 Beran: ERREKALDE, EKAITZA (Puy).
 Lesakan: ZIALDO, TELEBOTE, ATXASPI.
 Donezteben: TITI Bar.
 Ituren: HERRIKO OSTATUA.

1992an

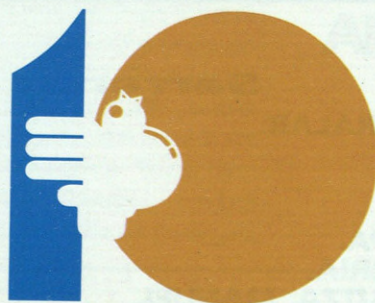

EUSKADIKO LEHEN KOMUNIKABIDEAK HAMAR URTE BETE DITU

Hamar urte pasatu dira eta badirudi atzo bertan izan zela. 1982an Euskal Irrati-Telebista martxan hasi zen. Gaur egun, bi telebistakate eta lau irrati-emisora dituela Euskadiko lehen

komunikabidea da dudarik gabe: bai entzulego alde-tik eta bai jendearen partaidetzagatik.

Oraindik badago zergitnik, proiektu berriak, helburu berriak...

HAMAR URTE